

Açık kapıdan girmek

Ümit Kardaş 16.05.2013

Merhabayla başlayan ilk yazılar, vedalarla biten son yazılar. Bir köşeden okurlarına seslenenler için yazmanın en zor olduğu anlar bu başlangıç ve ayrılık durumları olsa gerek. Hele benim gibi, bir gazete disiplini içinde yazmamış ancak çok yüklendiğinde rahatlamak ve söylenmemiş bir bilgiyi ya da fikri ifade etmeyi zorunluluk olarak görmüş, ara sıra gazete ve dergi sayfalarında yazmış biri için. Benimle birçok defa söyleşi yapmış, değerli gazeteci dostum **Neşe Düzel**'i kolaylıklar dilemek amacıyla ziyarete gittiğimde, bir anda sohbetin seyri değişti ve kendimi haftada bir perşembe günü *Taraf* gazetesinde yazı yazma sorumluluğunu kabul etmiş olarak buldum. Bu kadar çabuk karar vermemin nedeni, belirli zamanlarda istediklerimi yazamamanın yarattığı eksiklik duygusunu aşmak olduğu kadar bir okur olarak *Taraf*ı yaşatma isteği olmalı.

Ülkemiz zor ve tarihî bir süreçten geçiyor. Geçmişte yaşananların artık yüzleşilerek dünle gitmesi gereken bir kavşakta, yeniyi inşa etmek için açılan kapıdan içeri girmemiz gerekiyor. Hakikat, adalet, özgürlük, eşitlik, insaniyet gibi evrensel insani değerleri savunanların, hiçbir ideolojik kalıp içine girmeden, insanı ve doğayı temel alan bir dünya görüşü çerçevesinde bu değerleri paylaştıkları açık. Bu nedenle *Taraf* gazetesinin okuru oldum, arada da yazılar yazdım. Bu inancı kaybetmediğim için bu gazetede yazıyorum. Temel meselenin demokrasi mi barıştan çıkar, barış mı demokrasiden çıkar tartışması olmadığı, demokrasi-barış önceliği ya da tercihi gibi bir karşıtlık üzerinden tartışmanın hakikate uymadığı ortada. Dış dinamiğin elvermesi, ayrıca siyasetin bürokrasiden nispeten özerkleşmesi sonucu siyasetin, özellikle siyasi iktidarın tarihî bir hamle ile ön alması, terörü siyasetin bir aracı olarak kullanan örgütün liderinin, silahların bırakılıp hak ve özgürlük mücadelesi için siyaseti işaret etmesi barış süreci bakımından önemli bir başlangıç noktasıdır. Örgüt üyelerinin silahlarını bırakmalarını sağlayacak dönüş koşullarının oluşması, gelecek olanların topluma uyumlarının sağlanması, siyaset yapma imkânının tanınması ve bununla birlikte sadece Kürtler için değil, bu coğrafyada yaşayan herkes için demokratikleşme ve özgürleşmeyi sağlayacak düzenleme ve uygulamaların yaşama geçirilmesi çözüm sürecinin bundan sonraki aşamalarıdır. Bundan sonra desteklenmesi ve izlenmesi gereken bu süreçtir. Barış ahlaki bir değerdir. Barışı istikrarlı ve kalıcı kılabilmek ise ancak çatışma konularını demokratik bir süreçte özgürlükleri genişleterek ve hukuk güvencesini sağlayarak ortadan kaldırmakla mümkündür.

Barışın, adaletin, özgürlüğün teminatı hukuktur. Bireylerin hukuk güvenliği ise hukukun güvenilir, devletin de hukuka bağlı olmasıyla sağlanabilir. Hukukun diğer bir işlevi de barışı sağlayacak barışsever bir hukuk düzeninin yaratılmasıdır. Bu nedenle hukuk düzeni değişik kimlik, inanç ve düşüncelere sahip bireylerin birarada yaşayabilmelerine imkân sağlayacak nitelikte olmalıdır. Bunun için barış sürecinde, mevcut anayasaya referansta bulunmayan yeni bir anayasa inşası zaruridir.

Bir siyasi iktidarın veya siyasi aktörün politikalarını sağlıklı bir analiz ve eleştiriye tabi tutmadan kategorik olarak reddetmek sağlıklı ve yararlı bir yaklaşım değildir. İlke, iktidarların söylem ve uygulamalarına objektif olarak yaklaşmak, uygulamalar toplumun ve bireylerin refahına, huzuruna, özgürleşmesine katkıda bulunuyorsa, barışa ve demokratik gelişmeye hizmet ediyorsa desteklemek, ve teşvik etmek, aksi hâlde eleştirmek ve önerilerde bulunmak olmalıdır. Demokrasilerde, hiçbir siyasi parti ve aktör, hiçbir siyasi iktidar ve bürokratik kurum eleştiriden azade olamaz. Yoksa iktidar ve kurumlar çürür.

Açık Kapı'dan işte bu değerler ve ilkeler çerçevesinde size sesleneceğim. Tartışacağımız o kadar sosyal, siyasi

ve hukuki konu var ki. Hukuk; felsefe, sosyoloji, sosyal psikoloji, tarih, siyasi tarih ve siyaset bilimi gibi disiplinlerle o kadar iç içe ki.

Beklentim ve temennim bu köşeyi sizinle birlikte oluşturmak. Açık kapıdan girin, ben oradayım.

umitkardas@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kanayan yara: vicdani ret hakkı

Ümit Kardaş 23.05.2013

Osman Murat Ülke, Mehmet Tarhan, Halil Savda, Yunus Erçep ve daha niceleri. Şimdi de **Ali Fikri Işık**. Vicdani ret hakkını sivil ölümü göze alarak savunan, sivil itaatsizlik yoluyla topluma mal eden simge isimler. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu’nun vicdani ret hakkını tanımmasının ardından kutlanmaya başlanan **Uluslararası Vicdani Ret Günü**, 15 mayısta Türkiye’de de kutlanmaya başlandı ve aynı gün **Vicdani Ret Derneği** kuruldu. Vicdani ret hakkı konusundaki bilinç artık sivil toplumda gelişerek büyüyecek.

Vicdani ret hakkı, kişinin ahlaki tercih, dinî inanç, felsefi görüş ya da politik nedenlerle askerî eğitim ve hizmette bulunmayı, silah taşımayı ve kullanmayı, insan öldürmeyi reddetmesidir. Tüm bu ret nedenleri vicdani neden olarak kendisini gösterir. Bu nedenle bu hak doğrudan doğruya vicdan ve din özgürlüğünün kullanımıyla ilgilidir. BM İnsan Hakları Komisyonu, ölüme neden olabilecek güç kullanmayı zorunlu kılmanın vicdan özgürlüğü, din ve inançlarını yansıtırma hakkıyla çatışacağını karara bağlayarak vicdani reddi bir hak olarak kabul etmiş ve bu hakkı **İnsan Hakları Evrensel Bildirisi’nin ve Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Milletlerarası Sözleşmesi’nin** düşünce, vicdan ve din özgürlüğünü düzenleyen 18. maddelerine dayandırmıştır. BM İnsan Hakları Komisyonu, bu haktan yararlananların ileri sürdükleri nedenlerden ve özel inançlarından dolayı ayrımcılığa uğratılamayacaklarını ve askerî hizmeti yerine getirmeyenler ile getirenler arasında ayrımcılık yapılamayacağını da karara bağladı. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu’nun, 1998/77 sayılı kararıyla, **“herkesin din, düşünce ve vicdan özgürlüğü hakkının meşru bir uygulaması olarak askerlik hizmetini vicdanen reddetme hakkı”** tanındı. BM İnsan Hakları Komitesi de, 23 Ocak 2007 tarihli kararıyla Güney Kore Cumhuriyeti’nin iki Yehova Şahidi’ne vicdani ret hakkı tanımayarak 18. Madde’yi ihlal ettiğine karar verdi. Ayrıca, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Türkiye’yi Mehmet Tarhan, Halil Savda, Yunus Erçep davalarında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 3. (insanlık dışı muamele), 6. (adil yargılanma hakkı) ve 9. (din ve vicdan özgürlüğü) maddelerine aykırılık nedeniyle mahkûm etti. Yine AİHM, **Vahan Bayatyan**’ın vicdani ve dinî sebeplerle askerî hizmette bulunmayı reddetmesi üzerine uğradığı mağduriyet nedeniyle Ermenistan’a açtığı davada Ermenistan’ın **düşünce, vicdan ve inanç hürriyetini düzenleyen 9. Madde’yi** ihlal ettiğine karar verdi

İkinci Dünya Savaşı’ndan hemen sonra savaşma hizmetini ret etme hakkı Federal Almanya Anayasası’nın 4/3. maddesinde güvence altına alındı. Bu maddeye göre **“Hiç kimse vicdani kararına karşı silahlı savaş hizmetine zorlanamaz”**. Bazı ülkelerde zorunlu askerlik hizmeti kaldırılarak, profesyonel orduya geçildi (İngiltere, İrlanda, Belçika, Fransa, Lüksemburg, Almanya, Slovenya, İspanya, Malta, Çek Cumhuriyeti,

Macaristan). Zorunlu askerliğı kaldırmayan ülkelerde ise askerliğı vicdani nedenlerle yapmak istemeyen insanlara sivil hizmet yapma seçeneğı getirildi. Avrupa Konseyi üyesi olan 47 devletten sadece Türkiye, Azerbaycan ve Ermenistan Konsey'in uyarılarına rağmen bu yükümlülüğe uymamaktadırlar. BDP'nin **"Kimse vicdani kanaatlerine aykırı olarak askerlik hizmetini yerine getirmeye veya silâh altına alınmaya zorlanamaz. Vicdani sebeplerle askerlik hizmetini reddedenler için öngörülecek alternatif kamu hizmetlerinin yerine getirilmesine ilişkin esaslar kanunla düzenlenir. Kamu hizmetinin süresi her hâlükârda askerlik süresinden uzun olamaz"** şeklindeki anayasa önerisi çok önemli olup, parlamentonun bu anayasa değişikliğini ivedilikle gerçekleştirmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak; Türkiye profesyonel orduya geçinceye kadar vicdani ret hakkını alternatif sivil hizmetler seçeneğı getirerek tanımak zorundadır. Vicdani ret itirazını sadece siyasi, dinî, felsefi inanç gereğı askerlik yükümlülüğünü yerine getirmemek şeklinde anlamak doğru değildir. Vicdani ret itirazı, silahsız ve savaşırsız bir dünyaya ulaşmaya yönelik ve militarizme karşı bir dünyanın ifadesidir.

umitkardas@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kalıcı barışa yolculuk

Ümit Kardaş 30.05.2013

Ankara Sürmeli Otel'de 25-26 mayısta gerçekleşen **Demokrasi ve Barış Konferansı**'na davetliydim. Konferans, Diyarbakır, Erbil ve Brüksel'de de gerçekleştirilecek. İlk konferansın havası, yolculuğa çıkan insanların heyecanını, coşkusunu yansıtıyor, katılımdaki çeşitlilik bu birlikteliğın önemini arttırıyordu. Aleviler, Ermeniler, Süryaniler, Kürtler, Türkler, Sünniler, Araplar, Romanlar; bir başka deyişle bu ülkenin farklı halkları ve inanç grupları, inançsızları, aydınları, akademisyenleri, gençleri, kadınları, LGBT'lileri, emekçileri, sendikacıları, siyasetçileri buluşmuştu. **Gülten Kışanak**, geçmişin acılarını hep birlikte geleceğe bakarak, geleceğı müzakere yoluyla inşa ederek aşabileceğimizi belirtip, herkesi kalıcı barışa yolculuğa davet etti. Ödenen bedellerin karşılığı olarak, hukuk devletinde özgür ve eşit yaşamak için yeni bir anayasa istedi. **Murathan Mungan**, bir yazar duyarlılığıyla, kendi hakikatimizi konuşamadığımız için dilsizleştığımızı, algıları değiştirmenin zor olduğunu ancak algıları aşındırabileceğimizi, kimliğin hem uğruna mücadele edilecek hem de aşılması gereken bir kavram olduğunu belirtti.

Konferans, barış sürecindeki boşluğu doldurmaya yönelik önemli bir girişim olmuştur. Kalıcı barışı sağlamak için derinlikli bir barış sürecine ihtiyacımız var. Buna önemli bir katkı sunduğuna inandığım bu konferansa katılanlar, süreci üç ayrı atölyede **"Hakikat, Yüzleşme ve Adalet"**, **"Toplumsal Müzakere ve Demokratik Siyaset"**, **"Hukuk, Yol Temizliğı ve Yeni Anayasa"** başlıkları altında tartıştılar. Katıldığım atölye çalışmasından, diğer komisyonların sonuç raporlarından ve sonuç bildirgesinden kalıcı barışın sağlanması bakımından çıkardığım sonuçları özetlemek istiyorum.

1. Kalıcı bir barış için yüzleşmek, uzlaşmak ve barışmak gerekiyor. Sadece geçmişle değil, fail ve mağdur olarak yaptıklarımızla ya da yapamadıklarımızla yüzleşmek. Ötekiyle yüzleşme aslında kendinle yüzleşmedir. Yüzleştikten sonra karşı tarafla hakikat zemini üzerinde bir daha asla diyerek barışabiliriz. Bunun sonucu

tarafların birbirini eşit, eşdeğer görmesidir. Bunun için resmî bir komisyonun yanında sivil bir yüzleşme ve hakikat komisyonu kurulmalı, alt komisyonlarda tarihî hakikat, işkence ve insanlık suçları, faili meçhuller, koruculuk, zorla göç ettirme, çocuk ve kadın mağduriyetleri gibi konu başlıları üzerinde çalışılmalı, medya bu sürece etkin bir şekilde dâhil olmalı, sanat etkinliklerinden yararlanılmalıdır. Sonuçta **Mehmet Tarhan**’ın belirttiği gibi bir bağışlanma duygusundan çok utanç duygusuyla resmî özür dilenmeli, ortaya çıkan mağdurlara tazminat ödenmeli, tedavileri sağlanmalıdır. Eşitliği sağlamak bakımından mevzuat taraması yapılmalı, ders kitapları yeniden elden geçirilmeli, ayrımcılığa karşı bilinç oluşturulmalıdır.

2. Barışın toplumsallaşması bakımından toplumsal müzakere önemlidir. Kürtleri devlet iktidarıyla baş başa bırakmak ahlaki değildir. Kalıcı barış sadece Kürtlerin meselesi değildir. Mağdur kesimler çeşitlidir ve mesele Türkiye’nin demokratikleşmesidir. Toplumun farklı kesimleriyle özgür ve eşit olarak yaşama iradesinin ve bu anlamda bir demokrasi talebinin ortaya çıkarılması için toplumsal müzakere önemlidir. Yerel etkinlikler yoluyla toplumsal müzakerenin zemini genişletilmelidir.

3. Kalıcı barışın inşasında hukukun rolü önemlidir. Yol temizliği sürecinde, TCK’nin ifade özgürlüğünü engelleyen hükümlerinin değişmesi, TMK’nın kaldırılması, başta yerel özerklikler, anadil ve çocuklar konusunda olmak üzere uluslararası sözleşme ve protokollerdeki çekincelerin kaldırılması, Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin yetkisinin kabul edilmesi, tutuklu ağır hastaların mağduriyetlerine son verilmesi, seçim barajının çoğulculuğun gereği olarak indirilmesi gerekmektedir. 1982 Anayasası üzerinden tartışılmayan ve başlangıç metninde çoklu, çoğulcu, özgürlükçü, eşitlikçi bir felsefeye yer veren, devleti teknik aygıt olarak yeniden tanımlayan, etnik kimliğe vurgu yapmayan, anadilin yaşamın her alanında kullanılmasını sağlayan, bölgelere yetki devri yaparak egemenliği halkla paylaşan yeni bir anayasa kalıcı barış için vazgeçilmez bir zorunluluktur.

Bizi zorlu bir sürecin beklediği açık. Barış gelirse ekonomi şaha kalkar cümlesi tek başına bir şey ifade etmiyor. Bu hayati süreçte siyasi iktidarın neyi ne zaman yapacağını sürpriz gibi beklemek ve tek başına bu süreci yönetebileceğini düşünmek yanıltıcı olur ve bizi ama özellikle medyayı sorumluluktan azade kılmaz. Demokratlığın ince ayarı buradadır. Kalıcı barışa yolculuk başlamıştır. Bu yolculuğa katılmayanların şikâyet hakları yoktur.

Türkiye’nin demokratikleşmesi Ortadoğu’nun geleceğini belirleyecektir.

umitkardas@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Devlet ve demokrasi

Ümit Kardaş 06.06.2013

Türklerin Osmanlı’ya taşıdıkları gelenekte, toplumsal sorunların çözümünde mutlak yetki devlettedir. **Halil İnancık**, Osmanlı İmparatorluğu’nun klasik dönemini anlatırken (1300-1600) merkezin, herkesi kendi konumunda tutarak tebaayı koruduğunu belirtmektedir. Tebaanın, padişahın ve bürokratik merkezin yaptırımlarından korkar durumda tutulması, korku ile gelecek arasındaki gelgitler, Osmanlı siyasi kültürünün

sürekli bir gerilim temeli üzerinde şekillendiğini göstermektedir. Merkez-çevre ilişkisi bakımından, Osmanlı geleneğinde, İngiltere'deki uzlaşma-işbirliği geleneğinin aksine uzlaşmazlık ve gerilim vardır. Cumhuriyet, Osmanlı'daki devlet-tebaa çatışmasını tevarüs etmiş, bürokratik seçkinlerin aşkın devlet anlayışı daha çok devlet sonucunu doğurmuştur. Bugün yaşanan gerilim, bu tarihsel geleneğin sonucudur. Gerek Osmanlı döneminde gerekse Cumhuriyet döneminde sonu anlaşma ile biten bir çatışma yoktur. Merkezden yapılan dayatmalar sonucu, siyasal bütünleşme sağlanamamıştır. Demokrasiye geçişte de, bu nedenle siyasal yaşam meşruiyet krizi yaşamaktadır. Yine çevreden merkeze gelen yeni güç de, uzlaşma-işbirliği yerine gerilim ve çatışmayı tercih etmektedir.

Bu siyasi kültür dışında, emrindeki bürokrasiyle bir ölçüde devleti somutlayan AKP iktidarı, **Hegelci** bir devlet anlayışı sergilemektedir. Bu anlayışta, devlet cisimleşmiş bir kişidir ve hatta bir kişide cisimlenir. Cisimleşen bir kişilik olan devletin kendi iradesi, ehliyet yeteneği ve amaçları bulunduğundan, en iyisini bilir ve yapar. Hegelci devlet anlayışının demokrasi, özgürlük ve barış ile bir ilgisinin olmadığı açıktır.

Klasik temsilciliğini **Hobbes** ve **Locke**'un yaptığı, devleti suni bir varlık ve araç olarak tanımlayan anlayışa göre ise; insanlar çatışma ve savaş durumlarından korunmak, özgürlüklerini güvence altına almak için toplumsal sözleşme adı verilen bir uzlaşma ve anlaşmaya dayanarak, ortak iradeyi temsil edecek bir gücü hakem ve yönetici olarak tayin ederler. Bugünkü anlamıyla doğal bir temeli olmayan devlet, insanların hukuk güvenliği altında özgür ve eşit olarak yaşamalarını sağlamak ve kendilerini geliştirmelerine imkân verecek bir araç olarak ortaya çıkar. Bu nedenle de katılımcı, çoğulcu, özgürlükçü ve eşitlikçi bir felsefenin taşıyıcısı olarak demokrasiyi hedefler.

Ülkemizdeki geleneksel devletçilik anlayışı, bir demokrasi temelinde kendi kendini yöneten kurumları hayata geçirecek bir toplumsallaşmayı engellemiş, toplumun örgütlenmesi sırasında hiyerarşik yapılara yol verilmiş ve sonuçta toplum devletleştirilmiştir.

Liberal-muhafazakâr siyaset de, devletçi-sol siyaset de, radikal bir devlet eleştirisi yapmaktan kaçınmıştır. Özellikle yerleşik sol, kendi otoriter-devletçi geleneğini sorgulamamış, tahakkümden ve hiyerarşiden arındırılmış bir toplum kavramı geliştirememiştir. Taksim Meydanı'na ilişkin projeye yönelik tepkilerin işaret ettiği husus demokrasi eksikliğidir. Gerilimin ve çatışmanın temelinde yatan ise, ademimerkeziyetçi bir özyönetime, kendi kendini örgütleyip, düzenleme esası üzerine kurulu, işbirliğine yer veren bir topluma ilişkin herhangi bir yaklaşımın ve beklentinin bulunmayışıdır. Merkezin, yetkilerini bölge parlamentoları üzerinden bölge halkıyla paylaşması sadece Kürtlerle ilgili bir çözüm modeli olmayıp, genel demokratikleşmenin zorunlu bir talebidir. Bölge insanların yaşadıkları bölgeyi dolayısıyla kendilerini ilgilendiren bir projeye itiraz etme, tartışma, öneride bulunma ve kararı etkileme hakkı vardır. Bu hakkı ülke genelinde alınan oy oranı üzerinden yok saymak, milli iradeyi tek başına meşruiyet kriteri yapmak antidemokratik bir anlayıştır. Yerel yönetim özgürlüğü siyasi özgürlüğün tabanını oluşturur

Yurttaşlık kültürünün tek kaynağı olarak kentin, katılımcı ve ekolojik bir karar sistemi, insanı ve doğayı temel alan bir dünya görüşüyle yeni bir tür etik birlik olarak yeniden kurgulanması düşüncesi tartışma alanına girmelidir.

AKP iktidarının çatışmacı kültürel kodlardan ve Hegelci devlet anlayışından uzaklaşması gerekmektedir. Kuşkusuz bu muhalefet partileri için de aynen geçerlidir. Modern Alman romanının yaratıcısı psikiyatr-yazar **Alfred Döblin**'in uyarısı önemli. **"Devleti ele geçirirsen o senindir, sen de onunsundur ve artık sen yoksundur."**

Değişim siyaseti zorluyor

Ümit Kardaş 13.06.2013

Taksim- Gezi Parkı'nda Topçu Kışlası yapılmasına itiraz edenler, aslında siyasi iktidarın ve muhalefetin karşılayamadığı toplumsal taleplere ilişkin bir muhalefeti simgeliyorlar. Siyasi iktidar, toplumsal muhalefeti barışçıl sivil bir eylemle gösteren gruba sabaha karşı şiddet uygulayarak müdahale etmekle abartılı özgüveninin ve öngörüsüzlüğünün kurbanı olmuştur. Böylece şiddet yöntemini benimsemeyen genç ağırlıklı toplumsal muhalefet, şiddet kullanan örgütlerin ve provokatörlerin kucağına itilmiş ve bununla birlikte hareketin Başbakan Erdoğan'a ve iktidara karşı şiddet içeren bir gösteri hâline dönüşmesine neden olunmuştur. Toplumsal muhalefeti temsil eden gençlerin, Cumhurbaşkanı Gül'ün ve Başbakan Vekili Arınç'ın basiretli davranışlarıyla gerilim bir ölçüde düşürülmüş, ancak Başbakan'ın yurda dönüşünden itibaren izlediği politika gerilimi tekrar tırmandırmıştır. Krizin iyi yönetilememesi sonucu Taksim ve çevresi İstanbul Valisi tarafından fiili OHAL bölgesi ilan edilmiştir.

Sabaha karşı şiddet kullanılması emrini bürokrasiye veren iktidar temsilcilerinin, bu operasyon sonucu meydana gelen insan kaybı ve maddi zararlardan, polisin stres altında uzun süre çalıştırılmasından dolayı hem hukuki hem siyasi sorumlulukları bulunmaktadır. Siyasi iktidar basiretsizliği ve öngörüsüzlüğü ile olayların başlamasının sorumlusu olmuştur. Uludere, Reyhanlı ve Gezi Parkı gibi olaylarla AKP iktidarının bagajı dolmuştur. Tüm bu olaylardaki hataları faiz lobilerine, dış güçlere, sermayeye ve iç düşmanlara bağlamak sağlıklı ve yararlı bir işaret değildir. Evet, bu olayların sonuçlarından bazı kesimlerin yararlanma isteği olabilir. Ama olayları bu nedenlere bağlayıp, kendi oy tabanını meydanlarda kışkırtıcı ve kutuplaştırıcı bir dille buna inandırmaya çalışmak hayırlı bir iş değildir. Bu nedenle Başbakan Erdoğan'ın danışmanlarıyla birlikte bir özeleştirme yapması ve bugün için hiçbir anlamı kalmayan bu askerî kışla projesinden vazgeçerek, mevcut alanın bölgenin akciğerleri olarak park şeklinde geliştirilip muhafaza edileceğini açıklaması gerekir. Bir bölgede bir meydanın, bir parkın nasıl düzenleneceğine Başbakan'ın karar vermesi katılımcı demokrasilerde sözkonusu olamaz.

Taksim'deki toplumsal muhalefetin sivil itaatsizlik eylemi, AKP iktidarını ve CHP'yi sarsmış ve şaşırtmıştır. Siyasi iktidarın estetik ve ekolojik kaygı taşımayan büyük binalar ve projelerle ilgili merkeziyetçi uygulamaları, bireysel ve toplumsal hayata müdahale olarak algılanan ve toplum mühendisliğine kayan kanun düzenlemeleri, bu değişikliklere yapılan itirazların özellikle Başbakan tarafından karşılanma tarz ve üslubu, katılımcı, özgürlükçü, çoğulcu bir demokrasi özlemi ve ekolojik, estetik değerler etrafında toplumsal bir muhalefet yaratmıştır. Bu muhalefetin lideri, örgütlenmesi ve teorik bir altyapısı yoktur. Siyasi bir bağlantısı da bulunmamaktadır. Neden toplumsal alanda fiili olarak ortaya çıkmıştır? Çünkü akacağı bir toplumsal kanal ve siyasi alanda bir karşılığı yoktur. Bu nedenle kurmaca, şekli, sandıktan çıkan milli irade ile sınırlı bir demokrasi içinden kalkınmacı bir politika uygulayan AKP de, yüklü tarihsel bagajı altında ezilmiş, zaman tüneline yolunu bulamayan ve sol alanı işgal eden CHP de fiili toplumsal muhalefet karşısında paralize olmuştur.

Bu hareket, teorik olarak, devletin, toplumun, bireyin, yurttaşın, sivilin, bölgenin, insanın, doğanın, ekolojinin, özgürlüğün, eşitliğin, etiğin, estetiğin, hakikatin, insaniyetin değerler üzerinden ve sistem dışından yeniden tanımını yapabilir, partiler, kamu kurumları, meslek teşekkülleri, sendikalar, okul, aile, ordu, cezaevi gibi hiyerarşik, şeffaf olmayan yapılanmaları eleştirel bir analize tabi tutma, egemenliğin merkezle bölgeler

arasında paylaşılması ve böylece katılımcı, bireyi ve sivil ortaya çıkaran demokratik toplumu inşa etme projesini tartışma imkânını sağlayabilir. Ayrımcılığı ret eden, farklılıkları uzlaşma-işbirliği ekseninde, hukuk güvenliği altında koruyan ve onun üstünde insanı, insan onurunu şemsiye olarak tutan bir anlayışı ortaya koyabilir. Bunun yeni bir felsefe ve yeni sivil bir anayasa anlamına geldiği açıktır.

Toplumsal muhalefet, siyasete uyarıda bulunmuştur. Demokrasiyi geliştirmeyen, barış sürecinin içeriğini doldurmayan, ekolojik ve estetik kaygıları boşlayan bir AKP, oy kaybına uğrayabilir. Bu hareket, kendisine siyasi bir karşılık yaratırsa sol alanı işgal eden ve devlet partisi olan CHP'yi marjinalleştirebilir.

Değişim, genç ağırlıklı toplumsal muhalefeti öne çıkarmakta, gerileyen siyaseti zorlamaktadır.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sivil itaatsizlikle tanışan Türkiye

Ümit Kardaş 20.06.2013

Taksim Gezi Parkı'nın yapılandırılmasına ilişkin olarak, iktidar erkinin projesine ve yaklaşımına karşı, çevre hukukunu savunan ve aynı mekânda gerçekleştirilen eylem, bir hukuk devletinde sivil itaatsizlik olarak nitelenebilir mi? Hukukun nihai hedefi özgürlük içinde hakikate ulaşmak ve adaleti sağlamaktır. Adalet, özgürlük ve hakikat hukukun asli boyutlarıdır. Bu nedenle hukuk yalnız norm realitesine yani yasa koyucunun irade bildirimi olan yasalara indirgenemez. Hukuku savunmak için yasalara karşı mücadele edilebilir. Bunun bir yöntemi de şiddetsizlik yoluyla **sivil itaatsizliktir. (civil disobedience)**. Sivil itaatsizlikte hukukun karşıt açıdan anlamlandırılması vardır.

Sivil itaatsizliğin Antik Çağ'daki örneği, **Sophokles'in Antigone'sinde** dile gelir. Thebia'nın yeni kralı Kreon, Krallığı paylaşamayıp, savaşarak ölen iki kardeşten biri olan Eteokles'i kahraman ilan ederek törenle gömülmesini, diğer kardeş Polyneikos'un ise ülkesine zarar verdiği için gömülmeyerek cesedinin hayvanlara yem olarak açıkta bırakılmasını emreder. Ayrıca onu gömmeye yeltenecek kişilerin ölümle cezalandırılacağını açıklar. Antigone, bu buyruğa karşı gelerek kardeşini gömer ve eyleminin değişmez evrensel yasalara uygun olduğunu, suç oluşturmadığını savunur. Kreon'un temsil ettiği hukuksuz güce karşı vicdanının tanıdığı bir hukuku öne sürer. Antigone, kralın buyruğunun çiğnenmesini haklı gösteren bir meşruluk gerekçesiyle itaatsizliğe yönelmektedir

Sokrates, Henry David Thoreau ve Mahathma Gandhi'nin fikir ve eylemlerinden de anladığımız, itaatsizliğin şiddet ve çatışmadan kaçınarak, buyurganı hukuku anlamaya çağırması ve bunu bir iletişim imkânı olarak kullanmasıdır. Sivil itaatsizlik, iktidar erkini dışlamak yerine, onu savunduğu değerler çerçevesinde ikna etmeye yönelik bir çaba olduğundan hukuk devletinde güncel kalmış ve gerekli kabul edilmiştir. Son bir çare ve yöntem olarak (**ultima ratio**) olarak gerçekleşen ve gelecekte olabilecek olumsuzlukları görüp de sesini duyuramayanların çağrısı (**Kassandra çağrısı**) olan sivil itaatsizlik, bir hukuk devletinde hak ve özgürlükler bağlamında muhatap alınır.

Her şeyin araçların içinde bulunduğunu, amacın araçlara denk olduğunu belirten **Gandhi** şöyle demektedir. **“Araçlar tohum gibidir, amaç da ağaç gibidir. Amaç ile araçlar arasındaki ilişki, ağaç ile tohum arasındaki ilişki kadar zaruridir. Çünkü kalıcı bir bağın yalandan ya da şiddetten asla kaynaklanamayacağını deneyim bana kanıtlamaktadır. Sonuç olarak şiddetsizlik ya da sevginin gücü yolları temsil eder, hakikat ise amacı.”** Gandhi’nin belirttiği gibi vicdanın hüküm vereceği yerde, çoğunluğun yasasının söyleyecek sözü olamaz. Bireyin, yurttaşlık erdemi, itaatkâr olmasında değil, sorumlu olmasındadır.

Taksim Gezi Parkı’nda sivil itaatsizlik eylemini gerçekleştirenler, şiddetsizlik ve iletişim yolunu kullanmışlar, itaatsizliğin çerçevesini somut olarak belirlemişler ve sonuna kadar şiddetin dışında kalmayı başarmışlardır. Bu kapsamın dışında şiddet kullanarak iktidar devirmeyi amaçladığı düşünülen unsurların eylemi, sivil itaatsizlik kapsamında düşünülemez. Gezi Parkı’ndaki eylem kuşkusuz bir park düzenlemesi meselesinden daha çok, siyasi alanda karşılığını bulamayan bir toplumsal muhalefeti de ima etmektedir. Bu durumda, **sözkonusu hareketin süratle siyasi ve toplumsal alanda örgütlenmesi ve taleplerini siyasi alana taşıması gerekmektedir.**

Siyasi iktidar, başından sonuna kadar süreci çok kötü yönetmiştir. Başbakan’ın meydanlardaki konuşmalarında, gerçek olan ve olmayan Türkiye ayrımı yapması, semtleri ayrıştırması, bayrağı sembol olarak fetişleştirmesi, milli iradeyi tabanı üzerinden kutsallaştırması, barış sürecine birlikte başladığı muhatabını terörist başı olarak nitelemesi gerilim ve kutuplaşmayı arttırmakta, barış sürecini zora sokmaktadır.

Fransız yargıç **Sainati**’nin deyişiyle, devleti yönetenler, toplumda tehlike oluşturan insanların bulunduğu, çeşitlilik ve zenginlik oluşturan farklı kesimlerin topluma zarar verecek niyette ve güçte oldukları korkusunu topluma mesaj olarak verdiğinde rejim iç çatışmaların ve faşizmin kıyısında demektir. Yazımı **José Bové- Gilles Luneau**’dan bir temenni ile bitirmek istiyorum. **“Eğer, ‘Öteki’nin özgürlüğü benim özgürlüğümü sonsuzca genişletir’ ilkesini esas alırsak, bu ilke, Öteki’nin asla mutlak bir rakip değil, bir partner olarak görülmesini gerektirir. Bilgelik yolunun başlangıcı. Ve, belki de, toplumun yetişkinlik çağı.”**

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İstihbaratın denetim ve gözetimi (1)

Ümit Kardaş 27.06.2013

Milli İstihbarat Teşkilatı’yla ilgili gelişmeler ve MİT yasa taslağında düşünülen değişiklikler, rejim açısından tehlikeli işaretler vermektedir. Ülkede yaşayan herkese ait bütün bilgileri izin almaksızın görebilmek için MEB, PTT, THY, BDDK gibi kurumlarla protokol imzalanması açık bir anayasa ihlalidir. Konusu suç teşkil eden protokoller imzalayan, uygulayan kurumların yöneticileri suç işlemektedirler. Anayasaya ama en önemlisi hukuka tamamen aykırı bu fiilî durumu kanunlaştırmak bu ihlali hukukileştirmez. Ortada çok ciddi bir durum vardır. Bu nedenle bu konuyu birden çok yazımda işlemeye devam edeceğim.

İstihbarat servislerinin özel hayat veya haberleşmeye müdahale edebilmek gibi özel yetkileri bulunmaktadır. Bu yetkilerin insan haklarını kısıtlayabileceği açıktır ve bu nedenle belirlenmiş gözetim kurullarınca izlenmeleri gerekir. Avrupa Birliği Parlamenterler Meclisi, 1402 sayılı tavsiye kararında iç güvenlik servisleri sıklıkla yeterince kontrol altında tutulmadığından, kanuni ve anayasal güvenceler sağlanmadığı sürece insan hakları ihlalleri ve yetkilerin kötüye kullanılması riskinin yüksek olduğunu belirtmektedir.

İstihbarat servislerinin gözetimi, ülkelerin hukuksal geleneği ve tarihsel faktörlerin etkisiyle biçimlenir. Mesela, İngiliz örfi hukukundan esinlenen ülkeler, gözetimin adli yönünü önemserler. Buna karşılık, kıta Avrupa'sı ülkeleri parlamenter gözetime rağbet ederler. ABD'de ise, yasama, yürütme ve federal düzeyde yargı alanlarında denetim mevcuttur. Bazı demokratik ülkelerde, istihbarat örgütlerinin insan haklarını ihlal ettiklerine ilişkin iddiaları soruşturma ve sonuçlarını halka duyurma yetkisi ombudsmana verilmiştir.

İstihbarat servisleri, olası tehdit değerlendirmesi yapmakla görevlidir. Devletin asker, polis, sınır polisi gibi güvenlik görevlileri için bu değerlendirme bir hareket noktası oluşturduğundan, tehdit değerlendirmesinin demokrasinin rehberliğinde yapılması önemlidir. Çünkü sözkonusu değerlendirmeler genelde ciddi siyasi içerikleri bulunan tehditlere öncelik verilmesini ima eder. Otoriter rejimden demokrasiye tam olarak geçememiş ülkelerin güvenlik ve istihbarat servislerinin başlıca görevi otoriter yapıyı baskıcı bir işlevle korumaktır. Bu servisleri, reformdan geçirip, demokratik servislere dönüştürmek, bir baskı aracı olmaktan çıkarıp, güvenlik politikasının modern bir aracına dönüşecekleri bir reformdan geçirmek yürütme ve parlamentonun izleme işlevini özenle yerine getirmesine bağlıdır. Türkiye'de mevcut MİT Kanunu ve uygulamaları örgütlenme, yetki ve denetim- gözetim bakımından sorunluysen hak ve özgürlükleri boğacak bir yetki artırımına gitmek kabul edilemez.

Hukukun üstünlüğü, demokrasinin temel ve ayrılmaz bir unsurudur. İstihbarat servisleri ancak hukuki biçimde kurulup, yetkilerini hukuki düzenlemelerden aldıkları sürece meşru kabul edilebilirler. Bu tür bir çerçevenin olmadığı yerde devlet adına yürütülen eylemlerle, teröristler de dâhil olmak üzere kanuna karşı gelenlerin eylemlerini birbirinden ayırma imkânı kalmaz. Ulusal güvenlik, en olağanüstü durumda bile, hukukun üstünlüğü ilkesinin ve dolayısıyla demokrasinin terk edilmesi için bir mazeret olamaz. Aksine, istihbarat servislerinin istisnai yetkileri hukuki bir çerçeve ve yasal denetim sistemi içine oturtulmalıdır. Bu yaklaşım sözkonusu teşkilatların meşruiyetini sağlar.

Hukukilik, istihbarat servislerinin iç hukukta yer alan yetkilerini aşan hareketlerde bulunmamasını gerektirir. Mesela AİHM, Yunanistan Ulusal İstihbarat Servisi'nin Yehova Şahitlerini yetkisi dışında gözetlemesini, herkesin özel hayatına saygı gösterilmesini güvenceye alan AİHS 8. maddesinin ihlali olarak kabul etmiştir (**AİHM, 1999, "Tsavachadis Yunanistan'a Karşı"**). Hukukun üstünlüğü, göstermelik bir hukukilikten daha fazlasını ister. Burada yasanın niteliği önem kazanmaktadır. Yasanın niteliği yasal rejimin net, öngörülebilir ve erişilebilir olmasını gerektirir. Yine AİHM, **Rotaru/ Romanya** davasında yasanın, dosyaların yaşına ve ne şekilde fayda sunabileceklerine ilişkin prosedürleri ortaya koymadığı ve bu prosedürlerin izlenmesi yolunda herhangi bir mekanizma oluşturmadığı için dayanak ve prosedürler bakımından yeterince açık olmadığına hükmetmiştir. Yasal rejimin hukuka uygun olabilmesi için **öngörülebilir ve bireyin anlayacağı biçimde** düzenlenmiş olması gerekmektedir (**AİHM, 2000, "Leander İsveç'e Karşı"**).

Bu konu, ifade özgürlüğü ve özel hayatın gizliliği ilkesi bakımından hayati öneme haizdir. Medya, en azından bu konuda toplu bir hassasiyet göstermelidir. Önümüzdeki hafta, AİHS ve AİHM içtihatları doğrultusunda bu konuya devam edeceğim.

İstihbaratın denetim ve gözetimi (2)

Ümit Kardaş 04.07.2013

AIHM içtihatları, istihbarat servislerinin denetimi bakımından yasa koyucuya özel bir sorumluluk yüklemektedir. Buna göre yasada, mercilerin ellerinde tuttıkları yetkilerin yalnızca "**gerekli**" durumlarda kullanılabilmesine, insan haklarını daha az kısıtlayan alternatiflerin daima tercih edileceğine ve "**orantılılık ilkesinin**" gözetilmesi gerektiğine ilişkin genel ifadeler yer almalıdır. Yine münferit vakalarda sınırsız takdir hakkının kullanımına izin veren bir yasa, öngörülebilirliğin temel özelliklerine sahip olmayacağından mevcut amaçlara uygun bir yasa da olmayacaktır. Temel insani haklar ile bir tutarlılık gözetilecekse, istihbarat servislerinin yetkilerini kötüye kullanmasını önlemek amacıyla denetimler ve diğer güvenceler ihdas edilmelidir. Takdir hakkının kötüye kullanılmasına karşı hukukun getirdiği himayeler yasa tarafından yürürlüğe konulmalıdır. (**AIHM, 1983, Silver ve Diğerleri, Birleşik Krallık; AIHM, 1990, Kruslin, Fransa, Huvig, Fransa**)

Bu teşkilatların rolü, güvenliğe yönelik tehditlere karşı faaliyette bulunmayı, bu tehditlere engel olmayı, aktif olarak istihbarat toplamayı kapsadığında, sivil özgürlükleri doğrudan etkileyen özel yetkileri daha da artmaktadır. Bu nedenle özel yetkilerin kötüye kullanılmasına karşı denetim mekanizmaları bulunması önemlidir. Bu denetimler, özel yetkilerin onaylanma sürecini, izin geçerlilik süresini, ne şekilde kullanılabilmesini ve bu yetkiler sebebiyle istismara uğradıklarını iddia eden kişilere yönelik çareleri kapsayabilir. Pek çok sistem, gözetim ve istihbarat toplama işleminin öncesinde teşkilat haricinden bir kişinin onayının alınmasını aramaktadır. Bu kişi bir hâkim (**Bosna Hersek, Estonya, Kanada**), bir mahkeme (**Hollanda ve ABD**), ya da bir bakan (**Birleşik Krallık, Almanya**) olabilir. İstihbarat etkinliğinin sonrasında devreye sokulan denetimlerin nasıl olacağı, neyin (**kasetler, fotoğraflar, transkriptler**), ne kadar süreyle saklanabileceği ve kimlerle hangi amaç için paylaşılabileceği yasalarla düzenlenmektedir.

Güvenlik ve istihbarat servislerinin gözetimini tek başına hükümetin tasarrufuna bırakmak muhtemel istismara davetiye çıkarır. Parlametionun müdahillliği duruma meşruiyet ve demokratik sorumluluk katar. Parlametolarda tüm güvenlik ve istihbarat servisleri için tek bir gözetim organı oluşturulması uluslararası bir normdur. Bu gözetimi yapacak organa ya çok kapsamlı yetkiler verilerek tahkik edilemeyecek konular ayrıntılı olarak belirtmekte ya da yetkiye ilişkin işlevlerin bir listesi yapılmaktadır. Bu konuda diğer önemli bir husus da gözetim organı, operasyonun ayrıntılarını incelemeye yetkili olacak mıdır, yoksa yetkileri politikalar ve mali işlerle mi kısıtlı kalacaktır sorusudur. Almanya'da **Bundestag Parlamenter Denetim Paneli**'ne hem politika hem de operasyonları tetkik yetkisi verilmiştir. Parlamenter gözetim organının yetkileri aşağıda belirtilenleri kapsamalıdır.. **a)** Hukuka uygunluk, **b)** Verimlilik, **c)** Etkinlik, **d)** İnsan hakları sözleşmeleriyle uyum, **e)** Bütçe ve muhasebe, **f)** İstihbarat politikaları.

Belirtilen yetkiler, üst üste binmemesi koşuluyla parlamenter gözetim organı ile diğer bağımsız organlar (**ombudsman, başmüfettiş, mahkeme, sayıştay**) tarafından kullanılır. Parlamenter gözetim organının tavsiye ve raporları parlamentoda tartışılır, yayımlanır ve bunların parlamento ve hükümet tarafından uygulanıp uygulanmadığı takip edilir.

Güvenlik ve istihbarat servislerinin denetimi uzmanlık ve zaman gerektirdiğinden bazı parlamentolar, üyeleri parlamenter olmayan fakat parlamento tarafından atanan ve parlamento rapor veren harici birer komite kurmayı seçmişlerdir (**Norveç, Kanada**). Bazı ülkelerde atamayı tek başına parlamento yapar (**Almanya**). Kimi ülkelerde hükümetin gösterdiği adaylar arasından bizzat parlamento seçim yapar (**Avustralya**). **Birleşik Krallık**'ta başbakan, muhalefet lideriyle istişare ettikten sonra kendisi atamaları yapar.

Dünya'da birçok ülke güvenlik ve istihbarat servislerine ilişkin reformlarını 1980'li yıllardan başlayarak tamamlamıştır. Yukarıdaki tablo karşısında Türkiye nerede durmaktadır? Büyük resmi görmeden, şeffaflığı, gözetim ve denetimi öngörmeden, MİT'e olağanüstü yetkiler vermek özgürlükleri boğmak demektir. Polisi ve MİT'i demokratik denetime tabi tutmadan yetkilerini artırarak güçlendirmek, askeri buna eklemek, Kürtlerin yaşadığı bölgelerde kale-karakollar inşa etmek rotayı otoriterliğe çevirmek demektir. Barış sürecinin bu akılla yürümesi ve kalıcı barışa ulaşılması zor gözükmektedir.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anadiliyle yaşamak

Ümit Kardaş 11.07.2013

Her bireyin, grubun ve topluluğun anadiliyle yaşamak hakkı vardır. Anadiliyle yaşamak, sadece eğitim hakkı ve yargıda savunma hakkı ile sınırlı olabilir mi?

Siyasetçiler, akademisyenler, entelektüeller, gazeteciler anadiliyle yaşamak hakkının neleri kapsadığından ya haberdar değiller ya da hakkın tamamının tanınması yönündeki öneriyi maksimalist bir talep olarak gündemlerine almamaktalar. Ortada tanınması gereken bir hak varsa, bunun bir pazarlık konusu olarak tartışılması ya da bu hakkın unsurlarından bir veya ikisinin tanınması ile yetinilmesi, taleplerin ve ihtiyaçların görmezden gelinmesi düşünülemez. Kendi düşüncelerine, üstelik haklar ve özgürlükler konusunda, maksimalist olmamak uğruna kırmızı çizgiler çizmek düşünce üreten kimseye yakışmaz.

Peki, anadiliyle yaşamak deyince ne anlamalıyız? Bunun için, **Avrupa Bölgesel ve Azınlık Dilleri Şartı**'na bakmamız gerekir. Avrupa Konseyi'nin temel amaçları arasında Avrupa kültürel mirasının çeşitliliğinin ve zenginliğinin geliştirilmesi ve korunması yer almaktadır. Şart, 25 Haziran 1992 tarihinde Bakanlar Komitesi tarafından bir sözleşme olarak kabul edilmiş, 1 Mart 1998 tarihinde de yürürlüğe girmiştir. Bu şartı aralarında Kıbrıs, Ermenistan, Sırbistan, Karadağ, İtalya gibi ülkelerin bulunduğu 24 ülke imzalamış, Danimarka, Finlandiya, Almanya, Hollanda, İsveç, Avusturya ve İngiltere imzalayıp yürürlüğe sokmuş, Fransa deklare etmiş, Türkiye ise imzalamamıştır.

Şart'ın amacı, Avrupa'daki tarihsel azınlık ve bölgesel dillerini korumak ve geliştirmektir. Bu şart, bir yandan Avrupa kültürel mirasını ve geleneklerini geliştirmek ve sürdürmek, öte yandan özel ve kamusal yaşamda bölgesel ya da azınlık dillerini kullanma hakkının yaygın ve devredilmez biçimde tanınmasına saygı göstermek için kabul edilmiştir. Şart, kamusal yaşamda bölgesel ve azınlık dillerinin kullanımını cesaretlendirmeyi ve kolaylaştırmayı düzenleyici bir dizi önlemi içermektedir. **Diller Şartı**, ulusal egemenlik ve toprak bütünlüğü

ilkelerine sadık kalan bir yaklaşımı da esas almakta, resmî dillerle bölgesel ve azınlık dilleri arasındaki ilişkilerin rekabet ya da düşmanlık açısından değerlendirilmeyeceğini ifade etmekte.

Şart'ın 8. maddesiyle taraf ülkelere, okul öncesi, ilkokul öğretimi, ortaöğrenim, mesleki ve teknik eğitim, üniversite öğrenimi ve yetişkin eğitimi gibi eğitimin tüm basamaklarında bölgesel ve azınlık dillerinde eğitim yapılmasını sağlamak, teşvik etmek ve izin vermek sorumluluğu yüklenmiştir. 9. Madde'yle yargı alanında, mahkemelerin taraflardan birinin isteği üzerine davanın bölgesel ve azınlık dillerinde yürütülmesini sağlamak, tanıkların bu dilleri kullanmasına izin vermek, yasal işlemlerle ilgili belgeleri bu dillere çevirmek ve ek ödeme istememek gibi imkânlar getirilmiştir. Bizim bu konuyu sadece ceza hukuku alanında savunma kapsamında değerlendirmemiz, ne kadar sınırlı düşündüğümüzü göstermektedir.

10. Madde'yle kamu hizmetlerinde, idari makamların bu dilleri kullanmalarının, bu dillerde başvuru yapılmasının, cevap alınmasının, bölgesel meclis görüşmelerinde bu dillerin kullanılmalarının sağlanması, resmî belgelerin bu dillerde yayınlanması, bölgeye atanacak memurlarda bu dilleri bilmeleri şartının aranması öngörülmüştür. 11. Madde'yle medyanın her alanında, 12. Madde'yle kültürel etkinlikler ve hizmetler alanında ayrıntılı haklar getirilmiştir. 13. Madde'yle taraf ülkelere, ekonomik ve sosyal yaşam alanında, iş sözleşmelerinin, teknik belgelerin, mali mevzuat ve bankacılık alanındaki çek, poliçe ve diğer mali belgelerin bu dillerde hazırlanmasına izin vermek sorumluluğu yüklenmiştir.

Avrupa dışında da dünyada birçok ülkede, anayasalarda yer almış birden çok resmî dil ya da bir veya birden çok resmî dil ile birlikte birçok bölgesel dil uygulaması bulunmaktadır. **(Meksika'da İspanyolca dışında 67 ulusal dil, Bolivya'da 37 resmî dil ve bölgelerde başta İspanyolca olmak üzere ikinci resmî dil kullanma zorunluluğu, Arjantin'de İspanyolca ile birlikte Guarani dili ikinci resmî dil ve Güney Afrika'da 11 resmî dil ve bölgelerde iki dil kullanma zorunluluğu.)**

Bölgesel ve azınlık dillerinin korunup, anadil bağlamında yaşanır kılınması insani ve demokratik bir değerdir ve bunun sıkıntısını en çok Kürtler çekmiştir.. Ancak başta belirttiğimiz gibi **"anadiliyle yaşamak"** hakkı ve bunun dünya uygulamaları tam bir karartma altında tutulmakta, bu önemli demokratik değer anadilinde eğitim ve savunma hakkıyla sınırlanıp, hakkın kendisi marjinalleştirilerek barış sürecinin dışına çıkarılmaktadır. Türkiye, kalıcı barışa ulaşabilmek için bu şartı imzalayıp, yürürlüğe sokmalıdır.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ubuntu

Ümit Kardaş 18.07.2013

Haziran ayının 28-30'u arasında Abant'ta gerçekleştirilen **"Tecrübe ve İlhamlarıyla Afrika"** isimli toplantıya katıldım. Afrika, bir milyar nüfuslu, 54 devletli ve çok sayıda ırk, dil, din barındırması nedeniyle çeşitli ve renkli kültürlerle, geleneksel insani değerlere sahip bir kıta. Afrika Birliği de Fas hariç, 53 üye ülkesiyle önemli bir bölgesel güç. 2000'li yıllara kadar Türkiye'nin Afrika'ya ilgisi ise zayıf. Son 10 yıldaki gelişmeler sonucu 24 ülke ve Afrika Birliği ile büyükelçilik düzeyinde ilişkimiz var.

Toplantıya 30'a yakın Afrika ülkesi temsilcisinin katılmasının sağlanması büyük bir başarı. Demokratik Kongo Cumhuriyeti ve Mali'den bakanların, diğer ülkelerden akademisyen, gazeteci, diplomat ve hukukçuların katıldığı toplantıda daha çok Afrika'dan gelenler konuştu, Türk katılımcılar dinledi. Toplantının en zayıf yanı oturum başlıklarıydı. Afrika'nın kolonyal dönemi ve o dönemin bugüne kadar uzanan her alandaki etkileri gözden kaçırılmıştı. Afrika Birliği'nin bölgesel gücü, geleceği ve küreselleşme ile ilişkileri de bu nedenle görüşülemedi. Türk tarafının bu çekingenliğinin aksine, Afrikalı katılımcılar bu konularda gayet özgüvenli ve açıktılar. Kolonyal döneme, etkilerine, modernleşmeye, kadim geleneksel değerlere sürekli göndermede bulundular. Afrika Birliği'nin ortak değerler projesi ve 2012 yılının ortak değerler yılı olduğunu, bu değerlerin modernleşme ile birlikte büyük darbe yediğini belirttiler.

Afrika, kolonyal geçmişinden kompleks duymuyor, yüzleşiyor, kendi geleneksel ama aynı zamanda evrensel olan kadim ortak değerlerini su yüzüne çıkarmak istiyor. Beni bu toplantıda Afrikalı dostların ortaya koyduğu iki kadim Afrika değeri çok etkiledi.

Koloni öncesi Afrika'nın hatırlanabilecek imgelerinden birisinin **Ubuntu** olduğu anlaşılıyor. Toplantıda ve sonrasında edindiğim bilgiler **Ubuntu**'nun ne doğrudan bir çevirisi olduğunu ne de kolaylıkla tanımlanabileceğini gösteriyor. Belki **insanîyet** kavramı bir ölçüde karşılayabilir. Kökeni insanîyete yüksek bir değer atfeden geleneksel Afrika toplumlarına dayanmakta. Toplumsal bir bağlamda ifadesini, kişilerin birbirleriyle ilişkilerinde kişiliğini ve onurunu hissetmesinde buluyor. Bireyin kimliği, ötekinin ve toplu hâlde diğerlerinin kimliklerine saygı göstererek şekillenir. Bu prensip, insancılığı, insanlığı ve sadece bağlılığı değil aynı zamanda birbiriyle bağlılığı da kapsar: Toplumun bir üyesi topluma aittir, onun bir parçasıdır ve ona katkıda bulunur. (**Biz, biz olduğumuz için benim.**) Güney Afrika Anayasa Mahkemesi'nde başkanlık yapmış olan **Pius Langa**'ya göre; bir başkasının insanlığının incitilmesi, her bireyin toplumun bir parçası olması nedeniyle bireyin ve toplumun insanîyetine zarar verir. Prensip, birbirini gözetmeyi ve her bir bireyin diğeri için sorumlu olmasını önemser. **Ubuntu**, sadece bir hayat felsefesi değil, aynı zamanda sosyal davranış için bir rehber oluşturmaktadır. 1993 tarihli Güney Afrika geçici Anayasası'nın son sözünde, **Ubuntu**'nun, insan haklarının büyük ihlallerini, vahşi çatışmalarda insani prensiplerin ihlalini ve nefret, korku, suç ve intikam mirasını meydana getiren geçmişin çatışmacı bölünmelerini aşmak için Güney Afrika'nın insanları bakımından güvenli bir temel oluşturmakta olduğu belirtilmekte. Bir intikam değil anlayış ihtiyacı, bir misilleme değil ıslah ihtiyacı, zulüm değil **Ubuntu** ihtiyacı.

Ubuntu'nun önemli bir özelliği düzeltici adalete ve uzlaşmaya odaklanmasıdır. Kültürün egemen teması diğer bir kişinin hayatının en azından kişinin kendisinininki kadar değerli olduğudur. Her kişinin onuruna saygı bu kavramın ayrılmaz bir parçasıdır. Zalim, merhametsiz ya da onur kırıcı davranışlar **Ubuntu** yoksunluğudur. Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu'nun çalışmalarının, adaletin intikamdan ayrılması gerektiği yaklaşımıyla yapıldığını ifade ederken Başpiskopos **Desmond Tutu** şöyle demiştir: "**Ubuntu, sadece sen insan olduğun için benim insan olduğumu söyler. Eğer ben senin insanlığını zayıflatırsam, kendi kendimi insanlıktan çıkartırım.**"

Afrika kültürünün ürettiği önemli bir diğer değer olan **İndava**, belirli bir amaç etrafında **tartışmayı** ve **uzlaşmayı** ifade ediyor. Gerilimleri uzlaşma ve işbirliği ekseninde azaltmak, toplum hayatını rahatlatmak. Afrika kabilelerinin koloni öncesi dönemde sözlü geleneğe uyarak diyalog içinde sorunları çözme pratiği. Bunun anlamı hiç kimsenin kimliğinden utanmadan toplumda yer alması, farklılıkların bu farklılıklar korunarak işbirliği ve barış içinde var olması.

Afrika, modernleşmenin getirdiği sistemin ürettiği hırsla, acımasızlığa, adaletsizliğe ve şiddete karşı çare olarak, geçmişinin külleri içinden ortak ve evrensel insani değerler arıyor.

Sistemler bu değerlere dayanmadıkça barış hayaldir.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Roboski'ye yargı engeli

Ümit Kardaş 23.07.2013

Şırnak'ın **Uludere (Qilaban)** ilçesine bağlı **Roboski** köyünde 28 Aralık 2011 tarihinde savaş uçaklarının gerçekleştirdiği bombardıman sonucu çoğu çocuk 34 sivil yurttaş yaşamını yitirdi. Olayla ilgili soruşturmayı yürüten Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, görevsizlik kararı vererek dosyayı Genelkurmay Başkanlığı Askerî Savcılığı'na gönderdi. Başsavcılık, avukatların yaptığı itirazı da reddetti.

Bir soruşturmada maddi gerçeğe ulaşabilmek için, olayın şüphelilerini tesbit birincil görevdir. Kamu düzenini ilgilendiren görev konusunun belirlenmesi için de öncelikle şüphelilerin kimliklerinin ve fiillerinin belirlenmesi gerekir. **Roboski soruşturmasında, olayın sorumlularının asker kişiler olduğu anlaşılmakla birlikte, derinlemesine bir soruşturma yapılarak, olayın aşamalarında yürütme erkini kullanan veya MİT'te görev yapan sivil kişilerin sorumluluklarının tesbitine gidilmesi gerekirdi.** Savcılık kararında, sınıra yaklaşan grupların terörist veya kaçakçı olabilecekleri yönünde değerlendirmeler yapıldığı, sınıra yakın bölgede örgüt mensuplarının bulunması ve olayın gerçekleştiği bölgede olay öncesinde çok sayıda silahlı çatışmanın meydana gelmiş olmasının da dikkate alındığı ve gruplara yönelik toplam dört bomba atıldığı belirtilmektedir. Bu tesbit karşısında, Savcılığın meçhul şüphelilerin fiillerini en hafif cezayı öngören taksirle öldürme olarak nitelemesi uygun mudur? **Kasten öldürme, tasarlayarak öldürme, ihmali davranışla kasten öldürme, olası kastla öldürme ve bilinçli taksirle öldürme ihtimalleri orta yerde durmakta,** ayrıca bu ihtimallerin her biri görev yerinin neresi olacağını da etkilemekte.

Peki, Roboski soruşturması hangi yasal imkânla askerî yargıya gidebilmektedir? Çünkü askerî yargı, adli yargının yanında bir ikinci baş olarak bütün genişliğiyle durmaktadır. 2010 Anayasa değişikliğiyle 145. Madde'de, sadece darbe suçlarının adli yargıda görülmesini sağlayacak değişiklik yapılarak, askerî yargının görev alanını belirleyen **"suçun askerî mahalde işlenmesi"** ölçütü kaldırılmış, **"suçun askerî suç olması", "suçun askerlik hizmet ve görevleriyle ilgili olması", "asker bir kişinin asker kişi aleyhine suç işlemesi"** ölçütleri aynen bırakılmıştır. **"Suçun askerî suç olması"** ölçütü geniş bir alana karşılık gelmektedir. Türk Ceza Kanunu'ndaki siyasi suçlar dâhil birçok suç, madde numarasıyla Askerî Ceza Kanunu'na alınarak askerî suç hâline getirilmiştir. Nitekim Savcılığın taksirle öldürme nitelemesinin TCK'daki karşılığı madde numarasıyla As.CK 146. maddesi içinde yer almaktadır. Böylece **asker bir kişi silahını ve cephanesini dikkatsiz ve emirlere aykırı kullanarak sivil de olsa bir kişiyi öldürmüştse askerî suç işlemiş olmaktadır.** Askerî yargının görev alanını düzenleyen ölçütlerden ikincisi, asker kişinin işlediği suçun askerî hizmet ve göreviyle ilgili olması ölçütüdür. Suç işleyen yargı merciini belirleyecek somut fiilin niteliği bir yorumla ortaya konabildiğinden, bu

ölçüt de tabii hâkim ilkesine aykırıdır. Çünkü adli yargıyla askerî yargı arasındaki görev sınırı yoruma meydan vermeyecek şekilde açık ve net değildir. **Roboski'deki yurttaşlar kasıtlı olarak bombalanmışsa artık hizmet hâli de sözkonusu olamaz.**

Cumartesi günü **çift başlı yargı** konusunu Roboski bağlamında incelemeye devam edeceğim.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Roboski'ye yargı engeli (2)

Ümit Kardaş 27.07.2013

Roboski soruşturması dosyası, şüphelileri belirlenmeden ve derinliğine bir soruşturma yapılmadan Genelkurmay Başkanlığı Askerî Savcılığına havale edildi. Askerî Savcılık, bombalama fiilinden geriye doğru aşama aşama kusuru ya da kastı olan sorumluları etkin bir soruşturma ile ortaya çıkarabilecek midir? Askerî bürokrasinin tepe noktalarına gitmesi gerekirse buna gücü yetecek midir? Yürütme erkini kullananların sorumluluğunu düşündüğünde onları bu soruşturma içine dâhil edebilecek midir? Soruşturma sırasında bilgi ve belgelere ulaşmada, delil elde etmede karşılaşılabileceği engelleri aşabilecek midir?

34 sivil yurttaşın ölümüyle sonuçlanmış ve sivil mahalde işlenmiş bir olayın soruşturmasının askerî yargıya havale edilmesi bir hukuk devletinde kabul edilemez. Ancak Türkiye'nin anayasal ve yasal düzeni buna imkan vermektedir. **Askerî Yargıtay, sivil Yargıtay'ın yanına ikinci bir baş olarak konulmuş, böylece çift başlı yargı yaratılmıştır.** Ceza yargılaması alanında yaratılan, askerî mahkemelerin varlık nedenleriyle hiç bağdaşmayan ve görev karmaşasına yol açan bu ikilik ile de yetinilmemiş, ayrıca 1961 Anayasası'nda, 12 Mart 1971 askerî müdahalesinden sonra yapılan değişiklikle, Askerî Danıştay olarak nitelendirilebilecek, tek dereceli Askerî Yüksek İdare Mahkemesi adı altında bir yüksek mahkeme kurulmuş, asker kişileri hatta sivil yükümlüleri ilgilendiren uyuşmazlıkların çözümü yetkisi bu mahkemeye verilmiştir.

Çift başlı yargının bulunduğu yerde demokratik hukuk devletinin gerçekleşmesi mümkün değildir. **Roboski faciasında ölenlerin yakınları çift başlı yargıya son verilmesine yönelik bir kampanya başlatmışlardır. Gerçek bir demokrasiden ve hukuk devletinden yana olanlar buna destek vermelidir.**

Anayasa'nın 145. maddesi kaldırılmalı, askerî suçlara bakacak sivil hâkimlerden oluşacak "**asker mahkemesi**" bir uzmanlık mahkemesi olarak adli yargı içinde yer almalıdır. Çift başlılığa neden olan, demokratik sivil hukuki denetimi engelleyen, demokratik rejimle yönetilen ülkelerde bulunmayan ve Anayasa'nın 156. maddesinde düzenlenen **Askerî Yargıtay kaldırılarak, ikinci derece denetimi istinaf mahkemelerine, temyiz incelemesi ise Yargıtay'ın bir dairesine bırakılmalıdır.** 1930 tarihli olması nedeniyle eskimiş ve yeni Türk Ceza Kanunu'yla uyumsuz hâle gelmiş olan **Askerî Ceza Kanunu kaldırılarak**, sadece askerler tarafından işlenebilen ve askerlerin doğrudan doğruya askerî disiplini bozan, askerî yarar ve gerekleri ihlal eden fiillerini askerî suç olarak düzenleyen 25-30 maddelik **yeni bir askerî ceza kanunu yapılmalı** ya da bu suçlar TCK içinde ayrı bir bölüm hâlinde düzenlenmelidir.

İdari yargıda çift başlılığa ve adil yargılanma hakkının ihlaline sebebiyet veren, ordunun demokratik sivil denetimini engelleyen **AYİM'in kaldırılması zorunludur**. Bu durumda idari yargı devreye gireceğinden bir boşluk oluşmayacaktır.

Yeni bir anayasa yapımını beklemeye gerek yoktur. **Anayasa'nın 145, 156 ve 157. maddeleri kaldırıldığında bir boşluk meydana gelmeyeceğinden, bu maddelerin yerine yeni bir düzenleme yapılması gerekmemektedir**. Gayet kolay gerçekleştirilebilecek **bu anayasa değişikliği için tüm siyasi partilere demokratik baskı yapılmalı, partilerin samimiyetleri test edilmelidir**.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kürtler demokrasi istiyor

Ümit Kardaş 30.07.2013

AKP hükümetinin Rojava'daki (Suriye Kürdistanı) gelişmelere bakışı ve tepkisi hem dış politikadaki öngörüsüzlüğünü gösteriyor hem de kendi Kürt yurttaşlarına yönelik ezeli güvenlikçi bakış açısını çağırıştırıyor.

Türkiye bugün barış sürecine girerken kendi sınırları içinde yaşayan Kürtlere Rojava'daki Kürtlerin taleplerinin oluşturduğu standarttan daha az bir standart öneremez. Suriye Kürtleri ne istiyor? Kimliklerinin tanınmasını ve yaşadıkları bölgedeki ihtiyaçlarını gidermek için kendi organlarıyla karar alabilmeyi ve uygulama hakkına sahip olmayı, yani özerklik istiyor. Türkiye'de yaşayan Kürtler de bundan farklı bir şey istemiyor. Her iki taraftaki taleplerin aynı olduğu düşünülürse hükümet bunu fırsat bilerek PKK-PYD ekseninde sağlanacak bir eşgüdümle demokratikleşmeyi ve barışı sağlayabilir. Bu hamle hem Türkiye'yi kalıcı barışa doğru giderken rahatlatır hem de Suriye'deki Kürtlere demokrasi ve özgürlük değerleri bağlamında yapacağı katkıyla bölgede ve dünyada güç ve prestij sağlar. Bunun için hükümetin uyguladığı Suriye politikasını baştan aşağı gözden geçirmesi gerekiyor.

Aslında Türkiye ve Suriye Kürtleri hem kendileri için hem ülkeleri için Avrupa standardı istiyorlar. Bölgesel dil ve kültürlerin tanınması ve bölgelere **"yerelde demokrasi ilkesi"** uyarınca kendilerine ilişkin kararları alma ve uygulama hakkının verilmesi Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği standartları.

Ayrıca Gezi olayları bölgelere yetki devrinin yani yerelde demokrasinin Türkiye bakımından genel bir ihtiyaç olduğunu göstermekte. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın amacı genel olarak, yerel halka günlük yaşamda etkili olan kararların alınmasında katılım fırsatları vermektir. Şart, yerel yönetimlerin mali, idari ve siyasi bağımsızlığını garanti altına almış ve temel ilkelerin uygulanmasından taraf devletleri sorumlu kılmıştır.

Fransa'da 1982 yılında yapılan reformlarla yerel yönetimler güçlendirilmiş ayrıca 2003 yılında Anayasaya ademimerkeziyetçilik ilkesi konulmuş, idari vesayet kaldırılmış, yerel yönetimlerin kendi bölgelerinde yetkili oldukları belirtilerek örgütlenme yerelleştirilmiştir. İspanyol Anayasası, ulusal birlik ve ulusal egemenlik ilkesiyle birlikte **"ortak ve bölünmez yurt"** ilkesine yer vermekte ancak ulusal bütünlük vurgusu içinde **"milliyetlerin"** ve **"bölgelerin"** özerklik hakkını tanımaktadır. İspanya'da tarihî, kültürel ve sosyal koşulların oluşturduğu 17

özerk bölge bulunmaktadır. İtalya’da Anayasa’nın 5. maddesinde “**Cumhuriyet tek ve bölünmezdir. Ancak yerel özerklikleri tanır ve destekler**” denmektedir. İtalya’da 20 bölge içinde beş özerk bölge bulunmaktadır.

Bölgelerin yasa yapma yetkisine sahip olması yani özerklik, tek siyasi karar merkezli yönetim ile federal yönetim arasında ara bir modeldir. Özerklik modeli, siyasi birliğin güçlendirilmesi, bölgelerin ihtiyaçlara uygun olarak hızlı kalkınması, demokrasi ve özgürlüklerin güçlendirilmesi, sivil bireyin yerelde ortaya çıkması gerekçelerine dayanır. Bölgesel planlama, kalkınma, şehircilik, çevre sorunları, turizm, bayındırlık, balıkçılık, tarım ve güvenlik gibi konular bölgenin yetkisine girer.

Kalıcı barışa ve demokrasiye yaklaşmanın yolu ademimerkeziyetten geçmektedir. Hükümetin yanlış politikalar sonucu geç kalması, fiili (de facto) durumlarla karşılaşmasına neden olmakta.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

21 Anayasası’nda demokratik değerler

Ümit Kardaş 03.08.2013

İşgale karşı direniş hareketi, **Bülent Tanör**’ün de belirttiği gibi yerel ve bölgesel kongrelerden başlayıp, Sivas Kongresi’nden geçerek ve nihayet BMM’nin toplanması suretiyle meşruluk ve hukukilik niteliklerine sıkıca sahip çıkmıştı. İcra Vekilleri Heyeti’nin hazırladığı ve **Teşkilat-ı Esasiye Kanunu Layihası** başlığını taşıyan bir metin yeni anayasaya giden ilk somut adım oldu. **Halkçılık Beyannamesi** olarak da anılan ve sol yaklaşımı bulunan bu layiha, içeriği bakımından bir hükümet programını andırıyordu.

1876 Anayasası (Kanun-u Esasi) padişahın atadığı bir komisyonca hazırlanmış, ferman niteliğinde bir anayasaydı. **1909** değişikliklerinde Heyet-i Ayan’ın payı ve padişahın onayı, süreci antidemokratik kılıyordu. **1924 Anayasası**, adaylıklarını ve milletvekilliklerini Mustafa Kemal’e borçlu kişilerden oluşan bir meclis tarafından yapılacaktı. **1961** ve **1982 Anayasaları** ise askerî darbeler ve rejimlerin ürünü olmuştur.. Oysa, **1921 Anayasası (Teşkilat-ı Esasiye Kanunu)** hazırlanış ve kabul özellikleri bakımından **Osmanlı-Türk anayasacılığının tek demokratik örneği** olarak gösterilmektedir.

Beyanname, dinsel ve etnik bir tanımdan kaçınarak, siyasal birlik ve bağımsızlık temelinde yeniden bulușan kitleleri siyasi ve coğrafi zemin birliğı açısından **Türkiye halkı** şeklinde belirlemiştir. Ayrıca devletin adı Türk Devleti değil, **Türkiye Devleti** olarak düzenlenmiştir (An.md.3). Bu yaklaşım, bize siyasi birliğin sağlanması açısından demokratik bir değer olarak ışık tutmaktadır.

Beyannamede dikkat çeken bir başka nokta, ordunun işlevinin “**emperyalist ve kapitalist düşmanların**” saldırılarına karşı savunma olarak tanımlanışdır. Bu yeni silahlı güç, Meclis’in emir ve komutasına girmektedir.

20 Ocak 1921 tarihli ve 85 sayılı yasayla kabul olunan **Teşkilat-ı Esasiye Kanunu** 23 madde ve bir de Madde-i Münferide’den oluşan kısa, çerçeve bir anayasadır. İlginç olan bu kısa anayasanın 12 maddesinin **yerinden yönetim** ve **yerel yönetim** ilkelerine ayrılmasıdır. Vilayet denen idari birim, tüzel kişiliğe ve özerkliğe sahiptir.

BMM'nin koyacağı kanunlar çerçevesinde, sağlık, tarım, maarif, bayındırlık, evkaf, sosyal dayanışma işlerinin düzenlenmesi ve yürütülmesi vilayet şûralarının yetkisine bırakılmıştır. Ancak iç ve dış siyaset, adliye, askeriye ve şer'iyeye ilişkin konular, uluslararası ekonomik ilişkiler merkezî yönetimin yetki alanı içindedir. Vilayet şûraları vilayet halkınca seçilen üyelerden oluşur. İdari birim olarak nahiye en küçük ve dolayısıyla halka en yakın idari birimlerdir. Nahiyeler de özerkliğe sahip tüzel kişilerdir. Nahiyenin bir şûrası, bir idari heyeti, bir de müdürü vardır. Nahiye şûrası üyelerinin de doğrudan nahiye halkınca seçilmesi öngörülmüştür.

Görülüyor ki, **1921 Anayasası sisteminde, yerinden yönetim aslî ve genel, merkezî yönetim ise sınırlı ve istisnaidir.** Seçimlerle oluşan organlar ve tüzel kişilikler, icrai karar alabilme yetkilerine sahip olmaları nedeniyle özerktirler. Nahiye yönetiminin dahi, mâli, iktisadi ve hatta yargısal yetkilerle donanması ve bu yönetimlerin seçimle oluşması, özerkliğin boyutları konusunda fikir vermektedir.. Böylece, 1876 Kanun-u Esasisi'nin öngördüğü geleneksel merkeziyetçi sistem yerine yerinden yönetime ve özerkliklere ağırlık verilmiştir.

Ancak, 1921 Anayasası'nın öngördüğü yerinden yönetim kurumları ve mekanizmaları, uygulama alanı bulabilmiş değildir. **1924 Anayasası'yla Mustafa Kemal, ağırlığını merkeziyetçilikten yana kullanmıştır. Bu tercih bugün boğuştuğumuz sorunların kaynağı durumundadır.** Önemli olan bugün artık bu yanlışın dönme gayretini göstermektir.

Türkiye'nin 92 yıl sonra, "**yerelde demokrasi ilkesi**" uyarınca yereli, merkezden yetki devri ile demokratikleştirmekten başka çaresi bulunmamaktadır.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Zorla kaybedilenler

Ümit Kardaş 06.08.2013

Hakikat, Adalet ve Hafıza Merkezi, geçmişte yaşanan sistematik ve yaygın hak ihlallerine ilişkin hakikatlerin belgeleme ve tanıklıklar yoluyla ortaya çıkarılmasını, bu konuda arşiv ve veritabanları oluşturulmasını, toplumsal hafızanın güçlenmesini ve bu ihlallerden etkilenenlerin adalete erişimlerini destekleyerek kalıcı barışın ve demokrasinin inşasına katkı sağlamayı hedefliyor.

HAHM, iki yılı aşkın bir süredir toplumsal barış süreçlerine ilişkin çalışmalar yapıyor. Bu süreçte insanlığa karşı işlenen ve savaş suçları konusunda uluslararası toplantılar düzenleyen, raporlar çeviren, dünya örneklerini inceleyen Merkez, bu çalışmalar sonucu çok önemli iki rapor yayımladı. Saha çalışmaları sonucu oluşan "**Konuşulmayan Gerçek: Zorla Kaybetmeler**" ve hukuki çalışmanın sonucu oluşan "**Zorla Kaybetmeler ve Yargının Tutumu**", Uluslararası literatürde "**enforced disappearance**" zorla kaybetme/ kaybedilme olarak ifade edilen suç, Türkiye'de genellikle kayıp veya gözaltında kayıp şeklinde niteleniyor.

Kalıcı barışa ve demokrasiye doğru yol alabilmek, geçmişle kapsamlı bir yüzleşmeyi gerektiriyor. Geçmişle hesaplaşmak, ancak hak ihlallerinin ortaya çıkarılarak faillerin yargılanması ve onarıcı adalet mekanizmaları oluşturularak ihlallerin oluşturduğu maddi ve manevi zararın telafi ve tazmin edilmesiyle mümkün. "**Bir daha**

asla” yaklaşımının benimsenebilmesi için ihlallerle bugün arasında ilişki kurarak toplumsal hafızayı yeniden inşa etmek gerekiyor. İşte HAHM, insan onurunu en önemli değer olduğunu hatırlatan bu iki çalışmasıyla bize umut ve cesaret veriyor.

“Konuşulmayan Gerçek: Zorla Kaybetmeler” isimli rapor **Hannah Arendt**’in şu sözleriyle başlıyor. **“Totaliter tahakkümün iyi veya kötü bütün edimleri yutan bu nisyen boşluklarını yerleştirmeye çalıştığı doğrudur. Ama Haziran 1942’den sonra katliamların izini canla başla yok etmeye çalışan Nazilerin bu girişimleri nasıl başarısızlığa mahkûm olduysa, muarızlarının ‘adsız, sansız, sessiz sedasız ortadan kaybolmasını’ sağlamaya yönelik çabaları da boşunaydı. İnsana özgü hiçbir şey bu kadar kusursuz değil, nisyani mümkün hale getirebilecek çok fazla insan var bu dünyada. Ama her zaman geriye hikâyeyi anlatacak biri kalacaktır.”**

Rapor, zorla kaybetme stratejisinin hangi siyasi, toplumsal ve hukuki mekanizmalar yoluyla gerçekleştirildiğini anlamamıza yardımcı olurken, toplumsal kayıtsızlık ve suskunluğun pratiklerini de göstermeye çalışıyor. Raporun önemli bir yanı da kayıp yakınlarının neler yaşadığına ve deneyimlerini nasıl anlamlandırdığına ilişkin tesbitlerden çıkardığı sonuçlar. Kaybetme stratejisi Türkiye’de devlet, adalet, hakikat ve vatandaşlık gibi kavramların içinin boşaltılarak nasıl değersizleştirildiğini de gösteriyor. Rapor, kesinleştirdiği kaybedilenler listesindeki 262 kişiyle ilgili bilgiler veriyor.

Peki, kayıp yakınlarının talep ve önerileri ne? İşte rapor geçiş dönemi adaletinin unsurlarıyla da örtüşen bu talepleri de sıralıyor:

- Faillerin tespitiyle yargılanmaları, af, zamanaşımı gibi nedenlerden yararlanmamaları;
- Devletin yaşananlardaki azmettirici rolünü kabul ederek suçunu açıkça ikrar etmesi;
- Devletin kayıp yakınları başta olmak üzere tüm toplumdan özür dilemesi;
- Baştaki koşullar yerine getirildikten sonra maddi ve manevi zararın tazmini.

Bu konuya ikinci raporla devam edeceğim. Bu ülkede insan onurunu en kutsal değer sayan herkesin bu değerli ve insani çabaya destek vereceğini umuyor, ulaşılacak adresi veriyorum. (www.hakikatadalethafiza.org)

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Zorla kaybedilenler (2)

Ümit Kardaş 10.08.2013

Geçen yazımda belirttiğim gibi, **Hakikat Adalet Hafıza Merkezi**, devletin **“terörle mücadele”** adı altında baskı ve sindirme aracı olarak kullandığı zorla kaybetme uygulamasına topladığı verilerin sosyolojik ve hukuki analizini yaparak birbirini tamamlayan iki rapor üzerinden bakıyor.

HAHM, ikinci raporunda zorla kaybetme uygulamasını AİHM kararları ışığında incelerken meseleye ulusal ve uluslararası ceza hukuku, insan hakları hukuku, savaş hukuku gibi farklı boyutlardan bakarak tartışma zeminine önemli bir hukuki altyapı sunuyor.

Aynı zamanda araştırma ekibinde de görev yapan Av. **Emel Ataktürk Sevimli**, yargının tutumuna ilişkin rapordaki değerlendirmesinde tesbitlerini şöyle sıralıyor: Yasal gözaltı prosedürüne uyulmaması, gözdağı vermek amacıyla vahşi öldürme yöntemleri uygulanması, mezarların tesbit edilememesi, cesetlerin ailelere teslim edilmemesi, etkin, hızlı ve bağımsız soruşturma yapılmaması, adalet beklentisinin kaybolmaya başlaması, hak aramanın psikolojik ve fiziksel engeller oluşturularak zorlaştırılması, zorba devlet, bağımlı yargı algısı, özür ve tazminat beklentisi.

Yrd. Doç. **Öznur Sevdiren**, değerlendirmesini bir uluslararası ceza hukuku sorunsalı olarak zorla kaybetme suçunun ulusal hukukta tanınması ve zamanaşımı meselesi üzerinden yaparak, bu suçun uluslararası kamu düzenine karşı bir suç olarak tanınmasının, ancak, bu suçun başta Latin Amerika ülkeleri ile Türkiye, Sri Lanka, Çeçenistan gibi ülkelerde yaygın bir şekilde işlenmesinden sonra mümkün olduğu tesbitini yapıyor ve faillere uluslararası suçlara ilişkin zamanaşımı kurallarının uygulanması gerektiği sonucuna varıyor.

Av. **İlkem Altıntaş** ise AİHM kararları ışığında zorla kaybetme davalarının analizini yapıyor.

Prof. **Gökçen Alpkaya**, zorla kaybetmelerin uluslararası hukuk içindeki yeriyle ilgili olarak raporda yaptığı değerlendirmede; BM Genel Kurulu tarafından 1992 yılında kabul edilen "**Herkesin Zorla Kaybetmelere Karşı Korunmasına İlişkin Bildirge**"nin dönüm noktası olduğunu, Bildirge'nin hukuksal bağlayıcılığı olmamakla birlikte sonraki sözleşmelere temel oluşturduğunu belirtiyor. Bu sözleşmelerden ilki olan Amerika Devletleri Örgütü (OAS) çerçevesinde yapılan ve 1996 yılında yürürlüğe giren "**Kişilerin Zorla Kaybedilmesi Hakkında Amerikalıların Söleşme**"yi, 2002'de yürürlüğe giren "**Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü**" izliyor. Alpkaya, bu gelişmeyle birlikte zorla kaybetmelerin insan hakları hukuku ve insani hukukun (**Cenevre Hukuku**) yanı sıra uluslararası ceza hukukunun da konusu hâline geldiği saptamasını yapıyor. En kapsamlı adımın ise 2010'da yürürlüğe giren "**Herkesin Zorla Kaybetmelere Karşı Korunması Hakkında Uluslararası Söleşme**" olduğunu belirtirken, Sözleşme hükümlerinin uygulanmasını izlemekle görevli bir komitenin 2011'de görevine başladığını da ekliyor.

Uluslararası Sözleşme'nin 7. maddesinde zorla kaybetmelerde "**ister savaş hali, ister savaş tehdidi, isterse iç siyasal istikrarsızlık ya da herhangi bir başka kamusal tehlike hali olsun, hiçbir koşulun kendisini meşrulaştırmak üzere ileri sürülemeyeceği**" yine 8. Madde'de "**mülki, askeri ya da herhangi bir resmi makam emrinin ya da talimatının kendisini meşrulaştırmak üzere ileri sürülemeyeceği**" belirtiliyor.

Yunanistan'dan Tunus'a, Uganda'dan Tanzanya'ya kadar 88 devletin imzaladığı ve 25 devletin taraf olduğu bu Sözleşme'yi Türkiye imzalamadı. Türkiye, 139 devletin imzaladığı, 122 devletin taraf olduğu "**Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü**"nü de imzalamadı. Avrupa Konseyi üyesi olarak vicdani ret hakkını tanımayıp yurttaşlarının adeta zorla kaybedilmesine neden olan ve tek başına kalan devlet yine Türkiye.

Bu konularda elinizi kim tutuyor beyler? Bu ayıp kimin? Yoksa Türkiye'nin kendine özgü koşulları olduğuna mı inanıyorsunuz?

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Sürekli istisna hâli

Ümit Kardaş 13.08.2013

İtalyan felsefeci **Giorgio Agamben**'e göre **istisna hâli**, siyasal belirsizlik veya nedeni ne olursa olsun bir kriz durumunda, belli bir siyasal düzenin devamının sağlanması adına hukukun askıya alınmasıdır. Krizle veya gerilimli bir belirsizlikle kesintiye uğrayan toplumsal ve siyasi işleyişin sürekli bir hâl alması diğer bir deyişle hukuksuzluğun artık normal bir durum hâline gelmesidir. Böylece istisna hâli yasal biçimi olmayan şeyin yasal biçimini alır. (**Giorgio Agamben**, "**İstisna Hali**")

Siyasi sistemle bütünleştirilemeyeceklerine karar verilen yurttaşların ötekileştirilmelerinin ötesinde bedenlen de ortadan kaldırılmalarına izin veren ve yasal bir iç savaş olarak görülen istisna hâli modern totalitarizmin bir sonucudur. Tıpkı zorla kaybedilenlerin durumunda olduğu gibi... Hukukun askıya alınmasının ortak iyilik için geçerli olabileceği fikri Ortaçağ dünyasına yabancıdır. Her kim hukuk amacına (ortak iyiliğe) ulaşmayı amaçlıyorsa, hukukla yol almak zorundadır. (**Dante**)

Agamben, hem **Mussolini**'nin faşist rejimine hem **Hitler**'in Nazi rejimine karakteristik özelliğini veren şeyin yürürlükteki anayasaların varlıklarını (İtalya'da **Alberto Yasası**, Almanya'da **Reich Anayasası**) sürdürmelerine izin vermeleri, yasa ve anayasanın yanına "**ikili devlet**" olarak tanımlanmış bir paradigma uyarınca ikinci bir yapıyı yerleştirmeleri olduğu saptamasını yapmaktadır. Böylece çoğunlukla hukuki açıdan resmî bir yapıya kavuşturulmamış olan bir ikinci yapı istisna hâli sayesinde ötekiyle yan yana var olabilmektedir. Bugün istisna hâlinin yönetimler için bir paradigmaya dönüştüğü görülmektedir. Hukuk istisna hâlini bünyesine katarak kendini askıya almaktadır. Bu durum küresel düzeyde uluslararası hukukun ve evrensel hukuk ilkelerinin askıya alınması ve istisna hâlinin küresel sisteme katılması şeklinde görülmektedir.

ABD Başkanı Bush'un 13 Kasım 2001 tarihli askerî emrinde bu açıkça görülmektedir. Bu emirle Bush terörist faaliyetlere karıştığından kuşkuyla ABD yurttaşı olmayan kişilerin süresiz alıkonulmalarına ve askerî komisyonlarca yargılanmalarına izin vermiş ve Guantanamo hapisaneleri evrensel hukukun mezarlığı olmuştur. ABD sadece yabancılar bakımından değil, kendi yurttaşları bakımından da özgürlükleri kısıtlayıcı düzenlemelere gitmiş, böylece Amerika'nın temellerini oluşturan ilkelere bağlılığını kopardığını, hukuku askıya aldığını ve istisna hâlini normalleştirdiğini göstermiştir.

Agamben, siyaseti şiddet ile hukuk arasındaki bağı kesen bir eylem olarak görmekte ancak bu şekilde açılacak uzamdan yola çıkarak, hukukun istisna hâlini yaşama bağlayan düzeneğin devre dışı bırakılmasından sonra "**saf**" bir hukuku karşımızda bulacağımızı belirtmektedir.

Türkiye'yi yönetenler daima, adaletin devletin temeli olduğunu, devletin hukuk kuralları içinde hareket ettiğini öne sürerken sayısız örneklerde görüleceği üzere ülkemizde de kalıcı bir istisna hâli yaşanmakta. Burada sözkonusu olan yasanın gücü şeklinde hukuku askıya alarak onu koruduğunu öne süren bir hukuk kurmacasıdır. (**fictio iuris** Agamben, a.g.y.)

Kalıcı hâle gelen istisna hâlinin çıkmanın yolu, geçmişle hesaplaşarak, devleti demokrasinin, hukukun ve özgürlüklerin emrinde bir aygıt durumuna getirecek, farklılıklarımızla birlikte barış, özgürlük ve hukuk güvenliği içinde yaşamamızı sağlayacak ve toplumsal mutabakatı yenileyecek yeni bir inşadan geçmektedir.

De facto başkanlığa doğru

Ümit Kardaş 17.08.2013

AKP, başkanlık sistemi ısrarından vazgeçmiş görünüyor. Ancak, 1982 Anayasası'nda askerî darbenin lideri Kenan Evren için öngörülmüş yetkiler parlamenter sistemi yarı başkanlık sistemine yaklaştırmış durumda. Halkın seçeceği, güçlü, icraatın içinden gelen bir cumhurbaşkanının bu yetkileri kullanma şekli sistemi **de facto başkanlık** sistemine çevirebilir.

Cumhurbaşkanının yapacağı görevler ve kullanacağı yetkiler bakımından Anayasa'nın 104. maddesine bakalım.

Cumhurbaşkanının yasamayla ilgili önemli görev ve yetkileri şunlar: Şartları oluştuğunda Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin yenilenmesine karar vermek; kanunları tekrar görüşülmek üzere TBMM'ye geri göndermek; Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halkoyuna sunmak; TBMM'yi gerektiğinde toplantıya çağırarak; Anayasa Mahkemesi'ne iptal davası açmak.

Yürütme alanındaki yetki alanı ise oldukça geniş olup, bunlardan önemli olanlarını sıralayalım. Başbakanı atamak ve istifasını kabul etmek; başbakanın teklifi üzerine bakanları atamak ve görevlerine son vermek; milletlerarası antlaşmaları onaylamak ve yayımlamak; Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kullanılmasına karar vermek; Genelkurmay başkanını atamak; Milli Güvenlik Kurulu'nu toplantıya çağırarak ve başkanlık etmek; başkanlığında toplanan bakanlar kurulu kararıyla sıkıyönetim veya olağanüstü hâl ilan etmek ve kanun hükmünde kararname çıkarmak; kararnameleri imzalamak; Yüksek Öğretim Kurulu üyelerini ve üniversite rektörlerini seçmek; Devlet Denetleme Kurulu'nun üyelerini ve başkanını atamak ve kurula inceleme, araştırma yaptırtmak. Yargı alanında ise bazı yüksek mahkemelerin üyelerinin tamamını, bazılarında ise bir kısmını seçmek.

Sayın Abdullah Gül dâhil, 1983 yılından bu yana cumhurbaşkanlığı yapanların kullanmadığı ancak kullanıldığı takdirde Türkiye'yi **de facto başkanlık** sistemine götürecek yürütme yetkisi ise şöyle. **"Gerekli gördüğü hallerde bakanlar kuruluna başkanlık etmek veya bakanlar kurulunu başkanlığı altında toplantıya çağırarak."** Bu yetkiyi kullanacak olan cumhurbaşkanının hiç kuşkusuz bakanlar kurulunun gündemini belirleme ve yürütmeyi yönlendirme yetkisi var. Bu yetkinin kullanılması cumhurbaşkanını doğrudan tek belirleyici kılar. Hele partiden gelen ve partisinin üst yönetimini Köşk'e gitmeden önce kendine göre belirleyen bir cumhurbaşkanı başbakanı işlevsiz kılabilir.

Bu sakınca halkın oylarıyla seçilecek her cumhurbaşkanı için sözkonusu. Ancak, karizmatik, büyük projeleri ve icraatları ile tatmin olan, tek belirleyici olmayı ve kontrol etmeyi seven ve gönlünde başkanlık hayali olan Başbakan Erdoğan için bu durum daha ihtimal dâhilinde. Köşk'e gitmeden muhtemel mutemet başbakanı da belirleyecek olması durumunda sayın Erdoğan'ı Çankaya'da bakanlar kurulu toplantılarına başkanlık ederken görmek sürpriz olmasa gerek. Herhâlde bunun adı da **de facto (fiili) başkanlık** sistemi olacaktır.

367 garabetine tepki olarak cumhurbaşkanını halka seçtirme düzenlemesine gidilmesi doğru olmamıştır. Görüldüğü gibi cumhurbaşkanına tanınan yetkiler cumhurbaşkanının yönetme hırsına göre sistemi yarı

başkanlıktan öteye başkanlığa taşıyabilmektedir. Anayasa üzerinde uzlaşılrken cumhurbaşkanlığı makamını yetkilerden arındırarak sembolik hâle getirmek ve seçme yetkisini tekrar TBMM'ye tanımak uygun olacaktır.

Cumhurbaşkanının yetkileri aynen kalacaksa, AKP, halk tarafından seçilecek **de facto başkanın** karşısına onu dengeleyecek nitelikte bir başbakanı koymanın yolunu bulmak zorundadır.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Küresel siyasetin ahlakdışılığı

Ümit Kardaş 20.08.2013

Demokrasilerini örnek almaya çalıştığımız devletlerde, hukuk neden kendi içinde demokratik, dışarıda ise saldırgan bir model ürettiyor? Yapılan araştırmalar tarihsel olarak demokrasiyle yönetilen devletlerin otokrasilerden daha barışçı olmadığını göstermekte. ABD'nin gelişmiş demokrasisiyle küresel düzeyde tahakkümcü bir güç olarak hukuka ve hiçbir demokratik ilkeye uymaması bunun bir örneği. Demokrasinin ve parlamentarizmin beşiği olan İngiltere'nin ABD ile uyumlu politikası, demokratik kriterler oluşturan AB'nin de otokratik dünya sistemi içindeki yetersizliği ve çoğu zaman hukuksuz tahakkümcü güce eklenmesi bu görüşü doğruluyor. Rusya ve Çin'in zaten otokratik rejimlerle yönetildiği ortada.

Demokratikleşmemiş bir dünyada bir devletin tamamen demokratik olması mümkün değildir. Nitekim gerek ABD'de gerekse İngiltere'de demokrasi ve insan hakları demokratik olduğu varsayılan devlet tarafından tehdit altına alınmıştır. Bu nedenle küresel düzeyde hukuka ve demokrasiye ulaşılması bir iç politika sorunu olmayıp, devletlerarası ilişkiler alanında da ulaşılmaya çalışılması gereken bir hedeftir. Hukuk, demokrasi ve barış üretmeyip, adaletsizlikleri pekiştirici ve şiddeti kışkırtıcı bir işlev gören Birleşmiş Milletler sistemi çürümüştür. Dünya, hukuka dayalı bir demokrasiye sahip olmazsa, ülkelerdeki demokrasi daima kısıtlı olacaktır. Prof. **David Held**'in deyişiyle sorulması gereken "**Demokratikleşmemiş bir dünyada bir devlet tamamen demokratik olabilir mi**" sorusudur. Yani otokratik bir dünya düzeninde kim demokratik bir ülkede, güven içinde yaşadığını söyleyebilir.

Bir işgal gücü ile başka bir işgal gücü arasında el değiştiren **Afganistan**. Savaşın şiddetine maruz kalmış, evsiz barksız, mayınlara organlarını vermiş insanlar. Hile ve yalanla işgal edilen, ölen binlerce insanı, yok edilen tarihi ile **Irak**. Defalarca bombalanan **Beyrut** ve göç eden insanlar. Kamplarda bombalar altında yaşamlarını sürdüren **Filistinliler**. Şimdi de **Mısır**'daki darbe ve yapılan katliamlar. Askerî darbeler, özellikle ordusu bir başka devletin imkânlarıyla besleniyorsa dış dinamik elvermeden gerçekleştirilemez. 60 yıldır Mısır'da hukukun ve demokrasinin askıya alındığı sert- otoriter bir rejim yaşanmaktadır. Rejimin liderleri darbe yapmış subaylardır. Rejim siyasi hayatı yok etmiş, bürokrasiyi ve ekonomiyi kendisine eklemleyerek çelikten bir statüko yaratmıştır. Bu statükonun ABD'yi ve İsrail'i rahatlattığı açıktır. Hüsnü Mübarek gitmiş ancak onun sağlaştırdığı statüko, zihniyet ve kadrolarıyla geri dönmüştür. ABD, bu darbeden ve onun sonucu olan bu faciadan doğrudan sorumludur. Demokrasiyle yönetilen ABD, AB nasıl oluyor da hukuksuzluğun, şiddetin ve otoriterliğin baş payandası oluyor? Niçin dünya düzeni hukuksuz, adaletsiz ve demokrasiden uzak? Bu soruyu her Amerikalı ve Avrupalı insan vicdanlara yükler bindiren bu sistemden sormalı.

Ulus-devletin kendi sınırları içinde güvenlik ararken dışarıda çıkar ve siyasi güç peşinde koşması, yine kendi yurttaşı saydıkları için demokrasi ve insan haklarını öngörürken dışarıdan gelen göçmen yurttaşları için bunları inkâr etmesi, bunun dışında mülteciler meselesi küresel düzeyde bir demokrasi düşüncesini önemli kılmaktadır.

Daniel Archibugi, "küresel kozmopolit demokrasi"den, **Richard Falk, "olgunlaşmakta olan küresel sivil toplum"**dan söz etmektedir. Kadim yüksek insani değerlerin hâkim olduğu bir dünya sistemi yaratabilecek miyiz?

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dünyada bir vesayet kurumu

Ümit Kardaş 24.08.2013

Hukuk ve demokrasinin bulunmadığı dolayısıyla otoriter ya da totaliter bir rejimin hüküm sürdüğü bir ülkede halkın bir bölümü hak, hukuk, özgürlük ve insan onuruna saygı talep ettiğinde ve rejim talepte bulunanları şiddetle bastırmaya, silahla hatta kimyasal silahlar kullanarak imhaya gittiğinde bunu ivedilikle araştırıp engelleyecek bir dünya parlamentosu ve yürütme gücü bulunması gerekmez mi? Katliamları önlemeyi dış politikalarını sadece çıkarlar üzerinden şekillendiren ABD, AB, Rusya, Çin ve güçlü bölge ülkeleri dengesi içinde mi bekleyeceğiz? Avrupa'nın ortasındaki **Bosna**'da cereyan eden ve seyredilen bir katliamdan sonra ABD'nin müdahalesinde olduğu gibi. **Saddam Hüseyin**'in 1988'de **Halepçe**'de Kürtlere karşı yaptığı katliam. **Mısır**'da sadece bir sivil itaatsizlik eylemi sergileyen insanların darbe yönetimince katledilmesi. Ve son olarak Suriye'deki yönetimin iddiaya göre kimyasal silah kullanarak binlerce kişiyi öldürmesi. **ABD, AB, Rusya ve Çin'in hegemonik alanlarındaki çıkarları nedeniyle Birleşmiş Milletler'i kilitlemeleri yani ahlak dışı bir siyasetle dünyayı hukuksuz, otokratik bir yapıya mahkûm etmeleri ciddi bir insanlık ve vicdan sorunu olarak ortaya çıkmaktadır.** Bu bağlamda tartışılması gereken çok sorun olmakla birlikte BM rejiminin eleştirilmesi başta gelmektedir.

BM'nin yapılanmasında her üyenin temsil edildiği Genel Kurul işlevsiz kılınarak, beş daimi, 10 geçici üyeden oluşan Güvenlik Konseyi'ne geniş yetkiler tanınmıştır. Savaşın galipleri **Amerika, İngiltere, Rusya ve Fransa Çin'i** de yanlarına alarak sözkonusu organda beş daimi üye olarak yer edinmişlerdir. 14 üyenin birleştiği bir kararda bir daimi üyenin muhalefeti sözkonusu kararın alınmasını engelleyebilmektedir. Üstelik, BM Antlaşması'nın 12. maddesine göre Güvenlik Konseyi, bir uyuşmazlık veya herhangi bir durum karşısında Antlaşma'nın kendisine yüklediği görevleri yaptığı sürece Genel Kurul bu uyuşmazlık veya durum hakkında, Konsey istemedikçe hiçbir tavsiyede bulunamamaktadır. Yine 24. Madde'ye göre üyeler, uluslararası barış ve güvenliğin korunması sorumluluğunu Konsey'e verdiklerini ve Konsey'in bu sorumluluğun kendisine yüklediği görevleri yerine getirirken kendi adlarına hareket ettiğini kabul etmektedirler. Bu görevlerin yapılmasında Konsey, meydana gelecek uyuşmazlıkların barış yoluyla çözülmesinin yanında kuvvet kullanılması hususundaki yetkilerini de kullanacaktır. **Konsey'in oluşumu, oylama usulleri ve yetkileri gözönüne alındığında BM'nin bir vesayet kurumu olarak beş daimi üye tarafından yönetildiği açıktır.**

BM Genel Kurulu'nun işlevsiz bir organ olmaktan çıkartılarak bir parlamento gibi çalışan ve bağlayıcı kararlar alan bir organ durumuna getirilmesi, özellikle Güvenlik Konseyi'nin yürütme organı durumuna getirilip,sürekli üyeliklerin kaldırılarak bu organın üyesi olacak ülkelerin dört yıl için Genel Kurul'ca seçilmesi demokratik bir yapılanma için ön koşuldur. BM sisteminin demokratikleşmesiyle birlikte uluslararası ekonomik örgütlerin de (IMF, **Dünya Bankası**, **Dünya Ticaret Örgütü** gibi) demokratikleştirilecek BM sistemi içine alınması gerekmektedir.

Dünya üzerinde insanlık için tehlike oluşturacak bir duruma askerî müdahalede bulunmak gerektiğinde bunun kararını BM Parlamentosu alacak ve emrindeki BM Barış Gücü'nü kullanabilecektir. Bu nedenle **BM Barış Gücü güçlendirilmeli, NATO gibi bölgesel örgütler kaldırılmalıdır.**

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dünyada bir gezegen Türkiye

Ümit Kardaş 27.08.2013

Anadiliyle eğitim ve **vatandaşlık** konularında Anayasa Uzlaşma Komisyonu'ndaki görüşmeler tıkanıdı.. Sanki uzlaşma- işbirliği geleneği varmış gibi kararlarında oybirliği aranan Komisyon'da yapılan konuşmalar akla ziyan. Artık yok Avrupa Bölgesel ve Azınlık Dilleri Şartı, yok Özerklik Şartı, yok demokrasi, bıraktım. Ben artık gözümü Rusya, Çin, Hindistan, İran, Ukrayna, Gürcistan, Azerbaycan, Malezya, Güney Afrika Cumhuriyeti ve Latin Amerika ülkeleri gibi bizden daha demokratik ülkelere diktim. Sırayla bu ülkelerin anayasalara bakalım.

İRAN İSLAM CUMHURİYETİ ANAYASASI

Madde 15- İran'ın resmî dil ve alfabesi, halkının ortak dili Farsçadır. Resmî evrak, yazışma ve metinlerle ders kitapları bu dil ve alfabede olmalıdır. Bununla birlikte, Farsçaya ilave olarak, bölgesel ve kabile dillerinin basın ve kitle iletişiminde kullanımı ile bunun yanında okullarda kendi literatürünün öğretimine de izin verilmiştir.

Madde 16- Kuran'ın dili ile İslami metin ve öğretiler Arapça olduğu; Fars edebiyatı tümüyle bu dilden etkilendiği için, ilköğretim düzeyinden sonra bütün ortaöğretim sınıflarının her çalışma alanında öğretilmesi mecburidir.

RUSYA FEDERASYONU ANAYASASI

Madde 68- (...) Cumhuriyetler kendi devlet dillerini belirleyebilirler. Bu diller Cumhuriyetlerin devlet hâkimiyeti organlarında, yerel yönetim organlarında, devlet kurumlarında Rusya Federasyonu'nun devlet dili ile birarada

kullanılır. Rusya Federasyonu, tüm halklarına anadillerini muhafaza etmeleri, öğrenmeleri ve geliştirmeleri için ortamın oluşturulması hakkını güvence altına alır.

ÇİN HALK CUMHURİYETİ ANAYASASI

Madde 4- (3) Bütün milliyetlere mensup halklar, kendi konuşma ve yazı dillerini kullanma ve geliştirme ile kendi gelenek ve göreneklerini koruma ve ıslah etme özgürlüğüne sahiptirler. Konuşulan ve yazılan dil yahut dillerin yereldeki yaygın kullanımı yönünde çaba sarf ederler.

Madde 121- Kendi fonksiyonlarını yerine getirmeleri sırasında ulusal özerk bölgelerin yerel hükümet organları, bahsi geçen bölgelerin özerklik düzenlemelerine uyumlu biçimde, konuşulan ve yazılan dil yahut dillerin yereldeki yaygın kullanımı yönünde çaba sarf eder.

HİNDİSTAN ANAYASASI

Madde 30- (1) İster dinsel ister dilsel esasa dayansın bütün azınlıklar, kendi tercihlerine uygun olarak eğitim kurumları kurmak ve yönetmek hakkına sahiptirler. (...)

Madde 350- (A) Her eyalet ve devlet içinde yer alan her yerel otorite, azınlık dil gruplarına mensup çocukların ilköğretim eğitimlerinde anadillerini öğretmek için uygun ortamları oluşturmaya gayret göstermek zorundadırlar. Ayrıca Devlet Başkanı, gerekli veya uygun olduğunu gördüğü durumlarda böylesi faaliyetleri güvence altına almak niyetiyle, herhangi bir eyalete yönelik olmak üzere, direktif yayımlayabilir.

GÜNEY AFRİKA CUMHURİYETİ ANAYASASI

Bölüm 29- Eğitim (...) (2) Herkes resmî dilde veya eğitimin oldukça uygulanabilir olduğu devletin eğitim kurumlarında kendi seçecekleri dillerde eğitim alma hakkına sahiptir. Bu hakkın uygun bir biçimde fiiliyata dönüştürülerek uygulanmasını garanti altına almak için devlet, mümkün olan bütün eğitim alternatiflerini, her bir ara kurumu dâhil etmek suretiyle gözetirken řu aşağıdakileri de nazara almalıdır: **(a)** eşitliği, **(b)** uygulanabilirliği ve **(c)** geçmişteki ırkçı ve ayrılıkçı kanun ve uygulamaların sonuçlarını düzeltme ihtiyacını.

Anayasa örneklerini incelemeye devam edeceğim. Göreceksiniz ki demokrasisine ve ekonomisine küçümseyerek baktığımız ölkeler anadiliyle eğitim konusunu gündemlerinden çoktan çıkarmış. Onlar bunu yaparak siyasi ve toplumsal birliklerini güçlendirmişken, durumumuz size tuhaf gelmiyor mu ?

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dünyada bir gezegen (2)

Ümit Kardaş 31.08.2013

Geçen yazımda anadiliyle eğitim konusunda Batı dışındaki ülkelerin anayasalarını incelemeye başlamıştım. **Çin, İran, Rusya, Hindistan, Güney Afrika Anayasalarının** bu konuda ne kadar demokratik düzenlemeler getirdiklerini görüp herhâlde benim gibi siz de şaşırmıştınız. Daha şaşırmaya devam edeceğiz. Ama daha önce **Anayasa Uzlaşma Komisyonu'nun** çalışmaları konusunda bir tespit yapacağım. Bu komisyon **kesinlikle yeni anayasa çalışması yapmıyor. Darbe ürünü olan 177 maddelik 1982 Anayasası'nı önlerine açmışlar hangi madde kalacak hangisi gidecek, hangisi nasıl değişecek çalışması yapıyorlar.** Böyle bir çalışmadan da yeni ve demokratik bir anayasa çıkmaz. Yeni anayasa boş levha (**tabula rasa**) demek, yeni bir felsefe, yeni bir zihniyetle boş levhayı mevcudun dışına çıkarak, mevcudu referans almadan yeniden doldurmak demek. O zaman sizi **evrensel değerler** dışında bir şey bağlayamaz. Hele darbe yapmış beş generalin değişmez gördüğü maddeler hiç. Şimdi anayasalara bakmaya devam edelim.

AZERBAYCAN ANAYASASI

Madde 45- Herkesin anadilini kullanması hakkıdır. Herkesin istediği dilde eğitim ve öğrenim görme, sanatsal faaliyetlerle uğraşma hakkı vardır.

KAZAKİSTAN ANAYASASI

Madde 19/2- Herkes kendi yerel dil ve kültürünü kullanma; dil, iletişim, eğitim, öğrenim ve sanatsal faaliyetlerini özgürce seçme hakkına sahiptir.

UKRAYNA ANAYASASI

Madde 53- Herkesin eğitim hakkı vardır.

Ulusal azınlıklara mensup vatandaşların, kanuna uygun olmak kaydıyla, kendi yerel dillerinde eğitim alma veya devlet ve belediye eğitim kurumları ile ulusal kültürel dernekler aracılığıyla kendi yerel dillerinde çalışma yapma hakları garanti altına alınmıştır.

SLOVAKYA ANAYASASI

Madde 34- 2. Resmî dil öğrenme hakkına ek olarak, etnik grup veya milli azınlıklara mensup vatandaşların, hukukça belirlenen şartlar altında, aşağıdaki hakları garanti edilmiştir:

a. bir azınlık dilinde eğitim görebilme hakkı,

b. bir azınlık dilini resmî yazışmada kullanabilme hakkı,

c. milli azınlıkları ve etnik grupları ilgilendiren konularda karar alma sürecine katılabilme hakkı.

Herkes ulusuna veya (tabi olduğu) ulusal topluluğuna bağlılığını, kültürünü güçlendirmek ve ifade etmek ile dilini ve alfabesini kullanmak biçiminde, özgürce ifade etme hakkına sahiptir.

Madde 64- (...) Kanunlara uygun olmak kaydıyla bu ulusal topluluklar ve mensuplarının kendi dillerinde eğitim ve okullaşma ile birlikte bu eğitim ve okullaşmayı kurup geliştirme hakları vardır. İki dilli okulların coğrafi olarak zorunlu olduğu hâller kanunla belirlenir.(...)

BREZİLYA ANAYASASI

Madde 210- İlkokullarda verilecek asgari müfredat, genel temel eğitimi garanti altına alacak; milli ve bölgesel kültüre ve sanatsal değerlere saygıyı temin edecek şekilde oluşturur

Düzenli temel eğitim Portekiz dilinde verilir ve yerli toplulukların kendi yerel dilleri ve kendi öğrenim metotlarını kullanmaları da garanti altına alınır.

KOLOMBİYA ANAYASASI

Madde 10- İspanyolca Kolombiya'nın resmî dilidir. Etnik grupların dil ve lehçeleri de kendi bölgelerinde resmî olarak kullanılır. Topluluklar için kendi dil geleneklerine uygun olarak sağlanan eğitim çift dilli olabilir.

Darbe anayasasını referans alarak demokratik bir anayasa inşa etmek mümkün değil. Anadiliyle yaşamak konusunda ülkelerin standardı ortada. İster Batı'ya ister Doğu'ya, ister Kuzey'e ister Güney'e bakın. Türkiye dünyada bir gezegen olmaya devam ediyor.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mış gibi anayasası

Ümit Kardaş 03.09.2013

Anayasa Uzlaşma Komisyonu, "**mış gibi**" yaparak, yeni anayasa inşa ediyormuş izlenimi vermeye çalışıyor. 1982'de darbecilerin yaptıkları resmî dil tanımlamasına sahip çıkıyor. Allahtan Komisyon'da Kürtler var. Yoksa bu Türk- Müslüman- Laik ittifakı millete oybirliğiyle yeni anayasa yaptıklarını söyleyeceklerdi. Bu komisyon,

etnik vurgusu olmayan demokratik bir başlangıç metnine ve vatandaşlık tanımına yanaşmıyor, anadiliyle eğitim hakkını tanımıyor, bölgelere yetki vermeyi düşünmüyor. Bu antidemokratik ittifak, BDP'nin önerdiği vicdani ret hakkını, Türkiye bu konuda AİHM tarafından defalarca mahkûm edilmesine rağmen ret ediyor. Kürtler, komisyonda herkes için demokrasi istiyor. Müslüman, laik Türkler direniyor.

1982 Anayasası'nda devletin dilinin Türkçe olduğu belirtilmekte. **Devlet soyut bir kavram olup, somut bir dili olamaz.** 1961 Anayasası, dili soyut devlet kavramıyla ilişkilendirmeden, devletin dili gibi soyut ve anlamsız bir kavramı kullanmadan sadece resmî dilin Türkçe olduğunu belirtmişti. **Dili devlet konuşmaz, devlet yönetiminde görev alan insanlar devleti yönetirken dili araç olarak kullanırlar. Bu da resmî dildir.** 1876 Anayasası'nda doğrudan resmî dilden söz edilmemiş, sadece devlette hizmet göreceklere Türkçe bilmeleri şart koşulmuştur. **Bugün ise dünyada, bölgelerde iki veya daha fazla resmî dil kullanımı kabul edilmiştir.** Batı'yı bir yana koyup Latin Amerika ülkelerine bakalım.

MEKSİKA'nın resmî dili yoktur. İspanyolca ve 67 yerel dil ülkenin ulusal dilleri olarak kabul edilir. 2003 yılında çıkarılan **"Yerli Halkların Dil Hakları Kanunu"** ile yerli vatandaşların çift dilli ve çok kültürlü olarak zorunlu eğitime ulaşacağı belirtilmiştir.

ARJANTİN'in resmî dili İspanyolcadır. Ancak Corrientes bölgesinde Guarani dili, Chaco vilayetinde Qom (Toba), Moqoit ve Wichí dilleri İspanyolcayla beraber resmî dil ilan edilmiştir.

2009 yılında ismi **"ÇOKULUSLU BOLİVYA DEVLETİ"** olarak değiştirilen Bolivya'da ülke dâhilinde konuşulan toplam 37 dil resmî dil olarak kabul edilmiştir. Ülkede kanunen herkes kendi dilinde eğitim görme hakkına sahiptir.

EKVADOR'un resmî dili İspanyolca olmakla birlikte Quechua ve Shuar dilleri **"kültürlerarası ilişki resmî dili"** olarak sayılır. Geri kalan 13 dil ise her etnik grubun yaşadığı bölgede resmî dil olarak kabul edilir.

KOLOMBİYA'da anayasaya göre ülkenin resmî dili İspanyolcadır. 68 adet etnik topluluğa ait dil ve lehçenin de kendi bölgelerinde resmî dil olduğu 10. maddede ifade edilmiştir. Yine aynı maddede eğitimin çift dilli olacağı belirtilmiştir

ŞİLİ'nin anayasada belirtilmiş resmî dili yoktur. Şili'de kullanılan toplam 10'a yakın dil mevcuttur. 1993 yılında çıkarılan **"Yerliler Kanunu"** ile etnik gruplar ve dilleri tanınmıştır.

Bu konuda **Türkçe** ile ilgili örnekler de verelim. 1 Ocak 2010'dan bu yana **MAKEDONYA**'nın Gostiva bölgesinde Makedonca ile Arnavutçanın yanı sıra Türkçe de resmî dil olarak kullanılıyor. Gostivar'da nüfusun yüzde 10'unu Türkler oluşturuyor. Ayrıca **KOSOVA**'nın Prizren bölgesinde Türkçe resmî dil statüsünde.

IRAK anayasasında Kürtçe ve Arapça resmî dil olarak tanımlanırken, Türkmence, Asurice ve Süryanice bölgesel resmî dil olarak tanınmış.

Türkiye bu hâliyle Latin Amerika'nın 15-20 yıl gerisinde kaldığı gibi, Irak, Makedonya ve Kosova'nın da

gerisinde durmakta. Uzlaşma Komisyonu'nun BDP dışındaki üyeleri statükoyu muhafazada uzlaşmış görünüyor.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Siyasi birlik için yerelde demokrasi

Ümit Kardaş 07.09.2013

Üniter devlet olan bölgesel devletlerde de siyasal iktidar tektir. Siyasal planda birliği sağlama amacı tüm bölgesel devletler için temel olup, devlet olmanın hedefinde bu vardır. Ancak siyasi birlik değişik tekniklerle sağlanmıştır. Özerklik sadece farklılıkların yarattığı çatışma ve gerilimlerin yönetilmesinde barış içinde birlikte yaşamayı sağlayan bir seçenek sunmaktadır.

PORTEKİZ'de **Asor** ve **Madere takımadaları** için geçerli olan "tarihsel özerklik istemleri üzerine kurulu olan siyasal özerkliktir". **YUNANİSTAN**'da dinsel birim olan keşişler özerk bölgesi **Mont Atos (Aynoroz Yarımadası)** kendi kendini idare etme hakkına dayalı ayrıcalıklı bir statüye sahiptir. **GÜNEY AFRİKA** ve **BOLİVYA**, parlamentosu ve yürütme organı bulunan dokuz özerk bölgeye sahiptir. **Birleşik Krallık**'a bağlı **GALLER, İSKOÇYA** ve **KUZEY İRLANDA**'da parlamento, hükümet ve başbakan bulunmaktadır. **BİRLEŞİK KRALLIK**'ta resmî dil bulunmamakta, fiili olarak **İngilizce** ve **Gal dili** kullanılmaktadır. **FRANSA**'da **Korsika** özel statülü bölge olup, parlamentosu bulunmaktadır. **Alsace Moseller** bölgesinde ise çok hukukluluk sözkonusu olup, Alman kanunları uygulanmaktadır. **RUSYA**'da 21 özerk cumhuriyet vardır.

İSPANYA'da 17 özerk bölge ve iki özerk kent bulunmaktadır. İspanyol Anayasası, milliyetlere de özerklik tanımaktadır (**Katalonya, Bask ülkesi, Galisya**). İspanya'da özerk topluluklar Almanya'nın federe devletlerinden daha geniş bir yasama yetkisine sahiptirler. **İTALYA**'da 20 bölgeden beşi özerk bölgedir (**Aosta Vadisi, Sardinya, Sicilya, Firuli-Venezia Giulia, Trentino-Alto Adige**).

Bölgesel devletlerin tarihsel örnekleri çokuluslu imparatorluklardaki özerk memleket örnekleridir. **OSMANLI İMPARATORLUĞU**'ndaki ayrıcalıklı eyaletler (**Hicaz, Tripoli, Aynoroz Yarımadası**) bugünün bölgesel devletlerindeki düzenlemelere benzerlik gösterir. Osmanlı'da kişi yönünden yerinden yönetim örnekleri de (**Kürt Emirlikleri, Özerk Kürt Sancakları**) vardır. Osmanlı İmparatorluğu, bölgesel devlete örnektir. Osmanlı'da 1876 Anayasası'nda devletin tekliği ve bölünmezliği belirtilmiş iken yukarıda değinilen istisnalar ve bölgesel devlet olma özelliği korunmuştur. 1921 tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun getirdiği sistemde de merkeziyet usulü istisnai, yerinden yönetim ise geneldir. Yerinden yönetimin kurum ve araçları seçimlerle oluşan organlar ve icraî karar alabilme yetkileri ve özerkliktir. Nahiye yönetiminin bile iktisadi, mali ve hatta yargısal yetkilerle donanması ve seçimle oluşması özerkliğin boyutlarını gösterir. 1924 Anayasası ile tekrar merkeziyetçiliğe dönmüştür. Cumhuriyet yönetimi, saf ve katıksız bir üniter devlet düzenlemesi getirmiştir.

Belediyeler ile merkez arasındaki boşluğu yetkili bölgeler dolduracak, demokrasi bölgelerde bireyi yaratacaktır. Türkiye merkezde topladığı yetkiler ve rant dağıtma tekeli nedeniyle demokrasiye evrilememekte, giderek

otoriterleşmektedir. Hükümetin sözkonusu meseleye ifade özgürlüğünün sınırlarının genişletildiği bir ortamda tüm boyutlarıyla yaklaşılabileceğini ve her türlü çözüm modelinin tartışılabileceğini açıkça belirtmesi zorunludur. **Bölgesel özerklik ve bölgede anadille yaşamak** iç içe geçmiş ve birbirinden ayrılmaz iki kavrama işaret etmektedir.

Türkiye, üniter devlet içinde **yerel demokrasiyi** güçlendirirse bölünme korkusundan kurtularak siyasi birliğini güvence altına alır ve **tekçi anlayıştan, çoklu anlayışa, otoriter bir rejimden demokrasiye, kuldan bireye geçerek sivilleşebilir.**

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kafka'nın kafesi, Elias'ın medeniyeti

Ümit Kardaş 10.09.2013

Kafka bir özdeyişinde "**Kafesin biri, bir kuş aramaya çıktı**" derken, içine doğulan toplumun ve dünyanın tüm kurumlarıyla birlikte insanı nasıl esirleştirdiğini bu metaforla anlatır. **Şato** isimli romanda **K.** kendini kabul ettirebilmek için kafese girmeye rıza gösterir. Onun için yaşam, sorumluluklar içinde ve özgürlük yanılsamaları ile avunduğu kocaman kafesten başka bir şey değildir. **Dava** isimli romanda da **K.**'nin çevresi, bürokrasi, yargı, din, iş dünyası gibi kurumlarla ve kafese girmiş insanlarla çevrilmiştir. İktidar otoritesi adeta avını aramaya çıkmış kafesi andırır. İnsan, kafesin içine doğar ve kafesten kaçtığını sandığı her an bir başka kafes onu çevreler. **Dava**'da **K.** tutuklanır, onun diğer insanlardan tek farkı **K.**'nin içine kapatıldığı kafesin farkına varmış olması ve onun dışına çıkabilme çabasıdır. Farkına varmamak insanları huzurlu kılarken farkında olmak, **K.**'nin mutsuzluğunu belirler. Sonuçlarına katlanmak şartıyla kendi var oluşumuzu belirleyebiliriz. **K.** kararını verir ve sonuçlarına da katlanır.

Dünya ve toplum kurumlarıyla, bürokrasisiyle baskı ve otorite kullanarak insanı kafesin içine alır. Güçsüzlük, çaresizlik, ötekileştirilmek insana biçilendir. **Kafka**'ya göre; resmî dairelerin koridorları aşağılanma kokar. Soluk almak yasaktır, buna karşılık yürek çarpıntısına izin vardır, aksine çarpıntı, olması istenen bir şeydir. Her türlü ümit uçup giderken, kapıdan kapıya gönderilen kişiye suçluluk duygusu aşılanır. Kişi dilek sahibi olmayıp aslında suçludur.

Kafka'nın anlattığı toplum ve dünya düzeni bize kendimizi nasıl hissettiriyor? Her an yaşamdan, köklerinden koparılıp fırlatılma ihtimali içinde güçsüz, çaresiz, korku ve kaygı içinde kafesin içine koşmak. Fiziksel ve psikolojik şiddetin içinde çırpınmak...

Kafka'nın 20. yüzyılın başında tasvir ettiği dünya bugün daha büyük ve daha çok kafesle dolu. 20. yüzyılın başından bu yana teknoloji geliştikçe şiddet arttı. Medeniyet ya da uygarlık. Bir çare mi? Ya da medeniyet nedir?

Medeniyetin henüz tamamlanmadığını söyleyen sosyolog **Norbert Elias**'ın tanımı hâlen geçerli. **Elias**'a göre; medeniyet "**şiddetten arındırılmış toplumsal yaşam**" ya da "**insanlar arası ilişkilerde şiddetin yok edilmesi**" anlamına geliyor. Medeniyet, şiddeti toplumsal yaşamdan tasfiye etmekle belirlenen bir süreç. Kuşkusuz bu sadece içinde yaşadığımız toplumla sınırlı değil. Dünyanın medenileşmesi de şiddetin yok edilmesi ve barışın egemen kılınması demek. İki Dünya Savaşı, Irak, Afganistan, Ruanda, Bosna, Kosova, Sudan, Mısır ve Suriye'de yaşananlar. Otoriter rejimlerin kendi coğrafyaları içinde uyguladıkları şiddet. Sayamadıklarımız, bilemediklerimiz. O hâlde dünya henüz medenileşemedi.

Modern toplumlar bu yolda ilerlemek için demokrasi ve hukuk devleti gibi kavramlar geliştirdiler ve devlete barışı sağlama yükümlülüğü karşılığında şiddet tekeli verdiler. Ancak siyasetin dost-düşman ayrımına dayandığı kültürlerde, toplumsal yaşamın her alanında keskin bir kutuplaşmanın yaşanılması kaçınılmaz. İktidar için çatışmalar, kurumları zapt edilmesi gereken kaleler gibi görmeye başlar, şiddet ve savaş bu kaleleri ele geçirmek için yapılır. Polis ve yargı adil ve tarafsız davranmazlarsa barışı sağlamak imkânsız hâle gelir.

20. yüzyılda **Kafka** bize kafese girmeyin diyor, **Elias** medeniyetin yolunu gösteriyor. İnsanlık 21. yüzyılda ne yapıyor ?

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Polisin meşruiyeti ve demokratik denetimi

Ümit Kardaş 14.09.2013

Yurttaş olarak hukuk devleti güvencesi altında değil, polis-devlet uygulamaları altında yaşıyoruz. Polisten kim sorumlu? Siyasi iktidar. Peki, polis meşruiyetini kaybedecek uygulamalar yapıyorsa ve polisi hukuk içine çekecek iktidar aksine bu uygulamaları destekliyorsa doğrudan sorumlu olmaz mı? **Medeni Yıldırım** ile başlayan en son **Ahmet Atakan** ile devam eden yedi gencin ölümü neyi gösteriyor? Demek ki; ister asker iktidarı ister sivil iktidar olsun orantısız güç kullanmak meşrulaştırılabilir.

11 Eylül günü Kadıköy- Bahariye Caddesi'ndeki çalışma ofisime gidiyordum. Ahmet Atakan'ın ölümünü protesto eden gençlere polisin biber gazlı müdahalesi ertesi sabah caddeyi yaşanmaz hâle getirmişti. Caddede yaşayan ve çalışan herkes şikâyetçiydi. Artakalan gaz dahi insanları etkiliyordu. 12 Eylül sabahı aynı durum tekrarlanmıştı. Bu gazın doğrudan gençlere sıkıldığını ve çevrede bulunanlara etkisini düşündüm. Şunu derhal ifade edeyim ki; **biber gazı açıkça bir silah ve silah işlevi görmektedir**. Üstelik çevresel etkisi gazın yoğunluğuna ve rüzgârın etkisine göre artmakta. Taksim'de sıkıttığınız gaz Kasımpaşa'yı, Kadıköy'de sıkıttığınız gaz Moda'yı etkiliyor. Doğrudan ve dolaylı etkilenen herkesin idare aleyhine dava açması gerekiyor.

İktidara ve AKP'ye hayırlı bir uyarıda bulunmak istiyorum. İktidar derhal **biber gazı silahının** kullanımına son vermelidir. Vapurda, dolmuşta, takside gidip geliyor, işyerlerine uğruyorum. Son seçime kadar AKP'ye oy vermiş insanlar bu olaylardan etkilendikçe "**Biz Başbakan'ın çıraklık dönemini sevmiştik, ustalık dönemini hiç sevmedik, oy vermeyeceğiz**" diyorlar. Polis şiddeti, onun getirdiği ölümler ve **biber gazı silahı** uygulaması, AKP'yi sandıkta zora sokabilecek potansiyeli taşıyor.

Bu kadar söz ettikten sonra ancak birkaç yazıda özetleyebileceğim **polis in meşru iyeti ve demokratik denetimi** meselesine giriş yapayım..

Uluslararası alanda evrensel değerler ve ilkeler açısından, bir ülkenin değerlendirilmesinde en önemli ölçüt polis in uygulamalarıdır. İnsan haklarının, hukukun üstünlüğü ilkesinin, özellikle adil yargılama hakkının ve demokrasinin yaşama geçirilmesi bakımından polis teşkilatları ve polislerin niteliği ve uygulamaları üzerinde araştırmalar ve yayınlar yapılması ve bu güvenlik kurumunun derinlemesine analiz edilmesi zorunludur. ABD ve İngiltere gibi ülkelerde bu gibi araştırmalar özendirilmekte ve desteklenmektedir. Ülkemizde bu türlü araştırmalar yok denecek kadar azdır. **İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün (Human Rights Watch) 5 Aralık 2008 tarihinde basın açıklamasıyla birlikte açıkladığı "Adalet e Karşı Safları Sıklaştırmak: Türkiye'de Polis Şiddetiyle Mücadele Önündeki Engeller"** başlıklı 80 sayfalık rapor ise medyanın, hükümetin, ilgili bakanların, muhalefet partilerinin hiç ilgisini çekmedi. Söz konusu raporda polis in yurttaşlara şiddet uygulamasında bulunduğu ve bu eğilimin hükümetin ihlalcilerden hesap sormamasıyla bağlantılı olduğu belirtilmekteydi. Raporda polis in bazıları ölümle sonuçlanan ateşli silah kullanımı, göstericilere orantısız güç kullanarak müdahale, kimlik kontrolleri sırasında ya da sonrasında uygulanan kötü muamele gibi çeşitli alanlarda polis in sürdürdüğü polis şiddetiyle ilgili olaylar ve kanıtlar ortaya konmakta, incelenen 28 ayrı olayda sözü edilen sorunların yeni olmamasına rağmen, başta değiştirilmiş olan Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu olmak üzere, son dönemde yapılan bazı kanun değişikliklerinin Türkiye'deki polis şiddeti kültürüne katkı sağladığı ve polis reformu çabalarının önünde engel oluşturduğu sonucuna varılmaktaydı.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Polis in meşru iyeti ve demokratik denetimi (2)

Ümit Kardaş 17.09.2013

Polislik eğer hukuk kuralları içinde, toplumsal uzlaşmaya ve rızaya dikkat edilerek yapılıyorsa geçerli ve meşrudur. Polis in meşru iyeti toplumsal uzlaşmaya ve rızaya dayanabileceği gibi zor kullanmaya da dayanabilir.

Eğer siyasi ve toplumsal alanda kutuplaşmalar, gerilimler, çatışmalar varsa ve bu gerilimler ve çatışmalar uzlaşma-işbirliği içinde yumuşatılamıyorsa, sorunlar siyaset aracılığıyla ve siyasi yollardan çözilemiyorsa, hele siyasi aktörler kışkırtıcı bir dil kullanıyorlarsa siyasete ve topluma şiddet egemen demektir. Yani **Elias'ın** deyiş iyle "**medeni yetsizlik**". Medeni yetsiz bir toplumun ya da rejimin polisi ancak zor kullanmaya dayalı polislik yapabilir.

David Bayley, polis in meşru iyeti ile ilgili aşağıdaki değerlendirmeyi yapmaktadır... **"Uygulanan fiziksel sınırlandırmalar halk tarafından meşru olarak kabul edildiği zaman polis meşru iyet kazanır.. Dolayısıyla, polis meşru iyetini yitirdiği veya toplum tarafından hiçbir şekilde kabul edilmediği zaman belirli sorunlar meydana çıkar. Bu durumlarda bir toplumun kabul edilmez, gayrimeşru ve hatta illegal polis inin olabileceğini söylemek yanlış olmaz."** (Ahmet Hamdi Aydın- "Meşru iyet ve Polis" Türkiye'de Devlet, Toplum ve Polis)

Bu tespit başarılı polisliğin, halkın özgürce rıza göstermesi yoluyla mümkün olabileceğini göstermektedir. Kuşkusuz bu **“zoraki rıza gösterme” (forced consent)** olmamalıdır. Sözkonusu rızayı özellikle polis uygulamalarıyla sık sık karşılaşan azınlık gruplarının özgür bir şekilde göstermesi gerekir.

Ancak bu konuda tarihsel birikim ve gelenek çok önemlidir.. Türkiye’de bu gelenek zor kullanmaya dayalı olduğu hâlde İngiltere’de gerçek bir uzlaşmaya dayanır. İngiliz geleneği **“uzlaşmacı polislik”** veya **“rıza dayalı polislik” (policing by consent)** olarak bir kavramlaştırma yaratmış olup, bu durum polis ile toplum arasındaki ilişkileri geliştirme çabalarına dayanır. İngiltere’de polis örgütü genelde hukukun üstünlüğüne dayanarak kendisini meşrulaştırmaya çalışmıştır. Demokratik toplumlarda polis otoritesinin meşruiyet kaynağı **hukuki ve rasyonel**, yönetim sistemi **yerinden yönetim** olup, sistem **uzlaşmaya** dayalıdır. Demokratik olmayan toplumlarda ise polis otoritesinin meşruiyet kaynağı **geleneksel**, yönetim sistemi **merkeziyetçi**, sistem ise **zor kullanmaya** dayalıdır. (Ayдын- a.g.y.)

Türkiye’de devletin merkeziyetçi ve otoriter özelliği ve zor kullanmaya dayalı polis geleneği, halkın polis uygulamalarına rıza göstermemesinin ana nedenidir. Polis halkın desteğini ve rızasını alabilirse ve meşruiyetini hukukun üstünlüğüne dayandırırsa hem toplumsal barışı sağlayıp demokrasiyi koruyacak hem de kamu düzeninin bozulmasını engelleyebilecektir.

Cumhuriyet yeni kurulan siyasal ve ekonomik düzeni korumak üzere otoriter bir polis örgütü kurmuştur. Polis ve jandarmaya resmî ideolojinin istediği şekilde hareket etme görevi verilmiştir. (**Hüseyin Ece- Transition Between The Ottoman Empire And New Turkish Police**) Türkiye her ne kadar demokratikleşme yönünde adımlar atsa da polis bu yönde bir gelişme sağlayamamıştır. Aksine Türkiye’de terörle mücadele amacıyla asker tipi anti-terör polis birimleri ve ağır silahlar ve zırhlı araçlarla donatılmış polis birlikleri oluşturulmuş, Terörle Mücadele ve Özel Harekât Daireleri kurulmuş, rızaya dayalı, uzlaşmacı polislik yerine aşırı zor kullanmaya dayalı polislik yönünde adımlar atılmıştır.

Bu konu toplumsal barışın sağlanması ve korunması ve adil yargılanma hakkı bakımından çok önemlidir. Bu nedenle devam edeceğim.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Polisin meşruiyeti ve demokratik denetimi (3)

Ümit Kardaş 21.09.2013

Osmanlı bürokrasisi özellikle son dönemlerde devleti içine düştüğü zor durumdan kurtarmak için önemli roller üstlenmiş, bu durum bürokratik idare geleneğinin doğmasına yol açmıştır. Tanzimat ile başlayıp Cumhuriyet’le devam eden süreçte devleti ve toplumu, topluma rağmen dönüştürme çabaları asker-sivil bürokrasiyi devleti sahiplenme noktasına götürmüştür. (**Turgut Göksu, “Türkiye’de Yönetim Anlayışı ve Polis Davranışı”, Türkiye’de Devlet, Toplum ve Polis**)

“Toplumu dönüştürme projesi”, bir anlamda **“toplumu adam etme”** projesidir. Polis de toplumu **“adam edilmesi gerekenler”** olarak görmektedir. Kamu yönetiminin polisin davranışlarını etkilemesi kaçınılmazdır.

Ancak polis davranışı üzerinde bunun yanı sıra birçok faktör etkili olmaktadır. Kamu yönetiminin katı bir üniter devlet anlayışına dayanması, merkeziyetçi bir örgütlenme, idari yargı gibi yargılama sistemine sahip olma, **"geleneksel"** ve **"hukuki- rasyonel"** özelliklerini birarada bulundurma, gizlilik esasına göre örgütlenme, sosyal köken itibarıyla orta sınıfa ait olma, sert davranma gereğine inanma gibi... (Göksu, a.g.y)

Merkeziyetçi yönetim polisin amirlerine dolayısıyla devlete karşı sorumlu olması sonucunu doğurmaktadır. Oysa asıl olan polisin güvenlik hizmeti sunduğu halka karşı sorumlu olmasıdır. Anglo-Sakson geleneğine sahip ABD, İngiltere gibi ülkelerdeki halkın polisin üst düzey yöneticilerini seçmesi uygulaması önemli bir örnektir.

"Bekçileri kim bekleyecek" sorusu ilk kez milattan 150 yıl sonra yaşamış şair **Juvenal** tarafından sorulmuştur. İktidarın bozucu, gücün yozlaştırıcı etkisi tarihsel olarak yaşanan bir gerçektir. Bu nedenle asker ve polis gibi silahlı kuvvetlerin sahip oldukları gücün denetlenmemesi durumunda bu gücün siyasi alanı ve tüm toplumu etkilemeye uzanacağı açıktır. Önemi ve rolü ne olursa olsun hiçbir hizmet alanı sivil demokratik denetim dışında tutulamaz.

Polisin **fiziksel modernizasyonu yanında zihinsel modernizasyona** tabi tutulmaması durumunda hizmetin kalitesinde olumlu bir değişme olmayacaktır. Bu nedenle kurum içi şeffaflaşma ve hesap verilebilir olma hususları çok önemlidir. Türkiye’de öncelikle asker, jandarma ve sahil güvenlik gibi kolluk görevi yapan askerî güçlerin polislik hizmet alanından çıkartılması ve bundan sonra tek bir polis teşkilatının hukukun üstünlüğüne ve insan haklarına dayalı, toplumun rızası ve uzlaşma bağlamında hareket eden bir yapıya dönüştürülmesi gerekmektedir. Ayrıca yerel idarelere polislik hizmeti sunma yetkisi verilmelidir. Polis teşkilatı ulusal ve yerel düzeyde sivil katılım ve denetime açık bir yapılanmaya kavuşturulmalıdır. İç güvenlikteki tek başlılık sağlandıktan sonra polis mensuplarının eğitiminde sivil ve demokratik değerler öncelik almalıdır.

Toplumun rızasını sağlayamayan, korku unsuru olup korku yayan, katılımı ve denetimi reddeden, toplumu huzursuz ve tedirgin kılan güvenlik önlemlerini uygulayan bir güvenlik teşkilatı toplumun huzur ve güvenliğini sağlayamayacağı gibi, toplumsal dayanışma ve barış içinde yaşamayı engeller ve hatta şiddetin üreyip, genişlemesine neden olur. İnsan hak ve özgürlüklerinin kullanılmasında güvence olması gereken polisin demokratik toplum düzeninin sürdürülmesine ve hukukun üstünlüğüne dayalı uygulamalarla barışın sağlanmasına katkıda bulunması önemlidir. Bunun için de **bireylerin ve toplumun polisin ürettiği tüm hizmetlere katılması, bu hizmetleri etkilemesi, denetlemesi ve yönlendirmesi gerekmektedir.**

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Merhaba hüzün

Ümit Kardaş 24.09.2013

Yaşadığımız ailenin, çevrenin, ülkenin ve dünyanın ağır yükü. Sanki büyük bir kafes bizi çevreler. Kafesin dışına çıkarak bir masal, bir şiir ya da bir resim ülkesine bir süreliğine göç etmek. Ruhunu kirlerinden arındırmaya, deruni yaraları onarmaya çalışmak. Benim tercih ettiğim ülke ise şiiristan. Zaman zaman yorulduğumuzda birlikte gideceğimiz şiir ülkesi. Şairleri ölmeyen bir ülkede demet demet, renk renk şiirler derlemek. Sonra dönüp yaralı ruhlara şifa dağıtmak.

Farsçada **hezân**. Zamanla **hazana** dönüşmüş. Yaprakların sararıp yere düşmesi. Sonbahar. Güz. Teselli arayan **Mehmet Akif**, hazanı baharında ağlatır ve hüzne ulaşır. Yani **hüzün hazanın özündedir**.

Divan şiirinde hazan, tavus kuşunun kanatlarındaki renklerin aynayla yansıtılması gibi, şadırvanlı havuzdaki su da sonbahar yapraklarındaki renk cümbüşünü yansıtır (**Ahmet Paşa, Hazaniye Kasidesi**). Kasidede yanaklara süzülen gözyaşı damlaları hazan yaprağı üstüne düşen yağmur damlalarına benzetilir. Hüzün hazana koşarken, hazan onu özlemle kucklamaya hazırdır.

Bağdatlı Ruhi

dizelerinde iki gün gibi kısa bir süre gül zevki yaşayan bülbüle hazan rüzgârının ettiklerini anlatır: "**Âşiyânsuz n'eylesün gülşende bülbül Rûhiyâ-Derd-mendün eylemiş bâd-ı hazân evin harâp**" (Yuvasız bülbül gül bahçesinde ne yapsın, dertli bülbülün evini hazan rüzgârı harap etmiş). **Nâbî**, hazana bir görmüş geçirmişlikle yaklaşır: "**Bâğ-ı dehrin hem hazânın hem baharın görmüşüz-Biz neşâtın da gamın da rüzgârın görmüşüz**" (Biz bu dünya bağının hem hazanını hem baharını görmüşüz, biz sevincin de kederin de zamanını görmüşüz).

Yahya Kemal Hazan Bahçeleri şiirinde hüznü hazanda bulur: "**Kalbim yine üzgün, seni andım da derinden/ Geçtim yine dün eski hazan bahçelerinden/ Yorgun ve kurulumuş gibi en ince yerinden/ Geçtim yine dün eski hazan bahçelerinden.**" **Ahmet Haşim Bülbül** isimli şiirinde gamlı hazanın seherindedir: "**Bir gamlı hazânın seherinde/ Isrâra ne hâcet yine bülbül?/ Bil, kalbimizin bahçelerinde/ Cân verdi senin söylediğin gül.**" **Ahmet Hamdi Tanpınar** da **Sonbahar** isimli şiirinde hazanla kederi buluşturur: "**Yan yana sessizce mevsimle keder/ Hicrana aldanmış kalbimde gezin/ Esen rüzgarlara sen kendini ver.**"

Mevsimlerin en şairanesi hazan. Elimizden kayıp gidene duyulan özlem. Hazanla buluşan hüzün. **Ahmet Haşim**, "**Sonbahar Şiirleri**" adlı yazısında şöyle demiş: "**Bahçelerde sarı çiçeklerin açtığı; havanın keskin incir yaprağı kokularıyla dolduğu; ufuklarda gümüş ve bakır bulutların anlaşılmaz işler hazırlamakla meşgul olduğu; akşamüstü otları kurumuş tepelerde, yeşil eşarp, kırmızı örtü, beyaz ve lacivert elbiselerle dolaşan genç kızların eteklerinin rüzgârda uçuştığı ve saçlarının çözülüp dağıldığı bu mevsimde, sonbahar şiirlerinden daha munis bir konuşma konusu olabilir mi?**"

Bir bölüm de **Eylül Sıkıntısı** isimli şiirimden: "**Eylüldü gelen/ kederli bir umutla/ Çocuk duygularımızla büyüyecektik/ sancılı/ Yarım şarkılar söyleyecektik/ sessiz bir ıslaklıkla üşürken/ Ürkek güvercin misali bakışların/ tedirgin bir maviliğe sığınacaktı/ Eylüldü gelen/ çabucak vazgeçtiğin/ Bıraktığın bendim/ bir başka Eylülle giden.**"

Merhaba hazanın kucağındaki hüzün. **Hilmi Yavuz**'un şiirinde söylediği gibi: "**Hüzün ki en çok yakışandır bize.**"

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Rejim Diyanet'le laik mi

Ümit Kardaş 28.09.2013

Klasik dönemde devletin merkez örgütü içinde sayılmayan **Şeyhülislam**, daha sonra **Meclis-i Meşveret** ve **Heyet-i Vükela** üyesi yapılarak merkezî devlet örgütlenmesi içine çekildi. Şeyhülislam, artık yetkilerini devlet dışından değil, devlet içi bir makamdan kullanıyordu. Ancak diğer taraftan, **Şûra-yı Devlet**'in kurulmasıyla dinî kuralların siyaset üzerinde etkisi azaltılırken, Şeyhülislam fetva verme bağımsızlığını yitirmiş, devletin denetimi altına girmiş, Bakanlar Kurulu'nun gerekli gördüğü zamanlarda onay bildiren bir makam durumuna gerilemiş oluyordu. Bu gelişme devletin dini denetim altına alma düşüncesinin de bir başlangıcı olmuştur. Bu durum **Diyanet İşleri Başkanlığı**'nın bugünkü konum ve işlevine de ışık tutmaktadır.

Cumhuriyet döneminde 3 Mart 1924'te çıkarılan Şer'iyye ve Evkaf ve Erkan-ı Harbiye Umumiyye Vekâletlerinin ilgasına Dair Kanun ile **Şer'iyye ve Evkaf Vekâleti** kaldırılarak **Başvekalet**'e bağlı **Diyanet İşleri Reisliği** ve **Evkaf Umum Müdürlüğü** kuruldu. 30 Kasım 1925 tarihinde kabul edilen 677 sayılı kanunla da tüm tarikatlar, tasavvuf müesseseleri yasaklandığı gibi Alevi-Bektaşilere ait seyyidlik, çelebilik, babalık, dedelik gibi tüm unvan ve müesseseler de yasaklandı. Bunun sonucu **Alevi-Bektaşî** kimliği kendini ifade edebilme imkânını kaybederek, Cumhuriyet'in tekçi ideolojisine kurban edildi. 1961 Anayasası ile de ilk kez DİB, anayasal bir kurum hâline getirildi. Bugün ise bütçesi, vakıfları ve TV kanalıyla denetlenemez devasa kurumsal bir güçle karşı karşıyayız.

DİB'in siyasetten ve siyasi çekişmelerden etkilenmemesi mümkün olmadığı gibi, güç dengelerine göre dönem dönem güvenlik bürokrasisinden ve onun laiklik anlayışından etkilenmemesi de mümkün değildir. Siyasi iktidarın veya bürokratik devletin etkisi ve denetimi altındaki bir kurumun başarılı olması da beklenemez. Bu eleştiri Aleviler ve diğer inanç sahipleri dışında kendilerine hizmet sunulan Sünniler bakımından da geçerlidir. Resmî bir kurum üzerinden toplumun ve bireyin inanç anlayışını ve yaşamını denetlemek ve yönlendirmek laiklik ilkesine aykırıdır. DİB gibi bir kurumun varlığı rejimin laik olmadığıнын bir göstergesidir. Dinî yaşamın toplumsal denetimini yapan devlet esas olarak Sünniliği denetim altında tutmakta, Alevilerin bir bölümü de buna gönüllü talip olmaktadır. **Devlet, tüm dinler, inançlar ve mezhepler karşısında tarafsız ve eşit mesafede olmalıdır. Demokrasinin ve laik hukuk devleti olmanın gereği budur.**

Gerçekten laik olan ve toplumu demokrasi ve hukuk kuralları içinde özgürce yaşatmaya çalışan rejimlerde DİB gibi nevi şahsına münhasır bir kurum bulunmamaktadır. Bu yapılanma insan hak ve özgürlüklerine, vicdan, din, inanç özgürlüğüne, laikliğe, demokrasiye, eşitliğe ve adalete aykırıdır. Ayrıca bu kurumun Sünni, Alevi, inançsız ve Müslüman olmayan tüm yurttaşların vergilerinden pay alarak çoğunlukta oldukları için sadece Sünnilere resmî bir anlayışla devlet hizmeti vermesi hukuka ve adalete aykırıdır. Bunun dışında bir dinin veya mezhebin resmîleşmesi kullanılabilir bir araç hâline gelmesi demektir.

Demokrasilerde olduğu gibi, **devlet her dine ve mezhebe karşı eşit mesafede durarak, dinî yaşamı sivil topluma bırakmalıdır. Her kesim kendi ibadethanesini yapmalı, kendi din adamını istihdam etmelidir.** Devlet her kesime vergi muafiyeti ve onarım destekleri sağlayabilir. Sivil toplum kendi din ihtiyacının bedelini karşılayabilecek güç ve inançtır. **Askerî vesayet altında bir demokrasi olamayacağı, hukuk devleti gerçekleştiremeyeceği ve ifade özgürlüğü sağlanamayacağı gibi, DİB gibi bir kurumun bulunduğu yerde de din ve vicdan özgürlüğü ve laik toplum sağlanamaz.** Bu nedenle yeni anayasada DİB yer almamalıdır.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e tezler

Ümit Kardaş 01.10.2013

"Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Günah ve Suç: Fıkıhtan Faşizme" Ruth A. Miller'ın Princeton Üniversitesi Yakın Doğu Çalışmaları Bölümü'nde yazdığı doktora tezinin kitaplaşmış hâlinin adı. Ufuk Yayınları'ndan çıkan kitap, üzerinde tartışılması gereken ilginç tezlerle dolu.

Tezlerden birincisi, Osmanlı ceza hukukunun 1840 tarihli Ceza Kanunnamesi ile giderek artan bir oranda bürokrasinin kendisini tanımlama sürecinin bir aracı hâline geldiğinin tespitidir. Yani suçlu kavramının bürokrasi tarafından belirlenmesi sonucu suçlular mağdura zarar veren kimseler değil, devlet idealini tehdit eden kimseler olurken, devlete herhangi bir bireyden daha fazla gerçek bir kişilik atfedilmiş oldu. Böylece 1876 tarihli **Kanun-u Esasi** ile birlikte **siyaset hukuku ile ceza hukuku büyük ölçüde eş anlamlı hâle geldi**.

Tezlerden ikincisi, 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında Osmanlı ulemasının yeni sistemin ihtiyaçlarına göre eğitilmiş, memur olarak maaşa bağlanmış ve siyasileştirilmiş olmasının tespitidir. Ulema, yönetimin belirlediği normdan sapmayı dinî olarak **"mekruh"** kabul etmeye başlayan bir sistemin temsilcileri hâline gelerek, çerçevesi çizilmiş hukuk sistemine eklemlenmiş oldu. Her ne kadar Cumhuriyet'in retoriği devletin **"dinî hiyerarşi"**si kavramını baltalamış olsa bile bürokratik saflığın manevi ve dini tonu canlılığını sürdürüyordu. Yani **Osmanlı tarihsel bağlamı olmasaydı, Cumhuriyet'in içinde bulunduğu hukuki ve manevi ortam da var olmayacaktı**.

Tezlerden üçüncüsü, Genç Türklerin özellikle hukuk alanındaki yaklaşımının en sonunda Cumhuriyet referanslarında gördüğümüz üzere faşizmle neticelenmesi tespitidir. **Enrico Ferri**, İtalya'da pozitivist bir yapıdan faşist bir yapıya geçişi nasıl kolay görmüşse, Türk hukukçuları da kendi entelektüel söylemlerinde **"sosyal bünye"**nin yerine **"devlet"**i yerleştirme konusunda zorlanmamışlardı. Sapkınlık daha önceden hem dinî hem de bürokratik olarak tanımlanmıştı. Genç Türkler daha çok cinsel sapkınlığa (**kürtaj yasağı gibi**), Cumhuriyet Türkleri de daha çok politik sapkınlığa odaklanmıştı. Her iki tavrın arkasındaki saik, kendisini tanımladığı çerçeveye yönelik her türlü tehdide karşı koyabilecek bir soyut bütünün yani halk iradesinin dışında bir genel iradenin inşasıydı. Suçun ahlaki bir kategori olmaktan çok siyasi bir kategori hâline gelmesiyle, artık hukuki korumaya en muhtaç olan soyut kavram **"birey"** ya da **"toplum"** değil **"devlet"**ti. Ceza hukukunun amacı suçu tanımlamak değildi. Aksine sosyal bünyeyi evrimsel olarak geri kalmış parazitlerden korumaktı. Bu sürecin sonucu Türkiye Cumhuriyeti'nin **Mussolini**'nin faşist ceza kanununu benimsemesi olacaktır.

Dördüncü tez ise Atatürk'ün niçin Mussolini'nin faşist ceza kanununu kabul ettiği ve mesela Fransa Cumhurbaşkanı ve Başbakanı **Raymond Poincare**'in kabul etmediğine açıklama getiriyor. 1920 ve 1930'larda totalitarizm her yerde insanları kendine cezbedti. Ancak totaliter yapıları sil baştan yeniden vazetmek belli ön şartları gerekli kılıyordu. Öncelikle ülkenin bağımsız olması yani istediği şekilde hareket edebilme imkânı olmalıydı. Sömürge ülkeleri bu şarta uyamazdı. İkincisi, ülke liderinin gücü önünde geleneksel kısıtlamalar

geçici olarak kalkmış olmalıydı. Fransa, İngiltere, ABD gibi ülkeler bunun dışında kalıyordu. Geriye bu şartları karşılayacak savaşı kaybedip, istikrarsızlaşan devletler kalmıştı. Bu nedenle Poincare faşist kanunu almamış, Atatürk ise gücü yettiğinden almıştı.

Tezler ilginç ve tartışmaya değer. Buyurun tartışın. Zaman zaman devam edeceğim.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Demokratikleşme paketinde anadil sıkıntısı

Ümit Kardaş 05.10.2013

Demokratikleşme paketinden çıkan vaatlerin hiçbir kesimi tatmin etmediği anlaşıyor. Tatmin etmesi de beklenemez. Vaat edilenleri küçümseme niyetiyle söylemiyorum. Kuşkusuz her bir vaat önemli ve değerli. Başbakan paketin yetersizliğinin gerekçelerini şu sözlerle açıklıyor. **"Türkiye değiştikçe, şartlar olgunlaştıkça, dirençler ortadan kalktıkça, siyaset güç kazandıkça yeni hak ve özgürlükler kaçınılmaz olarak gündemde yerini alacak."** Başbakan önemli bir tespit yapıyor. Türkiye'nin toplum ve siyaset olarak gerçek bir demokratikleşme için henüz hazır olmadığını, özellikle siyasetin yeteri kadar güçlü olmadığını belirtiyor. Bu tespit ne kadar gerçeği yansıtıyor. Evet, CHP ve MHP'nin demokratikleşme konusunda hiç de hevesli olmadıkları açık. Zaten Türk demokrasisinin en büyük açmazı da bu. Demokrasi, hukuk, özgürlükler ve sosyal refah çitasını iktidarın öngördüğünden daha yukarıya taşıyan, projelerle halka giden, iktidar seçeneği olduğu heyecanını yaratan bir muhalefetin bulunmayışı. Ancak siyaset için doğru olan bu tespit toplum için geçerli değil. Toplumun yaşadığı acılar nedeniyle artık huzur ve barış istediği açık.

Türkiye'nin yeni bir anayasa inşa etmeden demokrasi paketleriyle kadim sorunlarını çözmesi ve demokrasi hedefine kilitlenmesi mümkün değil. Nitekim özel okullarda Kürtçe eğitimin hangi düzenlemeye dayandırılacağı meçhul. Anayasanın 42. maddesinin 9. fıkrasına göre Türkçeden başka hiçbir dilin eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına anadilleri olarak okutulamayacağı ve öğretilmeyeceği devlet okulu- özel okul ayrımı yapılmaksızın açıkça belirtilmiş. Özel okullara ilişkin yapılacak bir düzenlemenin Anayasa'ya aykırılık iddiası ile karşılaşacağı görülüyor.

Ayrıca anadiliyle eğitimin özel okullar aracılığıyla sadece ekonomik gücü olanlara açılması evrensel hukuk ilkelerine, uluslararası sözleşmelere, çocuk haklarına aykırıdır. Aksine baskı ve asimilasyon politikaları nedeniyle geriletilmiş bölgesel ve azınlık dillerinin devlet tarafından korunup geliştirilmesi gerekir. İster demokrasi ile ister otokrasi ile yönetilsin devletler anayasal düzenlemeleri gereği bu desteği sağlamaktadırlar.

Daha önce örneklerini verdiğimiz anayasa düzenlemelerinin bir kaçını bu bağlamda hatırlatıyorum.

» RUSYA FEDERASYONU ANAYASASI

Madde 68- (...) Rusya Federasyonu, tüm halklarına anadillerini muhafaza etmeleri, öğrenmeleri ve

geliştirmeleri için ortamın oluşturulması hakkını güvence altına alır.

» HİNDİSTAN ANAYASASI

Madde 350A- Her eyalet ve devlet içinde yer alan her yerel otorite, azınlık dil gruplarına mensup çocukların ilköğretim eğitimlerinde anadillerini öğretmek için uygun ortamları oluşturmaya gayret göstermek zorundadır. Ayrıca Devlet Başkanı, gerekli veya uygun olduğunu gördüğü durumlarda böylesi faaliyetleri güvence altına almak niyetiyle, herhangi bir eyalete yönelik olmak üzere, direktif yayımlayabilir.

» GÜNEY AFRIKA CUMHURİYETİ ANAYASASI

Bölüm 29- Eğitim- (...) **(2)** Herkes resmî dilde veya eğitimin oldukça uygulanabilir olduğu devletin eğitim kurumlarında kendi seçecekleri dillerde eğitim alma hakkına sahiptir. Bu hakkın uygun bir biçimde fiiliyata dönüştürülerek uygulanmasını garanti altına almak için devlet, mümkün olan bütün eğitim alternatiflerini, her bir ara kurumu dâhil etmek suretiyle gözetirken şu aşağıdakileri de nazara almalıdır: **(a)** eşitliği, **(b)** uygulanabilirliği ve **(c)** geçmişteki ırkçı ve ayrılıkçı kanun ve uygulamaların sonuçlarını düzeltme ihtiyacını.

Sayın Başbakan! Bu tabloya bakınca ne düşünüyorsunuz? Şartlar ne zaman olgunlaşacak, dirençler ne şekilde ortadan kalkacak, siyaset nasıl güç kazanacak? Buna açıklık getirirseniz belki sizi mazur görebiliriz.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cumhuriyet'in Türklük çıkmazı

Ümit Kardaş 08.10.2013

Kürt sorunu da Ermeni sorunu da tarihî derinlikleri olan sorunlardır. Aslında bu sorunlar ötekileştirici bir kimlik üzerinden ortaya çıkmış, başat kimlik olan **Türklük** kendisini diğer kimlikler üzerinden var etmiştir. Bu nedenle sorun Kürt ya da Ermeni sorunundan çok bir **Türklük** sorunudur. Osmanlı'nın son döneminden tevarüs edilen milliyetçilik anlayışına dayalı politikalar sonucu oluşmuş ve bugüne kadar ağırlaşarak gelmiştir. Bir ulus-devlet yaratılırken Türk-Müslüman olmayan gayrimüslim azınlığın hukuk dışı yasalar ve uygulamalar ya da şiddet yoluyla mülksüzleştirilmesi ve göçe zorlanması devlet politikası olarak uygulanmıştır.

1935 yılında **İsmet İnönü**, **Atatürk**'ün emriyle Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde bir geziye çıkar ve gezi sonunda hazırladığı Kürt raporunu kendisine sunar. **İnönü**'nün bu rapordaki tespit ve önerileri asimilasyoncu, baskıcı ve tehirci anlayışla aynen örtüşmektedir. Rapordaki saptamalardan da açıkça anlaşıldığı gibi Cumhuriyet'in kuruluşunda ve temelinde **Türklük** yatmaktadır.

İnönü'nün raporunu sunmasından sonra bölgeye umumi müfettiş olarak **Abidin Özmen** gönderilmiştir. 1. Bölge'nin umumi müfettişi olan **Özmen** raporunda, bölgede Türklüğü aşılacak azimli öğretmenlerin görevlendirilmesini, veteriner ve ziraatçıların köylerde Türkçe propaganda yapmalarını, Kürt kızlarıyla evlenecek Türklere arazi verilmesini, memur ve hizmetlilerin **Kürtçe** konuşmalarının yasaklanmasını, bu yasağa uymayanların ihtar, maaş kesme, ihraç gibi cezalarla cezalandırılmalarını, her yıl 3000 kişinin batı illerine göç ettirilmesini ve bu bölgenin genel kanunların dışında farklı kanunlarla idare edilmesini önermekte, huzur ve sükûnun ancak böyle sağlanabileceğini belirtmektedir.

Asimilasyon politikası başarısızlıkla sonuçlanmasına rağmen aynı zihniyet devam etmiştir. Kürtlerin yaşadığı bölgedeki yarı-feodal yapı aynen korunmuş, devlet bazı aşiret reisleriyle işbirliği yaparak bölgeyi dolaylı yünden yönetmeyi tercih etmiştir. Bunun sonucu bölge sosyal, kültürel ve ekonomik yünden modernlik öncesi dönemde kalmıştır. Siyasi partiler oylarını aşiret reisleri yoluyla almışlar ve onların konumlarını güçlendirmişlerdir. Aşiretler arası çatışmalar, toprak uyuşmazlıkları, kan davaları ve feodal değerlerin hâkim olması sonucu oluşan kaotik düzene devletin görünen gücü sadece katkıda bulunmuştur. Bölgede tarihsel olarak asimilasyoncu politikalar nedeniyle ağır bir kimlik sorunu da yaşanmış olduğundan tüm bu sorunlar şiddete zemin yaratmıştır.

Kimlik ve dil sorununu gündeme taşıyan ve barışçıl bir yöntemi savunan Kürt oluşumları, sadece şiddeti benimseyen silahlı örgütler bahane edilerek cezalandırılıp susturulmuştur. Özellikle 12 Eylül döneminde Diyarbakır sıkıyönetim bölgesi gözaltı merkezlerinde ve askerî cezaevinde uygulanan insanlık dışı işkence yöntemleri ve meydana gelen ölümler Kürt sorununu insani ve vicdani bir sorun hâline getirmiş ve Kürt milliyetçiliğinin güçlenmesine yol açmıştır. Bu durum ayrıca PKK'nin tüm gerekçelerini doğrulamış ve örgüte katılmaları artırmıştır. 12 Eylül'ün Kürtler dışında azınlıklar üzerindeki etkisi de ağır olmuştur.

Artık her birey- yurttaş, demokrasinin öznesi olarak etnik bağı dili, dini, inancı, cinsiyeti ve cinsel tercihi ne olursa olsun farklılıklarıyla birlikte, özgürce ve eşit olarak hukuk güvenliği altında yaşamalıdır. Temel felsefesi ve ilkeleri ortaya bu şekilde konulan bir toplumsal mutabakata dayalı yeni bir anayasa ancak Türk kimliğini sorun yaratan bir başat kimlik olmaktan çıkarıp, demokratik bir kimlik hâline getirir ve diğer kimlikleri de demokratikleştirir.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İhtiyaçlar tanınmayı beklemez

Ümit Kardaş 12.10.2013

Her sabah çocuklara okullarda Türk etnik kimliğini başat kimlik olarak yücelten, diğer etnik kimlikleri adeta Türk kimliği içinde erimeye davet eden bir andın okunması uygulamasına son verildi. Geç kalınmasına rağmen iyi ki de son verildi.

Her sabah bir İtalyan veya Alman çocuğuna "İtalyan'ım" ya da "Alman'ım" iyiyim, doğruyum, çalışkanım, varlığımı ulusuma armağan ediyorum dedirtildiğini düşünebilir misiniz? Neyse ki bu tür ritüeller faşist

dönemlerde kaldı. Çocuklara her gün militarist rejimlere özgü hamaset içeren antlar içirmek ne ülkenin ne dünyanın barış hedefine yaklaşmasına katkı sağlar. Mesele geleceğin özgür düşünceli, barışçı, farklılıklara saygılı, demokrat, yaratıcı, analitik ve eleştirel düşünebilen, sentezlere varabilen gençlerini yetiştirmektir. Bunu yolu da çocukların ruhunu yurtseverliğe ve insaniyete evrilmemiş bir milliyetçilikle sakatlamaktan geçmez. Ne yazık ki okullarımızdaki eğitim ve öğretimin hiçbir aşamasında zihniyet değişikliğini sağlayacak ve yaratıcılığı geliştirecek bir yapısal değişikliğe gidilememiştir.

Andımızın kaldırılması kararına karşı CHP ve MHP liderlerinin gösterdiği tepkinin ağırlığı, kullandıkları dil ve karşı çıkış gerekçeleri iç karartıcıdır. Kaba bir milliyetçilik söylemiyle, ötekileştirici, gerilimi artırıcı bir dille uzlaşma ve işbirliği zemini sağlanamamaktadır. Bu partiler zaman tüneline çıkıp, rejimin demokrasiye evrilmesi konusunda öncü bir rol alsalar hem iktidar alternatifi olma şanslarını artırırılar hem de rekabet yaratarak AKP'yi demokratik adımlar atmakta cesaretlendirebilirler. Kuşkusuz bu yeni, demokratik, çoğulcu, katılımcı ve özgürlükçü bir anayasanın inşasını da kolaylaştırır.

Muhalefet partileri bu noktada dururken siyasi iktidarın da özellikle Kürtleri, Alevileri ve Gayrimüslimleri müzakerenin bir tarafı hâline getirmek yerine, sözkonusu kesimlerin taleplerini istediği zamanda, istediği kadar ve istediği ölçüde karşılaması gerilimi artırmakta, hak ve özgürlüklerin kullanımı bakımından fiili durumlar oluşmasına neden olmakta. Nitekim BDP Eşbaşkanı **Selahattin Demirtaş**, pakette vaat edilenlerden bir kısmının bölgede zaten fiilen uygulandığını, mesela bölgede andımızın okunmadığını belirterek yetersizlik itirazında bulunmaktadır. Bu açıklamalardan anlaşıldığı gibi Kürtler kendi göbek bağlarını keserek bölgede fiili olarak anadiliyle eğitime, hatta anadiliyle yaşamaya ve özerkliğe doğru gitmektedirler.

Çok tekrar ettim. Ama yine tekrar ediyorum. **Avrupa Bölgesel ve Azınlık Dilleri Şartı**'na göre anadiliyle yaşamak sadece anadiliyle eğitim ya da anadiliyle savunmadan ibaret değildir. Yargısal süreçlerden anadiliyle yararlanmak, anadiliyle idareye başvurabilmek, anadiliyle ticaret yapmak ve ekonomik faaliyette bulunmak, anadiliyle kültürünü geliştirmek ve yaratıcı faaliyetlerde bulunmak. Yani yaşamın her alanında anadilini kullanmak. Bu hakkı tanımak başkalarının hak kullanımını etkileyecek bir husus değildir. Sadece bölgenin ihtiyacı doğrultusunda Türkçenin yanında bir ikinci dilin, eğer ihtiyaç varsa bir üçüncü dilin kullanılmasıdır.

Üstelik sözkonusu Şart'a ve örneklerini daha önce verdiğimiz ülkelerin anayasal düzenlemelerine göre devlet, bölgelerdeki dilleri korumak, geliştirmek, eğitimde kullanılmasını güvence altına alıp desteklemekle yükümlüdür.

Hakları tanımamakta ısrar eden devletler fiilî durumlarla karşılaşırılar. Yaşamın içinden çıkan ihtiyaçlar tanınmayı beklemezler.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kurban ritüeli

Ümit Kardaş 15.10.2013

İnsanlık tarihinin en eski ritüellerinden biri kurban sunmak, kurban kesmek eylemidir. Kutsal ya da dinsel amaçlarla sembolik bir sununun doğaüstü alandaki güçlerle barışıklığı sağlamak ve şükür etmek adına hediye edilmesi. Daha sonraları Tanrıların insanlardan uzaklaşıp, yüce varlıklar hâline gelmesiyle insanın Tanrı'ya ait olduğu düşüncesi gelişmiş ve hediyein yerini kurban olarak insan almıştır. Çeşitli toplumlarda doğaüstü güç veya güçlere parmak, el, kol, kulak, penis gibi organların vücuttan kopararak sunulduğu olmuştur. Musevilik ve Müslümanlığın gereği olarak uygulanan sünnet ritüelinin, köklerinin çok eskiye dayanan bu uygulamanın bir devamı olduğu belirtilmekte. İnsan eti yemenin doğru bir uygulama olmadığı düşüncesine ulaşıldığında, onun tamamının yakılması uygulaması doğmuştur.

Tek Tanrılı dinlerde, **Hz. Muhammed**'den önceki peygamberler, Tanrı'yla yaptıkları antlaşmaları genellikle Tanrı'ya kurban sunarak yürürlüğe sokmuşlardır. İbranilerin yeni doğan ilk çocuklarını kurban etme geleneği Hz. İbrahim ile son bulmuştur. **Hz. İbrahim** oğlu yerine koçu kurban eder ve koçun tamamı yakılarak ritüel tamamlanır.

Eski ahit adı verilen **Tevrat**, İsrailoğulları adına **Musa**'nın Tanrı'yla arasında yaptığı bir antlaşmadır ve Musa bu antlaşmayı hayvan kanı ile geçerli kılar. 39 kitaptan oluşan **Eski Ahit**'in hemen her kitabında kurban konusuna değinilmiş, hayvanın ne tür işlemlere tabi tutulacağı ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Tevrat'ın çıkış kitabında Musa'ya şöyle denir: **"Bütün ilk doğanlar benimdir; ve inekten ve koyundan, bütün hayvanların ilk doğan erkeklerin hepsi benimdir."**

İsa'nın çarmıha gerilmesi olayı, Tanrı ile **Yahuda** halkı arasında yeni bir sözleşmenin (**Yeni Ahit**) son kurban ritüelini simgelemektedir İsa, Musa'nın yaptığı ahdin zamanla bozulması üzerine kendisini kurban olarak sunar. İsa, dünyanın günahını ortadan kaldıran Tanrı kuzusudur. İsa'nın dininde kanlı kurban yoktur. O son kurbandır. Kurban kanı akıtarak günahlardan arınamayacağını belirten İsa, ümmetine kurban kanı akıtmamasını öğütler. **Son akşam yemeğinde** anlatıldığı gibi ekmek İsa'nın bedeni, şarap ise kanıdır ve bu kan günahların bağışlanması için akıtılan ahit kanıdır.

Kur'an, kurban etinin yenilmesini ve yoksulla paylaşılmasını istemiştir. Allah'a ve din adamlarına pay vermeyi öngörmemiştir. Oysa Tevrat'ta Tanrı'ya ve din adamına pay verilmesi gerektiği belirtilmiştir. **Maide Suresi**'nde Hz. Muhammed'e şöyle seslenilir. **"Onlara, Âdem'in iki oğlunun kıssasını doğru anlat; ikisi birer kurban sunmuşlar, birininki kabul edilmiş, diğerininki edilmemiştir. Kabul edilmeyen 'ant olsun seni öldüreceğim' deyince, kardeşi 'Allah ancak sakınanların sunumunu kabul eder' demiştir."** Hacc **Suresi**'nde kurban ritüelinin amacı anlatılır. **"Allah'ın onlara rızık olarak verdiği hayvanları belli günlerde kurban ederken O'nun adını ansınlar. Siz de bunlardan yiyin, çaresiz kalmış yoksulu da doyurun."** Kur'an'a göre Allah'ın kurbanın kanına ihtiyacı yoktur ve kan aracılığıyla bir ahit yapılmasını istememektedir. Yine **Hacc Suresi**'nde **"Bu hayvanların ne etleri ve ne de kanları Allah'a ulaşacaktır. Allah'a ulaşacak olan ancak sizin O'nun için yaptığınız gösteriştan uzak amel ve ibadettir"** denmiştir.

Bayramınızı kutluyor, gösteriştan uzak, kansız, paylaşımı bol ve barış ihtiyacının duyumsandığı bir bayram diliyorum.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Nasıl bir devlet

Ümit Kardaş 19.10.2013

Ulus-devlet, insanlara sınırlar arkasında güvenlik sağlarken onları tutsak kıldı. Sınırlar, bayraklar, marşlar, ordular, savaşlar. İki dünya savaşının bilançosu, süregelen bölgesel çatışmalar. İnsan ve doğayı temel almadan, çıkarların gerçekleştirilmesini ön plana alan politikalar ve bu politikaların şiddet ve güç kullanılıp, hukuki birikimin yok sayılarak uygulanması.

Sermaye, teknoloji, iletişim, bilgi küreselleşirken bundan yararlanamayan açlık, yoksulluk ve çeşitli mahrumiyetler içindeki insanlar. Küreselleşmenin sonuçları adil değil. Küreselleşme demokrasiyi, adaleti, hukuku dışlayan bir süreçte giderken ulus-devlet kendi içinde gerçek bir demokrasiye, insani bir hukuk düzenine evrilemiyor. Bu durumun hem ulus-devlette hem de uluslararası sistemde hukuk ve demokrasi krizine yol açtığı açık.

Ayrıca göç olgusu, göçmenlerin karşılaştığı başta kimlik sorunu olmak üzere diğer hak ve özgürlük sorunları. Bu nedenle küresel düzeyde demokrasi ve hukuk değerlerine dayalı bir dünya düzeninin inşası konusunda düşünmek ve tartışmak gerekir. **"Demokratikleşmemiş bir dünyada bir ulus-devlet demokratik olabilir mi", "Devletler arası demokratik eşit ilişkiler kurmak mümkün mü", "Dünya üzerindeki tüm insanları ilgilendiren kararlar demokratik bir şekilde alınabilir mi", "Uluslararası sistem ulus-devletlerin kendi içlerindeki demokrasinin gelişimine hangi yol ve yöntemlerle katkı sağlayabilir"** gibi sorular ortaya atılıp tartışılabilir.

Bu sorularla bağlantılı olarak **"küresel kozmopolit demokrasi", "küresel sivil toplum", "sivil itaatsizlik"** gibi kavramlar üzerinde de düşünmek gerekir.

Türkiye'deki demokrasi ve hukuk krizinin küresel düzeyde nedenleri olduğu gibi kendine özgü nedenleri de bulunmaktadır. Türkiye'de radikal bir devlet eleştirisi bulunmamaktadır. Toplumsal ve bireysel alan devletin ideolojik tasallutuna uğramıştır. Daha çok devlet daha az insan ve daha az toplum sözkonusu. Cumhuriyet tekçi ideolojisiyle, otoriter yapısıyla ve ideolojik aygıtlarıyla bunu beslemekte. İtaat eden insan ve toplum. Devletin ideolojik eğitimiyle uzun süre karşılaşmış olduklarından meslek sahibi olan, ayrıcalıklı kılındığına inanan, endişeli olduklarını belirten modern kesimde bir devlet eleştirisi sözkonusu değil. Bu kesimin itaatkârlığı rejimle özdeşleşmiş olmalarından kaynaklanmaktadır. Bunun dışında kalan dindar- muhafazakâr kesimde de devlete ve iktidara itaat kültürü önemlidir. Cemaat yapılanmaları da bu kültürü beslemiştir. Ayrıca devletin cemaat gibi sosyolojik yapılanmalar üzerinde yarattığı korku ve kişilere yönelik baskı ve şiddet uygulamaları da etkili olmuştur. Tekçi ideolojinin militarist uygulamaları eleştirel ve analitik düşüncüyü bastırmıştır.

Ancak dindar- muhafazakâr kesimin devletin ideolojik eğitimiyle daha kısa süre karşılaşmış olması, muhafazakâr değerlerdeki değişikliği yavaş yaşaması, ekonomik alanda yoğunlaşıp dışa açılması demokrasiye ve özgürlüklere sahip çıkma isteğini ve devlete yönelik eleştirisini artırmıştır.

Dindar- muhafazakâr kesimin siyasi partisi görünümündeki AKP, başlangıçta askerî vesayet tarafından kuşatıldığından devlete karşı refleksler göstermiş ancak daha sonra devletin kurumlarını yapısal ve zihinsel reformlara tabi tutamamıştır. Oysa Türkiye'de devlet kavramını yeni bir tanıma kavuşturmadan demokrasiye

geçiş imkânı yok. Bu tanımın ise ancak yeni bir anayasada yapılabileceği açık. Modernlerin böyle bir tasarısı yok anladık ama dindar- muhafazakâr kesim nasıl bir devlet istiyor?

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Küçükömer'in tezleri üzerinden

Ümit Kardaş 22.10.2013

İdris Küçükömer, Batılılaşma- Düzenin Yabancılaşması isimli kitabında, Batılı kavramlar olan “sağ” ve “sol”un Türkiye’deki tarihsel- kurumsal şemasını çizer. Küçükömer’e göre “sol” yan, yeniçeri- esnaf- ulema birliğinden gelen **Doğucu- İslamcı** halk cephesine dayanan Jön Türkler’in Prens Sabahattin kanadı yani **Hürriyet ve İtilaf Fırkası**, Birinci Büyük Millet Meclisi’nde Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nde ikinci grup, sırasıyla **Terakkiperver Fırka, Serbest Fırka, Demokrat Parti, Adalet Partisi** çizgisidir. Biz bu çizgiyi **ANAP, DYP, Milli Nizam Partisi**’nden gelen **Refah Partisi** ve **AKP** olarak uzatabiliriz.

Yine Küçükömer’e göre “sağ” yan, **Batıcı- laik** bürokratik geleneği temsil eden Jön Türklerin Terakki ve İttihat kanadı yani **İttihat ve Terakki Cemiyeti** sonra **fırkası**, Birinci Büyük Millet Meclisi’nde Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nde birinci grup, **CHF, CHP- Milli Birlik Komitesi, CHP** çizgisidir. Biz bunu **CHP-MGK** ve MGK’nın askerî vesayetin geriletilmesiyle gücünü kaybetmesi nedeniyle **CHP** olarak uzatabiliriz. Ancak burada Milliyetçi yan için bir parantez açmamız gerekir. Milliyetçilik, Cumhuriyet’le birlikte devlet tarafından Batılılaşma- Modernleşme çabasının bir aracı olarak kullanılmış, milliyetçi- Türkçü temsili yerine getiren milliyetçi partiler ve son olarak **MHP** Batıcı-laik bürokratik gelenek içinde yer almıştır. Ancak MHP zaman zaman Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün seçilmesinde ve türban yasağının kaldırılmasında olduğu gibi muhafazakâr- dindar kesime göz kırpmaktadır. BBP ise İslam’ı öne çıkararak MHP’den farklılaşmaktadır.

Kuşkusuz sözkonusu **Batıcı** nitelemesini **Batılı gibi giyinip, Batılı gibi yaşamak ama Batı demokratik değerlerini ret etmek** gibi anlamak gerekir. **Darbeciliği ya da darbecileri savunmanın** nedeni de burada yatmaktadır.

Kapatılan Kürt partileri ve **BDP** etnik milliyetçilik üzerinden her iki yanı barındırmakta ve yeni bir sentezin sancılarını yaşamaktadır. **TİP**’in durumu ve solun parçalanıp güçsüzleşmesi ayrı bir konu olup, Küçükömer’in Batılı anlamda solu demokrasiyle, sivil ve bireyle buluşturacak tezlerini ve açtığı kulvarda yol alınamayışını tartışmak gerekmektedir

Sınıf meselelerinin ortaya çıkmadığı Osmanlı’dan Cumhuriyet’e gelindiğinde de Küçükömer’e göre **Batıcı- laik bürokrat**, Batılılaşmayla devleti kurtarmak isterken, yeterli derecede üretim güçleri yaratamadığından **tarihî büyük halk cephesiyle ters düşmüştür**. Böylece iki cephe arasındaki mücadele kızışınca olay, laik Batıcılar ile dindar Doğucular arasında bir mücadeleye dönüşmüş, temel çelişkiler ve sorunlar üzerinde tartışamayan Türkiye bir üstyapı kavgası üzerinden ikiye bölünmüştür.

Yine Küçükömer’e göre tarihî toplum dokusu kapitalist olan Batı’nın üstyapı kurumları Türkiye toplumunun farklı dokulu yapısına sokuldukça ve buna bağlı kapitalist yetiştirilmeye gayret edildikçe tarihî toplum yapısı bu

kurumları kabul edemeyecekti. Halkın katılmadığı bir devrim ya da reform hareketi yalnızlığa ve halka karşı düşmeye mahkûm oluyor ve bu zıtlaşma Anadolu toplumunun tabanındaki çekirdek ya da tohumun yeşermesini önlüyordu.

2002 seçimleriyle Küçükömer'in sol yanda gördüğü Doğucu- İslam halk cephesi, bugünün nitelemesiyle Batı'yla da ilişki kurabilen muhafazakâr- dindar kesim tek başına iktidara gelmiş ve Batıcı- laik bürokratik cephe ile doğrudan çatışmaya girmiştir. Bu çatışmanın sonunda rejimin Kürtlerin de desteğiyle demokrasiye, hukukun üstünlüğüne ve hukuk devletine dönüşmesi fırsatı doğmuştur. Bu fırsatın nasıl değerlendirileceğini muhafazakâr- dindar kesim, bu kesimin içinde dinamik bir güç olan Anadolu sermayesi ve Kürtler belirleyecektir. Batıcı- laik bürokratik kesimin temsilcileri olan CHP ve MHP ise kısırıldıkları tarihsel kısıkaçtan çıkamamaktadırlar.

Küçükömer'in tezleri, bu tezleri önemseyen ve kitap hâlinde yayımlayan dostum **Yücel Yaman**'ın da belirttiği gibi bugüne ışık tutmaktadır. Bu tezleri güncellemek ve tartışmak demokrasi için mücadele eden herkesin görevidir.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ordu demokratikleşti mi

Ümit Kardaş 26.10.2013

Genelkurmay Başkanı **Necdet Özel**'in son açıklaması üzerine yapılan yorumlar ne dereceye kadar doğru. Evet, açıklama önemli bir anlayış değişikliğini işaret ediyor. Ergenekon ve Balyoz davaları üzerinden yapılan kışkırtmalara karşı kamu görevlisi olduğu vurgusunu yaparken üst bir askerî bürokrat olarak sivil siyasi otoritenin emrinde olduğunu da ima etmekte. Kuşkusuz demokratik bir tavır ama dönemsel ve kişisel bir tavır olarak algılamak daha doğru. Çünkü **İlker Başbuğ**'dan hemen sonra Silahlı Kuvvetler'in kurum olarak demokratik hâle geldiğini, demokratik eğitim ve kültür verdiğini, Genelkurmay Başkanlığı'nın kanundan doğan özerkliğinin önlendiğini, kurum ve general imtiyazlarının kaldırıldığını, kurumun şeffaf ve hesap verebilir hâle getirildiğini ve parlamenter denetime tabi tutulduğunu, askerinin OYAK üzerinden ekonomik faaliyette bulunmasının önlendiğini, silah üretim ve alım mekanizmalarının denetlenebildiğini hülasa SK'nın demokratikleştirilebildiğini söyleyebilir miyiz? Bütün bu belirtilenler güvenlik sektöründe yer alan tüm kurumlar için geçerli. İktidarın ordu, polis, jandarma, MİT gibi kurumları demokratikleştirme gibi bir niyeti ve politikası yok.

1949 yılında çıkarılan 5398 sayılı kanunla Genelkurmay Başkanlığı MSB'ye bağlanmış, barışta ve savaşta ordunun hazırlanması ve idaresi görevi MSB'ye verilmiş, Genelkurmay başkanının da MSB'nin teklifiyle bakanlar kurulunca atanması öngörülmüştü.. Bu düzenleme, DP döneminde ordu içinde rahatsızlıklar yaratmasına rağmen 27 Mayıs 1960'a kadar uygulanmış, 1961 Anayasası ile buna son verilmiştir. 61 Anayasası'nın 110. maddesiyle (82 Anayasası'nda karşılığı 117. md.) barış ve savaş ayırımı yapılmaksızın Genelkurmay başkanı, SK'nın komutanı kabul edilmiş, görev ve yetkilerinden dolayı başbakanı karşı sorumlu kılınmıştır. Aynı maddeyle ayrıca atanma usulü de değiştirilerek Genelkurmay başkanının bakanlar kurulunun

teklifi üzerine cumhurbaşkanınca atanması öngörülmüştür. Bu düzenleme karşısında 5398 sayılı MSB'nin Kuruluş ve Görevlerine Dair Kanun uygulanabilir olmaktan çıkmış, 1966 yılında ise Anayasa Mahkemesi bu kanunun birinci, ikinci ve üçüncü maddelerini Anayasa'nın 110. maddesine aykırı bularak iptal etmiştir. Bu konuda yaşanan boşluk, 1970 yılında çıkarılan 1324 ve 1325 sayılı kanunlarla doldurulmuştur.

1324 sayılı Genelkurmay Başkanının Görev ve Yetkilerine Ait Kanun'la tanınan yetkilerle Genelkurmay başkanı kurum üzerinden özerklik kazanmıştır. Bu kanunla verilen yetkilerle Genelkurmay başkanı savunma politikalarını belirlemede, askerî bütçe hazırlamada, istihbarat toplamada, iç güvenlik ve terfilerde bağımsız ve özerk davranma durumuna kavuşmuştur. Ayrıca Genelkurmay başkanına devletin diğer kurumlarıyla doğrudan yazışma yetkisi de verilmiştir. 1325 sayılı MSB Görev ve Teşkilatı Hakkında Kanun'la da yukarı da sözünü ettiğimiz yetkiler MSB'den alınıp Genelkurmay başkanına verilmiş, MSB sadece asker alma ve lojistik destek sağlama ile görevlendirilerek içi boşaltılmıştır. Zaten bu kanunun ismindeki yetki kelimesi kaldırılmış böylece MSB göstermelik bir siyasi organ hâline getirilmiştir. Bunun 43 yıllık bir düzenleme ve uygulama olduğu unutulmamalı.

SK'nın dış güvenlik açısından caydırıcılığının sağlanması için mevcudunun azaltılarak süratle profesyonelleştirilmesi, teknoloji ve hareket kabiliyeti yüksek bir duruma getirilmesi, demokratikleştirilmesi için de, Genelkurmay Başkanlığı'nın özerkliğinin kaldırılarak yetkilerinin MSB'ye aktarılması ve bu bakanlığa bağlanması, ordunun hükümet üzerinden parlamentoya denetlenmesinin sağlanarak şeffaf ve hesap verebilir duruma getirilmesi, general sayısının indirilerek OYAK dâhil tüm imtiyazların ve askerî yargının ceza yargısı ve idari yargı alanlarındaki yapılanmalarının kaldırılması, eğitim sisteminin demokratikleştirilmesi, gerekmede..

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cumhuriyet hakiki mi

Ümit Kardaş 29.10.2013

Bugün Cumhuriyet'in 90. yılı kutlanıyor. Aslında 29 Ekim 1923'ten önce, 1921 tarihli **Teşkilat-ı Esasiye Kanunu** egemenlik hakkını kesin olarak millete vermekle yeni kurulan devlet aygıtını seçime dayandırmakla, yasama ve yürütme ve hatta yargı yetkilerini Büyük Millet Meclisi'nde toplamakla ilk Osmanlı Anayasası olan 1876 tarihli **Kanun-u Esasi**'nin varoluş nedenlerini kaldırmış bulunuyordu. Yeni düzenleme, adı konulmamış **cumhuriyet** rejiminden başka bir şey değildi. Ancak bu gerçek, koşullar gereği, 1921 Anayasası tarafından açıkça ifade edilmemiştir. Bu dönemde, K.E'nin T.E.K ile çelişmeyen hükümlerinin uygulandığı bilinmektedir. Bunun anlamı asıl anayasanın T.E.K olduğu, fakat bunun değiştirmedığı hükümleri bakımından, K.E'nin ikincil planda yürürlüğünü sürdürdüğüdür. Bu ikilik, K.E'nin 1924 Anayasası ile yürürlükten kaldırıldığının açıkça belirtilmesiyle son bulacaktır.

30 Ekim 1922 tarihli ve 307 sayılı "**Osmanlı İmparatorluğunun İnkıraz Bulup Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Teşekkül Ettiğine Dair Heyet-i Umumiye Kararı**" ile milletin egemenlik ve hükümlerlik hakkı uyarınca saltanat halifelikten ayrılıp kaldırılmış, halifelik makamı ise saklı tutulmuştur. 1-2 Kasım 1922 tarihli ve

308 sayılı **“Türkiye Büyük Millet Meclisinin Hukuk-ı Hakimiyet ve Hükümrâninin Mümessil-i Hakikisi Olduğuna Dair Heyet-i Umumiye Kararı”** ile TBMM’nin egemenlik ve hükümrânlık hakkının gerçek temsilcisi olduğu ifade edilmiş, Türkiye halkının egemenlik ve hükümrânlığını TBMM’nin manevi kişiliğinde temsile fiilen kullanmaya karar verdiği vurgulanmıştır.

Cumhuriyetin ilanı egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait ve TBMM’nin milletin tek ve gerçek mümessili olduğunun kabulünden ve saltanatın da kaldırılmasından başka bir şey değildi. Bu nedenle 29 Ekim 1923 tarihli anayasa değişikliği aslında var olan ama adı konulmamış bir durumu açıklığa kavuşturmaktaydı. TEK’in 1. maddesine eklenen bir cümle ile **“Türkiye devletinin şekli hükümeti Cumhuriyettir”** düzenlemesi getirilmiş, ayrıca 11. Madde ile **“Türkiye Reisicumhuru, devletin reisidir. Bu sıfatla lüzum gördükçe Meclise ve Heyeti Vekileye riyaset eder”** denerek Cumhurbaşkanlığı makamı oluşturulmuştur.

Cumhuriyet, özgürlüğü yurttaşlıkla özdeşleştirir. Kuşkusuz bu eşit yurttaşlık anlamında önemlidir. Cumhuriyet 90. yılında eşit yurttaşı var edebilmiş midir? Tekçi (monist) bir ideolojiye dayalı olarak kurulan Cumhuriyet, ideolojisine uygun olarak var ettiği bir bölüm insanın dışında büyük bir çoğunluğun yurttaşlığını kabul etmeyerek inkâr etmiştir. Kürtler, Aleviler, gayrimüslimler ve Müslüman-dindarların büyük bir bölümü inkâr edilmiş yurttaşlar olarak kalmıştır.

Cumhuriyet ya da halk egemenliği, demokrasinin yeterli bir tanımı olamaz. Cumhuriyet kültürü birliği arar ve önemser, demokratik kültür ise çeşitliliği savunur ve cumhuriyetin yurttaşına birey boyutunu getirir. Halkın egemenliğine ve eşit yurttaşla dayanmayan bir cumhuriyetin hakiki olması ve demokrasiye zemin yaratması mümkün değildir. Demokrasi, hakiki bir cumhuriyete, özgürlükleri, çoğulculuğu çeşitliliği ve katılımcılığı katarak, yurttaşın birey-yurttaş olarak var olmasına imkân sağlar. Fransız toplumbilimci **Alain Touraine**, demokratik yönetim biçimini şu şekilde tanımlamaktadır: **“En çok sayıda bireye en geniş özgürlüğü veren, olası en geniş çeşitliliği tanıyan ve koruyan siyasal yaşam biçimi.”** Cumhuriyetin demokrasinin altyapısını oluşturmadaki zaafı sonucu, birey-yurttaş ve dolayısıyla demokrasinin öznesini ve özellikle demokratik kültürü yaratmada başarısız olduğu açıktır.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Devleti yeniden tanımlamak

Ümit Kardaş 02.11.2013

Toplum, çeşitli şekillerde ortaya çıkan toplumsal çatışma alanlarındaki sorunları, uzlaşma kültürü ile ve siyasi yöntemleri kullanarak çözüme başarı ve beceri gösterdiği durumlarda merkez- çevre ilişkisi demokratik bir çerçeveye oturabilir ve demokratik- devlet, daha çok toplum ve birey- yurttaş ortaya çıkabilir. Sorunların toplum tarafından çözülemediği ve uzlaşmaya varılamadığı durumlarda ise toplumun karşısında egemen, baskıcı, topluma ve siyasi kurumlara karşı özerk bir devlet vardır.

Devlet, yüklendiği işlevler nedeniyle varlığını sürdürse de, toplumun tahakkümcü hiyerarşik yapılardan kurtarılması ve devletçi önlem ve kanunların elden geçirilmesi gerekmektedir.. Özgürlükçü bir yaklaşımla şeffaf

yönetimler ve kurumlar oluşturulması ve devletin, birey- yurttaş karşısında güvenceye alınmasının aksine onun devletin müdahalesine karşı güvenceye kavuşturulması gerekir.

Devleti arındırmanın başka bir boyutu da belli inanç, düşünce ve ideolojileri yerleştirme yönündeki zihinsel yönlendiriciliğinden, baskısından ve toplum mühendisliğinden vazgeçirilmesidir. Devletin işlevlerinin yeniden tartışılarak, şiddete başvurmadan "**devlet şiddetten ne ölçüde arındırılabilir**" sorusuna cevap ararken, devletçi anlayışa dayalı tahakküm yapılarının yıkılmasını öngören bir özgürlükçü talep gerekir. Bunun için de her alanı devletleştirmeye çalışan merkeziyetçi yaklaşımlara karşı çıkmak zorunluluğu bulunmakta. Merkezîleştirme eğilimleri egemenliğin otoriter- devlet elinde toplanmasına neden olmakta, toplumlar militaristleştirilir ve silahlandırılırken otoriter yapıların güçlendirilmesine yönelik teknolojiler geliştirilmektedir. Milliyetçi duygular kışkırtılarak aslında yabancılaştıracı bir etki yaratan merkeziyetçilik korunmakta, bölgesel kültür farklılıklarının üstü örtülerek etnik ve dinî azınlıklar üzerinde baskı yaratılmakta.

Bu nedenlerle gerek özyönetim ve gerekse toplumun kendi kendini belirleme olanaklarının genişletilmesi yoluyla merkeziyetçi yapıların geriletilmesi zorunlu. Türkiye açısından ise gelinen nokta yaşamsal önemde. Devletin toplumsallaştırılmasıyla gelinecek nokta halkın egemenliği olmayıp, bireyin kendi kendini belirlemesi ve toplumsal işbirliğine dayalı kendi kendini yönetmesi olacak, böylece demokrasi özgürleştirici bir içerik kazanacaktır.

Radikal bir devlet eleştirisinin yokluğu, ademimerkeziyetçi bir özyönetim anlayışının olmayışı, uzlaşmaya açık bir merkeze ve kendi kendini örgütleyip düzenleme temeli üzerinde kurulu, işbirliğine yer veren bir topluma ilişkin tasavvurun bulunmayışı ve devlet eleştirisinin yanı sıra ekonomik ve sosyal alanı da kapsayan tahakküm sorunlarını eleştiren bir yaklaşımın düşünülmemesi solun eksiklikleri olarak ortaya çıkmaktadır. Kendini sol olarak tanımlamasına rağmen, statükoyu muhafaza etme misyonu üstlenmiş olan ve Batıcı-laik bürokratik kesimi otoriter, merkeziyetçi ve devletçi bir gelenek olarak temsil eden CHP hem demokrasinin hem değişimin önünü tıkamakta.

Bu nedenle solun otorite ve şiddet karşıtı, özyönetimci, özgürlüklerden yana, daha az devlet- daha çok toplumu ve bireyi gerçekleştirme konusundaki toplumsal tasavvuru projelendiren ve her alandaki tahakkümcü yapıları geriletecek öneriler getiren bir temelde yeniden yapılanması zorunlu hâle gelmiştir.

Devleti bu anlamda yeniden kim tanımlayacak? Soru budur.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'İslam Devleti'

Ümit Kardaş 05.11.2013

Ufuk Yayınları başarılı seçimlerle önemli kitapları tercüme ederek tartışma alanına sokuyor. "**İslam Devleti**" bu yıl içinde yayımlanan kitaplardan. Kitabın yazarı İbranice, Arapça, İngilizce ve Fransızca bilen **Noah Feldman**, halen Harvard Üniversitesi'nde Uluslararası Hukuk profesörü. **Esquire** dergisi onu 21. yüzyılın en etkili 75 ismi, **New York Magazine** ise fikrî etkisi en güçlü üç ismi arasında göstermiş.

Feldman'ın tespitlerinden birini, **şeriatı olan talebin, anayasal demokrasi vasıtasıyla hukukun üstünlüğünün sağlanmasına yönelik bir talep olduğu** iddiası oluşturuyor. Tunus ve Mısır'da İslamcı demokratların programları buna örnek veriliyor. İkinci tespit **Arapça konuşan dünyadaki diktatörlüklerin karakteristik özelliğinin erkler arası dengesizlik olduğu**na ilişkin. Üçüncü tespit ise **İslamcı demokratların kurumsal bağlamda karşılaşacakları zorluklarla ilgili**. Mesela Tunus ve Mısır'da anayasal reformlar açısından şeriatın hem demokratikleştirilmesi hem de anayasallaştırılması ile ilgili sorunların varlığı.

Osmanlı'da farklı saiklerle 1839-1876 arası Tanzimat olarak nitelenen bir dizi ıslahat gerçekleştirildi. Bu reformlar öngörülmemiş sonuçlara yol açtı. Feldman'a göre bu sonuçlardan birincisi, **şeriatın muhtevasının kanunlara indirgenmesi**, ikincisi ise **daha önceleri bilinmeyen kurumsal yapıların inşasıydı**. Feldman, **bu anayasal ve yasal reformların ilmiye sınıfının ortadan kalkmasına yol açtığı** ve **artık bir zamanlar ulemanın yöneticiye karşı oluşturduğu dengenin kaybolduğunu** ileri sürmektedir. Ulemanın bir sınıf olarak ortadan kalkışı köklü bir değişikliğe yol açarken, laik yönetim mümkün hâle geldi. Ancak bunun sonucu **yöneticinin yetkilerini dizginleyici yegâne unsur ortadan kalkarken** Feldman'ın tespitiyle **diktatörlüğün ve mutlakîyetin yolu açılmış oldu**. Böylece çok geçmeden de İslam dünyasının büyük bölümü mutlakîyetçi yönetimlerle kuşatıldı.

Kanunlaştırılmamış bir yasal doktrinler, ilkeler, değerler ve görüşler külliyyatı olan şeriatı yorumlamak ve gereklerini belirlemek ilmiye sınıfının tasarrufundaydı. Şeriatın muhtevasını ulemanın ilmi müktesebatı ile muhakeme ve yorum teknikleri belirliyordu. Feldman'a göre kanunlaştırma faaliyetiyle ulemanın yerine bu kurallar dizisi ikame edilmiş oluyordu.

1876 Anayasası, Batı'dan ilham alan ve padişahı en yüksek otorite olarak sunan modern bir anayasaydı ve Allah'ın padişahıdan üstün bir otorite olduğundan söz etmiyordu. Böylece ulemanın şeriatı korumakla görevli temsilcileri olarak değerlendirilmesine dayanan 1000 yıllık gelenekten uzaklaşıyordu. Feldman bu gelişmeyi **İslam devletinin sonunun başlangıcı** olarak niteliyor.

Feldman, klasik İslami anayasacılığın, hukukun muhtevasını yorumlayıp belirleyen ulema ile onu uygulayan ve siyasi otoriteyi oluşturan yönetici arasında bir güç dengesi kurduğu için başarılı olduğunu, bu denge kaybolunca sistemin yeni bir denge kuramadığını belirterek, **İslam devletlerinin başarılı olmasının ancak erkler arası dengeli ve hukukun üstünlüğünü yeniden kurmalarını mümkün kılacak kurumları kurup geliştirmelerine bağlı olduğunu** öne sürmektedir.

Feldman, başta Tunus ve Mısır olmak üzere çok sayıda ülkenin bunu deneyeceğini, İslamcı demokratların İslam devletinin yükselişi açısından yollarını belirleme imkânına sahip olduklarını belirtiyor.

Kitap, İslam ve hukuk-siyaset bağlamında önemli tespitler yapıyor, **şeriatın demokratikleştirilmesi ve anayasallaştırılması imkânının bulunduğu**na dikkat çekiyor. Bu bakımdan da tartışılmayı hak ediyor.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İktidar nereye koşuyor

Türk Medeni Kanunu, "**Kişiler Hukuku**" başlıklı 1. kitabın 8. maddesinde kişi ve kişiliği bağlantılı olarak tanımlamıştır. Buna göre her insanın hak ehliyeti vardır ve bütün insanlar, hukuk düzeninin sınırları içinde haklara ve borçlara ehil olmada eşittirler. Tanımda özne insan olup hiçbir ayrıma gidilmemiştir. Kuşkusuz kişilik hakları bakımından insanın manevi varlığı önemlidir. Konumu, cinsiyeti, inancı, ırkı, cinsel tercihi ne olursa olsun manevi varlığın korunması ancak özel hayatın güvence altına alınması ve gizliliğine uyulmasıyla mümkündür. Özel hayatın tanımını yapmak çok zor olup Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de kararlarında buna işaret etmiştir. Kişinin ortak alan olan kamuya açık yaşam alanı dışında kalan ve ailesi ve yakınlarıyla paylaştığı "**özel alan**" ile çok güvendiği kişilerle paylaştığı "**en dar yaşam alan**" özel hayat kabul edilir. Ancak özel hayat alanı, değişebilen ve kendi dinamikleri olan bir alandır.

Anayasa'nın **20. maddesi** özel hayatın gizliliğini, **21. Madde** ise konut dokunulmazlığını güvenceye almaktadır. Her iki düzenlemede de sınırlama nedenleri gösterilmiştir. Bunlar içinde "**milli güvenlik**", "**kamu düzeni**", "**genel sağlık**", "**genel ahlakın korunması**" gibi sorunlu ve soyut kavramlar bulunmaktadır. Ancak tüm bu sınırlamalar temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunulmaksızın kanunla yapılabilir. Ayrıca bu sınırlamalar Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzenine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz. (An. m.13)

İnsanın manevi varlığına yapılacak demokrasi ve hukuk dışı bir müdahale insan haysiyetine karşı bir saldırıdır. İnsanın manevi varlığı özel yaşamın gizliliği esasına uyularak korunabilir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi 12. Madde'yle, AİHS 8. Madde'yle özel hayatı güvenceye almıştır.

Başbakan'ın talihsiz beyanları, üniversite gençlerinin özel hayatına müdahaleye "**genel ahlakın korunması**" gerekçesiyle yaklaştığını göstermektedir. Gençlerin birarada yaşamalarını, ortak alanları kullanmalarını kendi referansları, ahlak anlayışı ve zihniyet dünyası üzerinden değerlendirmeye almakta, kendine göre yanlış bulmakta, hatta Anayasa'ya aykırı olarak valileri müdahaleye çağırmakta, gerekirse kanun çıkartabileceklerini söylemekte, aldığı oy üzerinden genel ahlakı tanımlama hakkını kendinde bulmakta.

Genel ahlakın referansını kime dayandıracağız? Bu her somut olayda, değişik zamanlarda ve topluluklarda farklılık gösterir. Demokratik bir toplumda kimse bir başkasına kendi ahlak anlayışını ve hayat tarzını dayatamaz. Hele yürütme erkini elinde tutan ve idareye emredebilen bir başbakan asla. Burada tek ölçü hukuktur. Özel hayat hukukun güvencesi altındadır. Bu alana ancak bir suç işlendiği iddiası varsa Anayasa ve Ceza Muhakemesi Hukuku kuralları çerçevesinde ve hâkim kararıyla müdahale edilebilir. Bu müdahale için dahi suçun işlendiğine ilişkin "**makul şüphe**"yi gösterir delillerin bulunması gerekir.

Başbakan'ın demokrasi, anayasa ve hukuk çerçevesine sığmayan beyanları karşısında **Başbakan Yrd. Bekir Bozdağ**, Anayasa'nın kanaatimce anlamsız ve sorunlu 58. maddesini işaret ederek gençleri korumak için devletin tedbir alabileceğini öne sürdü. Belirtilen konularda tedbir almak ergin birey olmuş gençlerin özel hayatına müdahale edilebileceği anlamına gelmez. Daha vahimi **İçişleri Bakanı Muammer Güler**, terör bağlantıları nedeniyle bu tür bir müdahalenin düşünüldüğünü söylemekle, uygulamayı her bakımdan sorunlu ve antidemokratik Terörle Mücadele Kanunu üzerinden yapacakları işaretini verdi. Muğlak, belirsiz terör tanımıyla ceza ve ceza muhakemesi hukuku ilkelerine aykırı düzenlemeleri içeren ve hukuksuz uygulamalara neden olan bu kanun üzerinden özel hayata müdahale ihtimali durumu daha da vahimleştirmekte.

Terör bahanesi üzerinden genel ahlak referansı ile özel hayata müdahale. **İktidar nereye koşuyor?**

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yoklama kaçağı ve bakaya kalanlar

Ümit Kardaş 12.11.2013

Başbakan **Tayyip Erdoğan**, yaklaşık 600 bin yoklama kaçağı ve bakaya kalan askerlik yükümlüsünün yakalanarak en yakın askerî birimlere teslim edileceğini açıkladı. Bu açıklamanın ardından Milli Savunma Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı çalışmalara başladı. Yapılacak uygulamaya göre GBT sistemi aktif hâle getirilerek, yoklama kaçağı ve bakaya kalanlar yol ve trafik kontrollerinde yakalanıp, gözaltına alınmadan en yakın askerlik şubelerine teslim edilecek. Mesai saatleri dışında yakalanan kişilere ise 15 gün içinde askerlik şubesine gidip kayıt yaptırmaları yönünde uyarıda bulunulacak.

Askerî Ceza Kanunu’nun yoklama kaçağı ve bakaya kalmak suçlarını düzenleyen 63. maddesi hapis cezası verilmesini öngörürken, 31/03/2011 tarih ve 6217 sayılı kanunla, askerî kanunlarda yapılan değişikliklerle, öncelikle idari para cezası uygulaması getirildi. Bu değişiklikten önce 29/06/2006 tarihli ve 5530 sayılı kanunla bu suçların yargılanması görevi zaten askerî mahkemelerden alınıp, adli yargı mahkemelerine verilmişti.

Kendiliğinden askerlik şubesine giden ya da yakalanıp askerlik şubesine teslim edilen yükümlüye idarenin para cezası tefhim edilecek. Bu, sürecin bittiği anlamına gelmiyor. Çünkü para cezası içeren bu karara karşı **Kabahatler Kanunu**’nun 27. maddesi uyarınca 15 gün içinde sulh ceza mahkemesine başvurma imkânı var. Ayrıca sulh ceza mahkemesinin kararına karşı da kararın tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde **Ceza Muhakemesi Kanunu**’na göre itiraz edilebilmekte. Bu cezaların yerine getirilmesi ise askerlik hizmetlerinin sonuna bırakılıyor. Sözkonusu idari para cezası kesinleştikten sonra bu suçları tekrar işleyenler artık doğrudan adli yargı mahkemelerinde yargılanacak.

Yoklama kaçağı ve bakaya kalmak suçlarının çok sayıda yükümlü tarafından işlenmiş olması mevcut askerlik rejimindeki sorunlu yapının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Dünyada zorunlu askerliğin tasfiye edildiği ve profesyonel orduya geçildiği bir dönemi yaşıyoruz.

NATO ve **AB** üyesi ülkeleri arasında **zorunlu askerliği sürdüren, Türkiye** dâhil, sadece sekiz ülke bulunmakta. (**Arnavutluk, Almanya, Estonya, Finlandiya, Yunanistan, Norveç, Avusturya** ve **Güney Kıbrıs**). Bir ordu içinde zorunlu askere alınan insan sayısı mevcudun yüzde 60-70’ini buluyorsa bu ordulara kitle orduları (**mass army**) denmekte. Açıklanan son sayılara rağmen Türk ordusu, kitle ordusu sayılır. (268.359 profesyonel + 378.359 erbaş ve er = 647.939)

Profesyonel ordular dışında kalan ordular, askere almada uygulanan yöntemler bakımından üçe ayrılabilir. Bazı ülkelerde seçim yapmadan sağlıklı herkes orduya asker olarak alınmakta (**Türkiye, İran** ve **Mısır**). Bazı ülkeler ise seçim yaparak orduya asker alırlar. Bu ülkeler asker olarak seçmediklerine kamu hizmeti yaptırırlar (**İsrail** ve **Çin**). Vicdani ret hakkını tanıyan bazı ülkelerde ise yükümlüler kendi inançları doğrultusunda askerlik hizmeti veya alternatif hizmet arasında seçim yaparlar. **Avrupa Konseyi**’nin **Türkiye** ve **Azerbaycan** dışında kalan tüm ülkelerinde vicdani ret hakkı tanınmış bulunmakta.

Kitle ordusu olmanın sosyo-ekonomik açıdan, yükümlü yurttaşlara getirdiği sıkıntıları gözardı etmemek gerekir. Önemli sayıda yükümlünün neden askerlik yapmaktan kaçındığını anlamaya çalışmak ve kitle ordusu olmanın ve zorunlu askerliğin olumsuz etkisini değerlendirmek adil bir yaklaşım olur. Yaklaşık 600.000 kişiyi yüksek miktarda para cezasıyla cezalandırmanın suç siyaseti açısından bir yarar sağlamayacağı açık.

Sözkonusu yükümlülere, belli süre içinde askerlik şubelerine başvurmaları koşuluyla af getirilmelidir.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Roboski vicdanın adı

Ümit Kardaş 16.11.2013

Şırnak'ın Uludere (Qilaban) ilçesine bağlı **Roboski** köyünde 28 Aralık 2011 tarihinde savaş uçaklarının gerçekleştirdiği bombardıman sonucu çoğu çocuk 34 sivil yurttaş yaşamını yitirdi. Olayla ilgili soruşturmayı yürüten Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, görevsizlik kararı vererek dosyayı Genelkurmay Başkanlığı Askerî Savcılığı'na gönderdi. Oysa 34 sivil yurttaşın ölümüyle sonuçlanmış ve sivil mahalde işlenmiş bir olayın soruşturmasının askerî yargıya havale edilmesi bir hukuk devletinde kabul edilemez.

Olayın üstünden iki yıla yakın bir süre geçmesine rağmen soruşturmada bir aşama kaydedilemedi. Buna karşılık katliamın 500. gününde ölümlerin meydana geldiği yere karanfil bırakan ailelerden 12'si hakkında idari para cezası tahakkuk ettirildi. Sınır ihlali iddiasıyla görülen davanın ilk duruşması 07/11/2013 tarihinde yapıldı. Aileler duruşmada ifade vermediler ve katliamın faillerinin yargılanmasını istediler.

34 kişinin savaş uçaklarının bombalanması sonucu öldürülmesi olayının faillerinin olaydan iki yıl geçmesine rağmen belirlenmediği gerçeği orta yerde dururken, olay yerinde acılarını bir nebze dindirmek için anma yapan ailelere ilişkin soruşturma başlatmak ve yargıyı süratle devreye sokmak hangi vicdanla bağdaşır.

Askerî Savcılık, bombalama fiilinden geriye doğru aşama aşama kusuru ya da kastı olan sorumluları etkin bir soruşturma ile ortaya çıkarabilecek midir? Askerî bürokrasinin tepe noktalarına gitmesi gerekirse buna gücü yetecek midir? Yürütme erkini kullananların sorumluluğunu düşündüğünde onları bu soruşturma içine dâhil edebilecek midir? Soruşturma sırasında bilgi ve belgelere ulaşmada, delil elde etmede karşılaşılabileceği engelleri aşabilecek midir? Bütün bu kuşkular ve sorular orta yerde durmakta ancak olay yerine çiçek bırakan aileler derhal yargı kiskacına alınmaktadır.

Kuşkusuz Roboski katliamının hukuki boyutu önemlidir. Ancak bu acı olayın insani ve vicdani boyutu daha ön plandadır. Siyasi iktidarın baştan beri takındığı tavır acıları artırmış, devlete ve yargıya olan güveni sarsmıştır. Şiddetin, gerilimlerin, çatışmaların, baskıların egemen olduğu bir dünyada bize kalan tek iletişim yolu duygularımızdır. İnsanlığımızı, aklın kaynağını ancak duygular aracılığıyla yeniden keşfedebiliriz. Bize belki şiir yardım edebilir. Zaman zaman şiir ülkesine gideceğiz demiştik. Şimdi zamanı. Yaşatılan acı olayın bendeki etkisi.

ULUDERE ROBOSKİ OLDU

*Deldi gecenin karanlığını/ ölüm kuşlarının çığlıkları/ Sislerin içinden yolunu buldu/ejderha ağızlı
ölümcül alevler/ Savruldu büyümüş çocukların körpe bedenleri/Uğultulu bir sessizlik/ çaldı müziğini
dehşetin/Uludere Roboski oldu/ Roboski ölümün adı*

*Kaldıran yok mu/ parçalanan bedenleri/ Taşın toprağın karın içinden/Anneler babalar amcalar dayılar
koştı/ Bir beden yaptılar kendilerine/ Kan damladı yüreğinden annelerin/
toprağa sızdı/Uludere Roboski oldu/ Roboski ağıtın adı*

*Ne kadar hafıftı tabutlar/ Nasıl büyük kaldı mezarlar/Taşınan fotoğraflarda/ umutlu bakışlar/ Ölümler
ellerinde kan kırmızı çiçekler/ helalleşmek ister gibi/ Uludere Roboski oldu/ Ah Roboski vicdanın adı*

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Askerlikte hak ihlalleri

Ümit Kardaş 19.11.2013

Zorunlu askerlik sırasında yaşanan hak ihlalleri ile mücadele etmek amacıyla 2011 yılı nisan ayı başlarında kurulan **Asker Hakları internet sitesi**, bir yıl içinde siteye gelen başvuruların örneklerini ve başvurulara dair sayısal verileri bir rapor hâline getirdi, kamuoyuna açıkladı ve yayınladı. Bu konuda bir ilki de gerçekleştirmiş oldu. Ancak aradan bir yıl geçmesine rağmen hak ihlalleri devam ediyor. Kuşkusuz bu çaba çok az sayıda insanın imkânsızlık içerisinde, özveriyle gerçekleştirdiği önemli bir başlangıca imkân veriyor. Rapor kapsamında değerlendirmeye alınan 431 başvurudan çıkarılan sayısal verilere göre birinci sırayı 201 başvuru ile hakaret ve aşağılama, ikinci sırayı 162 başvuru ile kasten yaralama almakta. Sırasıyla diğer başvurularda aşırı fiziksel aktiviteye zorlanma, yeterli sağlık hizmeti alamama, tehdit edilme, iftiraya uğrama, mobbing, şahsi işlerde çalıştırılma, uykusuz bırakma fiillerine maruz kalındığı ifade edilmiş. Bunun dışında askerler arasındaki devrecilik anlayışı ve uygulaması sonucu ortaya çıkan psikolojik baskı ve şiddet fiilleri söz konusu.

Ve nihayet psikolojik rahatsızlıkları teşhis etme imkânı bırakmayan asker alma sistemi sonucu askere gelen ve askerlik düzeninin işleyişindeki şiddet ve baskı nedeniyle durumu ağırlaşan askerlerin ölümle sonuçlanan ya da teşebbüs aşamasında kalan intihar ve cinnet eylemleri. 2013 yılı şubat ayında Siirt'te meydana gelen olayda, karakolda görev yapan ve bunalımda olduğu belirtilen bir asker, G-3 otomatik tüfekle karakolda görevli arkadaşlarına ateş açtı. Askerin açtığı ateşle, üç asker öldü, arkadaşlarını öldüren asker ardından silahıyla intihara kalkıştı. Yine 2012 yılı eylül ayında Afyon'da cephanelikte meydana gelen patlamada 25 askerın ölümü olayında da hak ihlalleri olduğu açık. Bu olay da Türkiye'nin hem iş güvenliği standardı konusunda hem de askerî kurumların şeffaflığı konusunda ne kadar geride olduğunu gösteriyor.

İnsan Hakları Derneği bu yıl içinde şüpheli asker ölümleriyle ilgili basın açıklaması yaptı. Bu açıklamada 1992-2012 arasında geçen 20 yıllık süre zarfında 2221 askerin intihar sonucu öldüğünün iddia edildiğine dikkat çekildi. Ayrıca sadece 2012’de zorunlu askerlik yapan 42 erin, yedi subay ve astsubayın intihar ettiğinin, 15 erin de başka nedenlerle öldüğünün açıklandığı ifade edildi.. İHD temsilcileri, vicdani ret hakkının tanınması, nefret söyleminin yasaklanarak nefret suçlarının düzenlenmesi, askerî bölgelerde işlenen yaşam hakkı ihlallerine sebep olan suçlar, vücut bütünlüğüne yönelik suçlar ve işkence suçlarının sivil savcılıklarca soruşturulup sivil mahkemelerde yargılamaların yapılması ve askerî disiplin ortamının insanileştirilmesinin sağlanmasını talep etti.

Askerlik hizmeti sırasında hak ihlaline maruz kalmış bir askerin baskı ortamı içerisinde sözkonusu ihlale ilişkin başvuruda bulunmasının imkânsızlığı, yaşanan bastırılmışlık durumunun terhisten sonra devam etmesi ve bu konulardaki hukuki bilinç eksikliği hak ihlallerindeki gerçek rakamlara ulaşmayı engellemekte. Hukuki yollara başvurmak bir yana, yaşanan hak ihlallerinin medyada ve internet ortamında yer alması da mümkün değil. Tüm bunlara rağmen Asker Hakları internet sitesinin kısıtlı imkânlarla açtığı kanala yönelik ilgi ve hak ihlallerinin çeşitliliği ortada daha vahim bir tablonun bulunduğu ihtimalini güçlendirmekte. Askere almada uygulanan eskimiş zorunlu askerlik modeli ve kurumun tarihi süreç içinde oluşmuş zihniyet kodları açısından meseleye bakmak yararlı olacak.

Devam edeceğim.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Askerlikte hak ihlalleri (2)

Ümit Kardaş 23.11.2013

Türkiye, Mısır ve İran gibi ordu mevcudunun yarıdan çoğunu, zorunlu askerlik yoluyla hizmete aldığı askerlerden oluşturmakta. Yükümlülük gereği askerlik yapanların önemli bir kısmı kırsal kesimden gelmekte, meslek sahibi olmamakta hatta dil sorunları bulunmakta. Ordu içindeki hiyerarşik yapının disiplin anlayışı, kültürel kodlar ve ideolojik tekçi zihniyet askerlik yükümlülüğünü yerine getiren gençlerin ezilmesine, aşağılanmasına neden olmakta. Disiplin anlayışı, 19. yüzyılın katı ve kimliği yok edici disiplin anlayışında takılı kalmıştır. Askerî mevzuat hukuki güvence sağlamaktan, astın hukukunu korumaktan uzaktır. 6413 sayılı ve 31.01.2013 tarihli **TSK Disiplin Kanunu** ile ‘**Disko**’ olarak tabir edilen hücre hapsinin disiplin cezası olmaktan çıkarılması olumlu bir gelişme olmakla birlikte yeterli değildir.

Hak arayamama ve baskı altında kalmanın yarattığı sıkışmışlık duygusunun özellikle psikolojik rahatsızlık yaşayan askerlerde intihar ve çevresindekilere zarar verme eğilimini güçlendirdiği bir gerçek. Askere alma sistemi, sağlıklı olan herkesi askere alma şeklinde uygulanmasına rağmen, askere alınan sivillerin sağlık muayenesi yüzeysel olarak yapılmakta, özellikle ruhsal rahatsızlığı olan sivillerin şikâyetleri ciddiye alınmamaktadır. Kısa bir eğitimden geçen yükümlüler, verimli ve yararlı olamamakta, hizmet üretmeyen tüketiciler durumuna düşmekte.

Daha önce belirttiğimiz gibi dünyadaki gelişme zorunlu askerliğin kaldırılması ve profesyonel orduya geçme yönündedir. Az sayıda profesyonel askerden oluşan orduların teknolojik gücü ve hareket kabiliyeti artırılmakta, katı disiplin anlayışından teknolojik disipline geçilmekte. Türkiye’de askerî yargının alanının genişliği, Askerî Yargıtay, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi gibi yargılama birliği ve tabii hâkim ilkelerine aykırı yüksek mahkemelerin varlığı hak ihlallerinin gerçek anlamda soruşturulmasını engellemektedir. Ayrıca Genelkurmay Başkanlığı’nın özerk yapısı, ordunun şeffaf ve denetlenebilir olmaması, **askerî ombudsmanlık** kurumunun bulunmayışı hak ihlallerinin açığa çıkmasını ve sorumlularının yargılanmasını engellemekte, kamuoyunca denetlenerek caydırılmasına imkân vermemektedir.

Bunların dışında, asker intiharlarında Türkiye’de **vicdani ret hakkının** tanınmamış olması da önemli bir faktör. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi bu hakkı tanımayan Türkiye’yi defalarca uyardı, AIHM de mahkûm etti. Askerliği kişiliğine, vicdani kanaatine, inancına veya siyasi/felsefi görüşüne uygun bulmayan gençlerin askerî ortamda bunalıma girmeleri mümkündür. İntihar olaylarının çoğunluğunda bu etkeni gözden uzak tutmamak gerekir. Vicdani ret hakkının bir an önce tanınması hayati önemdedir.

Ordu, tarihsel olarak ama özellikle çok partili hayata geçildiğinden bu yana demokratik siyasi hayatı ve toplumu kendi istek ve ideolojisi doğrultusunda yapılandırma, değiştirme ya da koruma yetkisini kendinde görmüş ve askerî okullardaki (askerî lise, harp okulu, harp akademileri) eğitim program ve müfredatını da buna göre düzenlemiştir. 1940’lı yıllardan bu yana sürekli cuntalar, darbeler, darbe girişimleri üreten bir kurumun yapısal bir sorun içinde olduğu açık. Ülke siyasetine elindeki şiddet araçlarıyla müdahale etme kültürüne sahip bir kurumda askerlerin hak ihlalleriyle karşılaşması olağan bir durum. O hâlde kurumun eğitim programının demokrat, hukuka, hak ve özgürlüklere saygılı ve sivil siyasi otoriteye tabi olduğunun bilincinde olan demokratik bir eğitim ve terbiye almış subay yetiştirecek tarzda yeniden düzenlenmesi bir zorunluluktur.

Ordunun parlamenter gözetim ve denetiminin esasları anayasada ve kanunlarda belirtilmeli, kurumun denetlenebilir ve hesap verebilir olması sağlanmalı, ombudsmanlık kurumu etkin şekilde düzenlenmelidir.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ahmet Kaya

Ümit Kardaş 26.11.2013

Babası Adıyaman’dan Malatya’ya iş bulmak uğruna göç etmiş bir Kürt, annesi bir Türk. **Ahmet Kaya**, kimliklerin, kültürlerin, bir tayf gibi birbirine karıştığı, genlerin melezleştiği bir coğrafyanın çocuğuydu. Yıllarca süren uğursuz bir çatışmanın, kanlı bir savaşın tarafları olan Kürt ve Türk etnik kimliklerinin birbirine karıştığı bir özet, bir itiraf, bir çığlıktı. 1957 yılı sonbaharında doğan **Ahmet Kaya** göçlerle başlayan ve zorunlu bir sürgünle biten yaşamında toplumsal, kültürel ve siyasal altüst oluşların, kimlik arayışlarının sarmalında, ötekileştirilmiş olmayı fark etmenin bilinciyle yaşayacak ve darbeler döneminin ve sonrasının acılarında şarkılarıyla isyan edecekti. Meydan okurcasına, cesurca ve insanca.

Çaresizlik aileyi Malatya’dan İstanbul’a savurunca, **Ahmet Kaya** ilk defa denizi gördüğü İstanbul’un güzelliğinin yarattığı merak ve ezilmişliği, içine saldırdığı korkuyu, öteki olmanın yalnızlığını yaşamaya başlıyordu.

Türkiye'nin o yıllarda her alanda yaşadığı ağır bunalım onun hayatını ve müziğini etkiliyordu.

"Ağlama Bebeğim" isimli çalışması siyasi tutukluların sesi olur. Arkasından **"Acılara Tutunmak"**, **"Şafak Türküsü"** ve **"An Gelir"** isimli çalışmaları gelir. Artık o müziğine özgün nitelemesini yapmış ancak sistemin yaramaz çocuğu olmuştur. **"Yorgun Demokrat"** isimli çalışmasıyla sisteme muhalif olduğunu açıkça ortaya koyar. Mağdurların, mazlumların ve mahzunların yanında yerini alır, haksızlıklar karşısında düşüncelerini cesaretle söyler.

Melez bir kimliğin sahibi olan **Ahmet Kaya** vicdanının ve aklının sesini dinler. Toplumsal barışın ve siyasi birliğin sağlanması adına Kürt kimliğinin ve dilinin tanınması gibi hakiki, geçerli, insani bir talebin peşindedir. Bu masum isteğini bir ödül gecesinde somutlaştırınca bir linç girişimine maruz kalır ve tıpkı **Hrant Dink** gibi göz göre göre ölüme gönderilir.. **Hrant Dink**, son yazısında ruh hâlini **"ürkek güvercin"** benzetmesiyle anlatmıştı. İşte **Ahmet Kaya**'nın saldırı gecesinde ekranlarda beliren bakışları bu ruh hâlini hatırlatıyordu. Sadece uzlaşmanın, farklılıklarla birlikte barış içinde yaşamının, gerçek bir demokrasinin yollarını arayan, bu konularda düşünen, yazan, konuşan, söyleyen vicdan sahibi, insaniyet değerlerine bağlı üretken insanları hedef tahtası hâline getirmeye kimin ne hakkı vardı?

Empati yapma niteliğinden yoksun, tekçi bir ideolojik eğitimden geçmiş siyaset ve bürokrasi kadrosunun, ideolojik aygıt görevi yapan, etik değerleri çiğneyen bir kısım medyanın ve buna katılan yargının katkılarıyla duygulu, vicdanlı, müziğiyle soluk alan cesur genç bir adam ölüme sürükleniyordu.. **Ahmet Kaya**'nın o gün için içinden coşkuyla gelen isteğine karşı gösterilen tepki bugün ne kadar da vicdanları yaralayıcı.

İhtiyaçlar tanınmayı beklemez. **Ahmet Kaya**, Kürtçe şarkı söyleyeceğini açıkladığında, Kürtlerin anadiliyle yaşama hakkına olan ihtiyaçları bütün ağırlığıyla ortadaydı. Bilmemeyi, duymamayı ve şiddetle bastırmayı tercih edenler yanılıyorlardı. Tıpkı **Hrant Dink** cinayetinde olduğu gibi, **Ahmet Kaya**'nın linç sonucu ölüme gönderilmesiyle de önemli bir kırılma yaşandı. Bu iki değerli insanın demokrasi ve özgürlük yolunda başına gelenler demokratikleşme sürecinde demokrasiden yana olanlara güç verdi.

Artık **Ahmet Kaya** ismi istismar konusu yapılmamalıdır. Kürtlere doğuştan hakları olan anadiliyle yaşamak hakkını tanıdığınızda ancak ona yönelik duygularınız samimi kabul edilebilir. Yine şiirin zamanı geldi.

ZAMANSIZ

İsyanın büyürdü/ sazının telinde/ Sessiz çığlıkları/ bağırdı gür sesin/ Vicdanlar susarken/

ölümlere/ Yağmurlarla ıslanırdı/ yüreğin/ Kan kırmızı bir şafakta/ başlamıştı yürüyüşün/

Yaşanmıştı yokluklar/ acılar/ hüznüler/ ve insana ait ne varsa/ Yaprak gibi savruluşun/

özlemler içinde/ Bir dönüşün vardı ki/ ne kadar çabuk/ bulutlar üstünde

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

İktidarın merkezde şahsileşmesi

Ümit Kardaş 30.11.2013

Devlet iktidarı merkezde güçlenerek yetkileri biriktirmiş ve merkezî iktidarı dengeleyecek erkler oluşmamışsa orada demokrasi kapıda bekliyor demektir.

1215'te İngiliz baronları (feodalleri) Londra'da **Magna Carta Libertatum** ile **Kral Yurtsuz Jean**'ın yetkilerini sınırılıyorlardı. Zaman içinde burjuvaların 17. yüzyıla ait çeşitli bildiri ve belgelerle **hukuk güvenliği** ve **müşterek hukuk (common law)** olarak bu çizgiyi sürdürmeleri monarşi etrafında demokratik bir gelişmenin kapılarını açarken, Osmanlı İmparatorluğu 1808'de **Sened-i İttifak** ile tökezliyordu.

Rusçuk Yâranı **Alemdar Mustafa Paşa** bir baskınla merkeze el koyduktan sonra merkezi güçlendirmek ve modernleşmeye yönelik reformları yapabilmek için âyanın itaat altına alınması ve karşılığında padişahı kısmen sınırlandıracak güvenceler verilmesi hususunda bir sözleşme yapılmasına karar verildi. **Sened-i İttifak**'ı sadece dört âyan imzaladı, diğerleri imzalamadan döndü. Yetkilerinin sınırlandırılmasını istemeyen II. Mahmut da bu belgeyi istemeyerek onayladı. Nitekim beş hafta sonra Alemdar ortadan kaldırılacak, **Si** geçersiz hâle getirilecekti.

Si'nin yükünden kurtulan, feodal ve askerî güçlerin oluşturduğu engelleri ortadan kaldıran **II. Mahmut**, rakipsiz ve sınırsız bir güce ulaşmış, onu dengeleyecek bir erk ve kurum kalmamıştı. Devleti ve merkezi güçlendirme, merkezî güçler arasında (**Saray, sadrazam, ordu, ulema**) **Saray**'ı güçlendirme. **II. Mahmut**, sınırsız ve şahsileştirdiği gücüyle merkezi güçlendiren ve modernleşme anlamına gelen reformları gerçekleştiriyordu.

1839-1876 sürecinde **Tanzimat** ile birlikte oluşan bürokrasi, padişahın yetkilerini sınırlamaya başlıyordu. Ancak **II. Abdülhamit, Tanzimat**'ın bu yükselen siyasi gücünü hizaya sokarken, iktidarının karşısında onu dengeleyecek hiçbir unsur bırakmıyor, parlamentoyu da tatil edip, kadir-i mutlak bir egemen olarak hüküm sürmeye başlıyordu. **Yıldız Sarayı**'nda nazırları devreden çıkararak taşra ile, bu dönemde sayıları beşten 28'e ulaşacak mabeyin kâtipleri aracılığıyla doğrudan iletişim kurarken, hem merkezi daraltarak güçlendiriyor hem de iktidarı şahsileştiriyordu. **II. Abdülhamit** de tek adam olarak İmparatorluğu modern bir devlet ve büyük bir **İslam** gücü hâline getirme düşünüyordu taşıyordu.

Mustafa Kemal, Milli Mücadele'de yerel unsurlarla demokratik temsil yoluyla ittifaka giriyor, ademimerkeziyetçi bir temele oturan **1921 Anayasası** ile merkezin yetkilerini taşraya devrediyordu. Ancak **1924 Anayasası** ile birlikte bu birliktelik bozuluyor, **Mustafa Kemal**, rejimi devletçi- merkeziyetçi- otoriter bir eksene oturtuyordu. Merkezde rakipsiz ve sınırlanamayan bir güç olarak iktidarı şahsileştiriyordu. Onun da düşü merkezden yapılacak devrimlerle toplumu modernleştirerek **Batı Medeniyeti**'ne ulaştırmaktı.

Merkeziyetçi- otoriter yapı varlığını çok partili hayata geçildikten sonra da devam ettirdi. Bu sefer merkeziyetçi yapının ürettiği ve itaat altında tuttuğu askerî bürokrasi kendisine eklemelenmiş güçlerle birlikte çevrenin seçerek merkeze gönderdiği partilerle iktidar çatışmasına girdi. Bu çatışma **AKP**'nin iktidar olduğu **2002**'den sonra şiddetlendi.

12 Eylül 2010 referandumu bu mücadelenin kırılma noktasıydı. **Recep Tayyip Erdoğan** demokrasiden yana olan güçlerin desteğini alarak merkeziyetçi- otoriter yapıyı temsil eden güçleri referandum sonucundan aldığı güçle gerilettiler. Ancak **Erdoğan**, iktidarının başlangıcında kurduğu ittifakı bozdu ve merkezdeki yetkileri tek başına kullanmaya başlayarak, iktidar gücünü şahsileştirdi. Kuşkusuz onun da **II. Abdülhamit** ve **Mustafa Kemal** gibi tek bir insanın sınırlarını aşan düşleri var. Ama bu düşler demokrasiyi getiremiyor.

Tarihsel kronik çizgi devam ederken, demokrasi halen kapıda bekliyor.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İstiklal Marşı Kürtçe okunabilir mi

Ümit Kardaş 03.12.2013

Hannah Arendt'e göre bir devlet formasyonu olarak ulus-devlet, yapısal bir eğilim sonucu ulusal azınlıkları kendi dışına atar. **Arendt**, ulus-devletin belirli bir ulusal kimliği ifade ettiğini, uyumlu bir fikir birliğiyle kurulduğunu, devlet ile ulus arasında müteakabiliyet bulunduğunu, bu nedenle de devletin gereklilikleriyle bağdaşmak üzere tekil veya homojen bir niteliğe büründüğünü belirtir. Devlet, meşruiyetini ulustan almakta, "**ulusal aidiyet**" niteliğini karşılayamayanlar gayrimeşru konuma itilmekteler. Ulusal aidiyet biçimlerinin karmaşıklığı ve çeşitliliği gözönüne alındığında ulus-devlet kendi meşruiyet temelini ulus sözcüğünü üretip yenileyerek pekiştirmekte.

Amerika'nın çeşitli şehirlerinde yasadışı yollarla ikamet edenler 2006 yılı ilkbaharında **California**'nın birçok şehrinde sokak gösterileri düzenlediler. **Los Angeles**'teki gösterilerde **ABD**'nin ulusal marşı **Meksika**'nın marşı gibi **İspanyolca** olarak söylendi.

Judith Butler, bizim marşımız olgusunun ortaya çıkmasının, ulusun çoğulluğu gibi, "**biz**" ile "**bizim**" demek gibi son derece ilginç bir sorunu gündeme getirdiğini söylemekte. "**Bu marş kime aittir?**" ya da "**Milliyetçi olan veya olmayan ya da milliyetçiliğe karşı birinin gözünde bir aidiyet kalıbının manası nedir?**" (**Judith Butler- Gayatri Chakravorty Spivak, Ulus-Devlet Marşını Kim(ler) Söyler**)

Çoğul bir edim olarak **Amerikan** ulusal marşı **İspanyolca** olarak söylenirken sadece ulusal marşta hak iddia edilmemekte aynı zamanda aidiyet kalıplarıyla ilgili hak talebinde bulunulmakta. Başkan **Bush**, ulusal marşın ancak İngilizce okunabileceğini ifade ederken ulus kavramının sınırlarını gösteriyordu. Eğer **Bush**'un görüşüne itibar edilirse çoğunlukla kullanılan dil ulusu kısıtlamakta, böylece **İngilizce** kimin aidiyet bağına sahip olduğunun kimin olmadığını tespitinde bir ölçü hâline gelmekte.

Genel olarak baktığımızda ulusun çoğunluğunu oluşturan etnik kimlik böylece ulusu kendine göre tanımlama imkânına sahip olmakta. Daha önemlisi bu çoğunluk, özgürlüğün kullanılması hakkı kullanılan dille edimsel bir bağ içinde olduğundan özgürlükleri kimlerin kullanabileceğini de belirlemekte.

Butler, buradaki meselenin sadece bir kesimin zaten elde mevcut olan bir ulus fikrine dâhil edilmesi olmadığını, onsuz “**biz**”den söz etmenin mümkün olamayacağı kapsamında bir “**eşitlik**” meselesi olduğunu belirtmekte. **Amerikan** ulusal marşının **San Francisco** ve **Los Angeles** sokaklarında **İspanyolca** olarak söylenmesi sadece ulusun dilini değil, kamusal alanın kendisini de değiştiriyordu.

Kuşkusuz burada anlatılmak istenen mesele ulusal marşın, çoğunluğun dışında kalanların diliyle söylenmesinin gerekli olup olmadığı değil. İsteyen herkes ulusal marş istediği dille söylemeli, söylemek istemeyenlere de saygı gösterilmeli. **Butler**’e göre yöneltmesi gereken soru şudur: “**Bu hâlâ bütün ulusun marşı mıdır ve bu marş sayesinde milliyetçiliğin çözülmesine katkıda bulunulabilir mi?**”

Türk kavramının Kürtleri de kapsadığını söyleyenler şu soruya ne cevap verecekler: “**İstiklal Marşı Kürtçe okunabilir mi?**”

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İlkesiz siyaset ve MGK

Ümit Kardaş 07.12.2013

1961 Anayasası’yla MGK içinde iktidarı paylaşmaya başlayan askerî bürokrasi, 1982 Anayasası ile MGK’nın karar alabileceği alanın genişletilmesi sonucu Bakanlar Kurulu’nu daha ağırlıklı bir şekilde etkilemeye başlayacaktı. Bu vesayet yaklaşımı, toplumsal barış, huzur ve güvenliğin sivil demokratik sistemin asli organlarıncı sağlanamayacağı varsayımına dayanıyordu. 1982 Anayasası’nın 118. maddesinde 2001 yılında yapılan değişiklikle MGK’nın görev alanı şöyle düzenlendi: “**Milli Güvenlik Kurulu, Devletin milli güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulanmasıyla ilgili alınan tavsiye kararları ve gerekli koordinasyonun sağlanması konusundaki görüşlerini Bakanlar Kuruluna bildirir. Kurulun, Devletin varlığı ve bağımsızlığı, ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği, toplumun huzur ve güvenliğinin korunması hususunda alınmasını zorunlu gördüğü tedbirlere ait kararlar Bakanlar Kurulunca değerlendirilir.**”

2945 sayılı MGK ve MGK Genel Sekreterliği Kanunu’nun 2. maddesinde iç tehdit milli güvenlik tanımı içinde yer almakta ve milli güvenlik siyaseti kapsamında değerlendirilmekte. Böylece hak ve özgürlük alanlarının Anayasa’da mevcut muğlâk kavramlar bakımından MGK’ca denetime tabi tutulması ve bunun sonucu olarak demokrasi ve hukukun zemin kaybetmesi imkân dâhilinde.

Taraf gazetesinde yayımlanan 2004 tarihli MGK kararını hukuk açısından nasıl okuyacağız. MGK’nın anayasal ancak anti-demokratik bir kurum olduğu açık. Demokratik hukuk devletinde iç tehdit diye bir kavram olmaz. İç tehdit olarak nitelendirdiğiniz insanlar bu rejimin yurttaşları. Eğer Başbakan ve ilgili bakanlar askerlerle birlikte birtakım cemaatleri, grupları ve bunlarla ilgili insanları, din ve mezhep sahiplerini tehlike algısı içinde değerlendirip, bunların fişlenmesini, izlenmesini ve hatta bunlara psikolojik harekât yapılmasını öngören kararları tavsiye şeklinde alıyorsa, bu hak ve özgürlükleri ve kişinin hukuk güvenliğini, tüm anayasal teminatları ve hukuk devleti olma iddiasını yok etmeye yönelik bir irade beyanıdır. Oysa iç güvenlikte yetkili ve

sorumlu olan İçişleri bakanı ve başbakandır. Kişi hak ve özgürlüklerini ve hukuk güvenliğini ilgilendiren bu alan demokratik ve hukuki denetime açık, şeffaf bir alandır. Bu konular yarı askerî anti-demokratik zeminlerde gizli görüşülemez, kapalı tutulamaz, sır hâline getirilemez. Böyle bir anlayışın ve uygulamanın demokrasi iddiası taşıyan bir rejimde yeri olamaz.

Ayrıca **Taraf** gazetesinin yayımladığı belgelerden tavsiye kararlarının kararlılıkla uygulandığı açıkça anlaşılıyor. Kamu görevlisi, kişisel verileri hukuka aykırı olarak kaydeder veya ele geçirirse nitelikli bir suç işlemiş olur. (TCK m. 135-137) Kişisel verilerin korunmasına ilişkin kanun ise ortada yok.

Bu ülkede bir türlü anlaşılamayan konu şu: Derin devlet diye bir şey yok. Devletin kendisi derin kurulmuş ve bu yapı bütün ideolojisiyle, kurumlarıyla, zihniyetiyle ayakta. İktidara gelen bir süre sonra derin hâle geliyor. Öyle olmasaydı bu yapıyı besleyen 1982 Anayasası başlangıç metni, felsefesi ve kurumlarıyla halen yaşıyor olabilir miydi.

O hâlde gözden kaçırılan nokta şu: Bu çeşit kararların alınabilmesi, hak ve özgürlüklerin ve hukukun çiğnenebilmesi imkân ve ihtimalini doğuran, buna zemin hazırlayan MGK gibi bir kurum 52 yıldır niçin Anayasa'da durmaktadır. Biz imza attık, atmadık, hukuken var, yok, uyguladık, uygulamadık diye niye kıvraniyorsunuz. Neden çok söylenmesine rağmen 2010 Anayasa değişikliğinde MGK, Askerî Yargıtay, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi gibi vesayet kurumlarını kaldırmadınız. Asker üyeler etkisini yitirdikten sonra kapalı, gizli anti-demokratik bir zemin üzerinden hak ve özgürlük alanlarına müdahale etmek üzere var olan bir vesayet kurumunu korumak ve kullanmak halkın egemenliği ve millet iradesiyle nasıl bağdaşır.

Bırakın anlaştığınız 60 maddeyi, samimi ve ilkeli iseniz bu kurumları derhal kaldırın.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Özgürlüğü tehdit A eden maddeler

Ümit Kardaş 10.12.2013

Başbakan'ın vesayet kurumu olan MGK üzerinden devlet sırrı ve özgürlük tanımı yapması demokratik kültür ve bilinç açısından sorunlu. Hele aksi düşüncede olanları, söyleyecek sözü bulmakta zorlananların en son başvurdıkları çare olan vatana hıyanetle suçlaması, kendisini otoriterliğe kayıyor diye eleştirenlere fazlasıyla hak verdiriyor. Acaba Başbakan,Taraf Gazetesi mensuplarına uygulatmak istediği Türk Ceza Kanunu maddelerinin 1930 tarihli İtalyan Ceza Kanunu'ndan eski TCK'ya alınmış ve oradan da yeni kanuna aktarılmış olduğunu biliyor mu?

Enrico Ferri, İtalya'da pozitivist bir yapıdan faşist bir yapıya geçişi nasıl kolay görmüşse, Türk hukukçuları da kendi entelektüel söylemlerinde "sosyal bünye"nin yerine "devlet"i yerleştirme konusunda zorlanmamışlardı. Suçun ahlaki bir kategori olmaktan çok siyasi bir kategori hâline gelmesiyle, artık hukuki korumaya en muhtaç olan soyut kavram "birey" ya da "toplum" değil "devlet"ti. Ceza hukukunun amacı suçu tanımlamak değildi. Aksine sosyal bünyeyi evrimsel olarak geri kalmış parazitlerden korumaktı. (Ruth A. Miller,Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Günah ve Suç) Bu sürecin sonucu Türkiye Cumhuriyeti'nin faşist İtalyan Ceza Kanunu'ndaki

düzenlemeleri benimsemesi olacaktır.

Evet, şimdi gelelim Başbakan'ın kullanmak istediği maddelere. Genellikle 1936'lı yıllardan sonra ceza hukuku doktrini ve uygulaması, İtalyan Rocco Kanunu'nun etkisi altında kalmış, bu kanun esas alınarak TCK birçok kez değiştirilmiştir. 5237 sayılı TCK, Devlet sırrını, İkinci kitap, "Millete ve Devlete karşı suçlar" başlığı altında Dördüncü kısmının Yedinci bölümünde "Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk" adıyla 326 ile 338. maddeler arasında düzenlemiştir.

Başbakanlık, MGK ve MİT'in birlikte yaptıkları suç duyurusunda TCK 327, 328, 329 ve 336. maddelerin ihlal edildiği öne sürülmüştür. 327, 328 ve 329. maddelerdeki ortak unsur, "devletin güvenliği veya iç veya dış siyasal yararları bakımından niteliği itibariyle gizli kalması gereken bilgiler"dir. 327. Madde'de bilgilerin (devlet sırrının) temini, 328. Madde'de bilgilerin siyasi ve askerî casusluk maksadıyla temini, 329. Madde'de bilgilerin açıklanması suç olarak düzenlenmiştir. 336. Madde'de ise yetkili makamlarca açıklanması yasaklanan bilgilerin açıklanması suç kabul edilmiştir.

Bu dört maddenin de gerekçesinde ortak olan husus şudur. "Ancak suç olgusuna ilişkin bilgi ve belgeler, bir hukuk toplumunda hiçbir surette devlet sırrı olarak koruma altına alınamaz." MGK'da alınan karar ve yapılan uygulamaların suç oluşturduğu açıktır. Ancak, maddelerdeki "iç siyasal yararlar" kavramı MGK ve MGK Genel Sekreterliği Kanunu'ndaki mili güvenlik kavramı kapsamı içinde yer alan "iç tehdit" kavramıyla örtüşmektedir. Böylece MGK, milli güvenlik kapsamı içinde iç tehdide yönelik hukuka aykırı kararlar alabilme imkânına sahip olmakta, bu kararların medya tarafından açıklanması ise ceza tehdidi altında tutulmaktadır.

Sözkonusu maddelerin ifade ve basın özgürlüğünü tehdit ettiği açıktır. TCK ve CMK'daki düzenlemeler ve devlet sırrının kapsamını, süresini belirleyecek ve denetleyecek düzenlemenin bulunmaması iktidara ve idareye hukuka aykırı karar ve uygulamalarını denetimden kaçırma ve gizlilik alanını genişletme imkânı vermektedir. Oysa ihtiyaç duyulan şey kurumların şeffaf, hesap verebilir ve denetime tabi olmasıdır.

Siyaset ve medya eğer demokrasi, hak ve özgürlükler ve hukuk devleti konularında samimi ise bugünden itibaren vesayet kurumlarının başında gelen MGK'yı ve TCK'nın özgürlükleri tehdit altında tutan maddelerini tartışır.

Gücün ve çıkarların yanında değil ilke ve değerlerin yanında olduğunuzu gösterin.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sırlar rejimi

Ümit Kardaş 14.12.2013

Demokratik hukuk devleti olma niteliğine sahip olmak demek, devleti temsil eden kişilerin ve kurumların hesap verebilir ve denetlenebilir olması demektir. Diğer bir deyişle, idarenin eylem ve işlemlerinden yurttaşların

haberinin olması ve bu eylem ve işlemlerin onlar tarafından hukuki bir engelle karşılaşmaksızın yargıya götürülebilmesi demektir. İşte bu noktada hükümet ve emri altındaki idarenin tasarruflarının devlet sırrı kavramı içinde her türlü denetim dışına çıkarılması durumu ortaya çıkabilmekte.

Bir yandan ceza hukuku ve suçsuzların kanunu sayılabilecek ceza muhakemesi hukuku alanlarını diğer yandan da anayasa ve idare hukukunu yakından ilgilendiren devlet sırrı kavramıyla, bilgiye ulaşılması engellenerek hukuki denetimin önü kapanabilmekte.

İkinci Dünya Savaşı'nın feci sonuçları, Avrupa'yı insanın önemini yeniden ortaya çıkarma gayretine itti. Avrupa devletleri, kendi hukuk düzenlerine konusu suç teşkil eden emrin yerine getirilemeyeceği, emri verenin de emri uygulayanın da sorumluluktan kurtulamayacağı ilkesini yerleştirdiler. Böylece devleti temsil eden kişi ve kurumların suç oluşturan eylem ve işlemlerinin devlet sırrı olamayacağını da kabul etmiş oluyorlardı. Nitekim bizde de Anayasa'nın 137/2. maddesi ve TCK'nın 24/3. maddesi konusu suç teşkil eden emrin yerine getirilemeyeceği ilkesini düzenlemektedir. Buna paralel olarak "Devletin güvenliği veya iç veya dış siyasal yararları bakımından niteliği itibarıyla gizli kalması gereken bilgiler " ile ilgili suçları düzenleyen TCK 327, 328, 329 ve 336. maddelerin ortak gerekçesi de "Ancak suç olgusuna ilişkin bilgi ve belgeler, bir hukuk toplumunda hiçbir surette devlet sırrı olarak koruma altına alınamaz " şeklindedir. Bütün bu düzenlemelerin amacı devleti temsil eden kurumlarda yer alan ve yetki kullanan kişilerin sır perdesi koruması altına girip suç işlemlerinin önüne geçmek, eğer suç işlemişlerse ortaya çıkarılmalarını sağlamak.

Devletin temsilcileri eğer MGK gibi yarı askerî bir vesayet kurumunda üstelik iç tehdit algısı üzerinden kişi hak ve özgürlüklerini etkileyecek tasarruflarda bulunuyorlarsa, bu konuda hedef alınmış ve etiketlenmiş yurttaşlar haberdar olmadıkları bir işlemin ve iddianın farkında olmadan mağduru olacaklar ve haklarını savunamayacaklardır. Çünkü devlet sırrı bu hukuksuzluğu ve suçları örtecek, aslında açık ve şeffaf yapılması gereken devlet tasarrufunu hukuk denetimi dışına çıkarmış olacaktır.

Meclis Genel Kurulu'na gelmesi beklenen devlet sırlarına ilişkin tasarının demokrasi, hukuk devleti ve hak ve özgürlükler açısından tartışılması gerekmektedir. Şeffaflık, hesap verebilirlik ve denetlenebilirlik demokrasinin olmazsa olmazlarıdır. Anayasa'nın 125. maddesinde idarenin her türlü işlem ve eylemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu belirtilmiştir. Oysa devlet sırrı alanını darbe ürünü bir vesayet kurumu (MGK gibi) ya da hesap verebilir ve şeffaf olmayan kurumlar (MİT ya da ORDU gibi) üzerinden genişletip, bu kurumların aldığı kararlar sonucu ortaya konan idari işlem ve eylemleri yargı denetimi dışına çıkarmak demokratik hukuk devleti olma iddiasıyla bağdaşmaz.

Tasarıda yer alan "Devlet Sırrı Değerlendirme Kurulu"nun Başbakan başkanlığında dört bakandan oluşması tam bir tehlike oluşturmakta. Böylece iktidar, kendi emri altındaki kurumların da tekliflerini göz önüne alarak hukuk denetimi dışına çıkarabileceği alanın genişliğini tayin edecek. Sonuçta Başbakan tek belirleyici, Cumhurbaşkanı ise kendi alanında tek yetkili olacak. Parlamantonun ve muhalefetin dışlandığı bu modelle Türkiye demokrasiye değil otoriter bir rejime gider. Tasarının sakıncalı birçok düzenlemesi var. Ama bu kadarı dahi yeter.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Denetlenemeyen bürokratik kurumlar rejimi

Ümit Kardaş 17.12.2013

Türkiye'nin gündemi o kadar hızla değişiyor ki. Tam 2004 tarihli Milli Güvenlik Kurulu kararları üzerinden fişlemeler tartışılırken araya tutuklu milletvekillerinin durumu giriyor, onu tartışırken devlet sırlarına ilişkin antidemokratik bir kanunun Meclis komisyonundan geçtiğini öğreniyoruz. Kadim sorunlarımız demokrasi ile birlikte kapıda bekliyor.

Toplumsal meşruiyeti sağlayacak demokratik bir sürece dayanan, 1982 Anayasası üzerinden değil gerçekten yeni bir felsefeyi referans yapan bir anayasa yapma becerisini gösteremiyoruz. Belki de böyle bir şeyi samimi olarak istemiyoruz. Askerî darbe ürünü, milletin egemenliği üzerinde vesayet kuran, süreç içinde hak ve özgürlükler üzerinde hukuk dışı gizli operasyonların zemini olmuş yarı askerî bir organı, 52 yıldır anayasal bir organ olarak muhafaza edip, içselleştirebiliyoruz. Bundan hiç hicap duymuyoruz.

1924 Anayasası'nın yürürlükte olduğu dönemde (1924-1960) var olmayan ya da olsa bile anayasal organ olmayan, kanunla kurulmuş kurumlar, 1960 askerî darbesinden sonra anayasal kurumlar hâlinde 1961 Anayasası'nda yer aldılar. 1982 Anayasası da bu kurumları aynen tevarüs etti. Böylece bürokratik kurumlar millet egemenliği üzerinde vesayet kurdukları gibi demokratik ilkelerin ve hukuk devletinin yaşama geçirilmesini engelleme yönünde işlev gördüler.

1961 Anayasası'ndan önce kanunla kurulmuş ve yetki alanı dar olan askerî mahkemeler bu anayasayla yetki alanı çok genişletilmiş bir şekilde anayasal organ hâline geldi. Sadece askerî mahkemeler değil, disiplin mahkemeleri de anayasal organ hâline getirildi. Askerî Yargıtay ceza yargılaması alanında çift başlılık yaratacak şekilde yüksek mahkeme olarak düzenlendi. 12 Mart 1971 askerî müdahalesinden sonra bu kez anayasada idari yargı alanında çift başlılık yaratacak şekilde ve üstelik tek dereceli Askerî Yüksek İdare Mahkemesi (Askerî Danıştay) adeta yaratıldı.

Yine kanunla kurulmuş Diyanet İşleri Başkanlığı, din, vicdan ve düşünce özgürlüğü üzerinde kısıtlayıcı, laikliğe tamamen aykırı bir vesayet kurumu olarak 1961 Anayasası'na alındı. Aynı şekilde 1982 Anayasası'yla Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) ve Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) de özgürlükleri sınırlayıcı vesayet kurumları olarak anayasal organ hâline getirildiler. Bunlara Atatürk, Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını da ilave edebiliriz.

Darbe ürünü anayasaların bu kadar çok bürokratik kurum barındırmasının siyaseti, üniversiteyi, medyayı, sermayeyi ve toplumu rahatsız etmemesi ve tartışma alanına getirilmemesi hüznü verici bir durum.. Mesele gerçek anlamda demokratik, laik, sosyal hukuk devletine yaklaşımdır. Yoksa bu cümle Anayasa'da bir klişe olarak kalır. Bu kadar çok vesayetçi bürokratik kurum barındıran bir rejim çözüm ve hukuk üretemez. İktidarın kimde olduğu önemli değildir. Bu kurumlara kim sahip olursa onun vesayeti gerçekleşir. Şeffaf, denetlenebilir ve hesap verebilir olmayan vesayet kurumlarına sahip olan bir siyasetin de demokratik bir denetime tabi kılınması mümkün değildir. Bir de buna tamamen denetimsiz MİT, TSK, Emniyet gibi kurumları ekleyin.

Boşuna iktidar mı Cemaat'i dövüyor, Cemaat mi iktidara kafa tutuyor üzerinden hakiki meseleleri örtmeyin. Mesele siz biz meselesi değil. Mesele hepimizin. Yani insan meselesi. Etnik ve siyasi kimliği, dinî inancı, mezhebi, aidiyeti, cinsiyeti ve cinsel tercihi ne olursa olsun insanın yani herkesin hak ve özgürlüklerinin hukuki güvence altında bulunması, çoklu, çoğulcu, katılımcı, özgürlükçü ve barışçı bir demokrasiye ilkeler ve değerler

üzerinden yaklaşılmaları konularını gündemimize alalım.. Hukuk ve demokrasi hepimize lazım.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dekadans

Ümit Kardaş 21.12.2013

Türkiye normalliğin anormal, anormalliğin normal olarak yaşandığı bir ülke. Kuşkusuz normalliğin ya da anormalliğin de görece bir yanı var. Konu siyasi etik ve ilkeler olunca bir değerlendirme yapabiliyorsunuz.

Yolsuzluk, rüşvet, kayırmacılık, ideolojik, coğrafi ve çıkarlara dayalı nedenlerle ayrımcılık. Gerçek yaşamda şikâyet edilse bile sistemin, zihniyetin, ilkelere dayanmayan geleneklerin sonucu büyük bir kesim bu çerçeve içinde yaşamaya alışmış. Şairin dediği gibi bütün renkler aynı hızla kirleniyordu. Ancak bürokrasinin ve siyasetin tepesine doğru yetkiniz artarken, aynı zamanda daha nitelikli suçlar işleme ihtimaliniz ve imkânınız da güçleniyor. Özellikle sırlarla örülü bir sistemde denetlenemez yetkileriniz varken ve sürekli kışkırtılıyorken buna dayanmak zor olmaya başlıyor. Anladığınız gibi bu olaylara ve kişilere yönelik bir tespit değil. Genel ahvalımız.

Elin Batılı siyasetçisi 300-500 euro tutarındaki hakkı olmayan bir avantajı kullanmasının açığa çıkması üzerine ânında siyasi kariyerini sonlandırırken, hesabını da veriyor. Japon şaibe altında kaldığında dayanamayıp harakiri yapıyordu, şimdi istifa ediyor. Ama biz saçı bitmedik yetim hakkı yemeyiz, çünkü elhamdülillah Müslüman ve Türk'üz.

Yapılan son operasyonların, medyaya yansıtıldığı kadarıyla (ki bu yansıtımlar şüphelilerin kişisel hakları bakımından sorunlu ve hukuka aykırı) ciddi ve ağır iddialara dayandığı anlaşılıyor. Demokrasi kültürü bize göre gelişmiş ülkelerde bu ağırlıkta bir olay açığa çıktığı anda ilgili kişi, ister bakan ister bürokrat olsun istifa eder. Hükümette görevli siyasetçi bunu hem siyasi etik icabı olarak yapar hem de soruşturmanın tarafsızlığına gölge düşürmemek için böyle davranır. Masumiyet ilkesi buna kalkan yapılmaz. Masumiyet ilkesi, kişiye kesinleşmiş hüküm ortaya çıkana kadar ne suçlu ne de suçsuz dememektir.. Kişi hüküm verilinceye kadar ne suçlu ne de suçsuzdur. Sadece itham altında bulunan şüpheli veya sanıktır. Ancak itham altında bulunan siyasetçi masumiyet karinesini kullanarak hüküm kesinleşsin, hatta AİHM'e de gideyim sonra istifayı düşüneyim diyemez. Etik ve ilkesel olarak ceza muhakemesinin maddi gerçeği bulmak amacına katkı sunmak zorundadır.

Hiçbir sorunumuzu çözemeyip, çürümeye terk etmek, arkasında da dış mihrak ve iç uzantılarını aramak bizim ezeli ve herhâlde ebedi hastalığımız. Solcular mı itiraz ediyor, dindarlar mı yakınıyor, Kürtler mi hak talebinde bulunuyor, mutlaka dış mihraklar tahrik ediyor ve bu güç içeride sorunları büyüten iç hainlerle işbirliği yapıyordur. Bu, devletin eskimeyen dilidir. Başbakan da bu dili rahatlıkla kullanmaktadır. Yaşanan son olayda da iddia yolsuzluk ve rüşvet olmasına rağmen hükümetin uyguladığı dış politika nedeniyle dış ve iç komployla karşı karşıya kalındığı savunması yapılmaktadır. Kuşkusuz dış dinamik her zaman hesaba katılmalıdır. Ama ne yaşanan olayları tamamen açıklar ne de iddiaları ortadan kaldırmaya yarar.

Siyaset kurumunun kuralları, gelenekleri ve uygulamaları antidemokratikse, siyasetin finansmanı karanlıksa, bürokratik kurumlarınız ve özellikle güvenlik kurumlarınız denetlenebilir ve hesap verebilir değilse, sır kavramı bir örtü işlevi görüyorsa, merkezdeki güç rant yaratıp dağıtıyorsa, iktidar merkezde mutlak bir güç olarak algılanıyorsa, siyaset çözüm ve uzlaşma üretmeyip hukuk ve yargı uzlaşmazlıklarının ve iktidar kavgalarının aracı hâline getiriliyorsa, kötü gidişi engellemek için söz söyleyenler dahi susturuluyorsa ve bu anormallikler normalleştiriliyorsa ortaya çıkan sadece dekadans (çöküş) hâlidir.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yönetmelikle CMK'ya by-pass

Ümit Kardaş 24.12.2013

Bakanlar Kurulu üyelerinin yakınlarına kadar ulaşan yolsuzluk ve rüşvet operasyonunda adli kolluk görevi yapan polislerin amirlerinden soruşturmaya ilişkin bilgi gizlediği ve bunun kabul edilemeyeceği yönünde eleştiriler yapıldı. Bu eleştiriye değerlendirmek için ceza muhakemesi hukuku ilke ve düzenlemelerine bakmak gerekir.

Ceza muhakemesinin soruşturma evresinde savcı ve polisin görevi, maddi gerçeği bulmayı mümkün kılacak delilleri araştırmaktır. **Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 157. maddesine** göre savunma haklarına zarar vermemek koşuluyla soruşturma evresindeki usul işlemleri gizlidir. Soruşturma işlemleri gizli yapılmazsa, suç işleyen kişi, gerekli önlemleri alarak, delilleri yok ederek kamu davasının açılmasını imkânsız hâle getirebilir. Gizlilik bunun için soruşturma evresinin en önemli özellik ve ilkelerinden biridir.

5271 sayılı **CMK** ile birlikte kanundaki adli kolluk düzenlemelerine paralel olarak, polisin adli kolluk görevini ifa ederken uyacağı usul ve esasları gösteren **Adli Kolluk Yönetmeliği** yayınlanmıştı. Yönetmelik, Bakanlık ve HSYK genelgelerinde soruşturma evresinin başlangıcından itibaren adli görevi bulunmayan üstler tarafından adli kolluk sorumlularına hiçbir şekilde emir ve talimat verilemeyeceği, bir soruşturma başladığında adli kolluk sorumlularının savcının emrinde olduğu, soruşturma evresinin gizli olduğu ve bir suçun ortaya çıkması hâlinde adli kolluk görevlileri ve sorumlularının 5271 sayılı Kanun'a göre suçun soruşturulmasında tek yetkili olan Cumhuriyet savcısının emri altında bulunduğu, adli kolluğun, sıralı amirlerine ve mülki makamlara, meydana gelen adli olayları bilgi ve haber verme zorunluluğu bulunmadığı, aksine bir durumun tespiti hâlinde, Cumhuriyet savcısı tarafından ilgililer hakkında soruşturma açılması gerektiği belirtilmiştir.

Son operasyondan sonra **CMK'da hiçbir değişiklik yapılmadan** yani **CMK by-pass edilerek** Yönetmelik değişikliğiyle soruşturmanın gizliliği özellikle bürokrasi ve siyaset bakımından kaldırılmıştır. Şimdi neler değiştiğine bakalım.

Yönetmeliğin **3. maddesinde** yapılan değişiklikle adli kolluk sorumlusu atanan bir görevli iken, mahallin en büyük amiri tarafından görevlendirilen komutan, amir ve sorumlu olarak tanımlanmış, ayrıca **3. maddeye ek fıkra** getirilerek il Emniyet müdürü, ilçe Emniyet müdürü, il Jandarma komutanı, ilçe Jandarma komutanı, Sahil Güvenlik birlik komutanı, Gümrük Muhafaza müdürü için üst dereceli kolluk amiri tanımı getirilerek, bu

görevlerde bulunanlar adli olayları mülki idare amirine derhal bildirmekle yükümlü kılınmıştır. (**Yön.m.5/1-c ek**)

Daha önce adli kolluk görevlileri, ihbar ve şikâyetleri, el koydukları olayları sadece C.savcılarına bildirirken, yapılan değişiklikle artık C.başsavcılığına ve en üst kolluk amirine bildirecekler. (**Yön.m.6/2**) 6. Madde'ye eklenen fıkrayla da en üst dereceli kolluk amirine adli kolluk görevlileri üzerinde gözetim, denetim, işbölümü yapma yetkisi verilmiş durumda.

Normlar hiyerarşisine göre kanunlar anayasaya aykırı olamayacağı gibi yönetmelikler de kanuna aykırı olamaz. CMK'da yer alan soruşturmanın gizliliği düzenlemesi dururken yönetmelik değişikliğiyle gizliliğin ortadan kaldırılması tamamen hukuka aykırıdır. Ancak en önemlisi artık bürokrasi ve siyaset alanında suç işleyenler bakımından gizlilik sözkonusu olamayacağından yolsuzluk, rüşvet suçlarının soruşturulması imkânı kalmamıştır. Savcılar bürokrasinin içine çekilerek etkisiz hâle getirilmiş, böylece yargının önü kesilmiştir.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bekçileri kim bekleyecek

Ümit Kardaş 28.12.2013

Dünyada insan olmaktan daha büyük bir sorumluluk yoktur. "**Bütün insanlar ölür**" bir doğa yasasıdır ve bu yasadan kurtuluş yoktur. Oysa normlarda durum böyle değildir. "**Olması gerekeni**" yerine getirecek olan insandır. İnsan ise, değişik nedenlerle norma aykırı davranma imkânına sahiptir. Nitekim "**insanları öldürmemelisin**", "**çalmamalısın**" diyen din ve ahlak yasasına rağmen birçok kimse insan öldürür ve çalar. İnsan varlığını, tinsel yani akli ve manevi yanılla ortaya koyabilir, davranışlarına bir anlam verebilir. İnsanı bütün diğer canlılardan ayıran yüksek değerler burada bulunur. Aynı biçimde davranan hayvandan değişik olarak "**nasıl davranmalıyım**" diye soran insana tek doğru cevap "**değerli olanı yap**" buyruğu buradan gelir. Mesele birer "**olması gereken**"i söyleyen bu değerleri insanın nasıl gerçekleştireceğidir.

"**Bekçileri kim bekleyecek**" sorusu ilk kez milattan 150 yıl sonra yaşamış şair **Juvenal** tarafından sorulmuştur. İktidarın bozucu, gücün yozlaştırıcı etkisi tarihsel olarak yaşanan bir gerçek. Tüm iktidar sahiplerinin beklediği, ideolojiler ve çıkarlar üzerinden itaattir. İktidar, itaati toplumun huzuru için zorunlu bir toplumsal kural olarak sunar ve üretir. İtaat, başkana, patrona, çoğunluğun kararlarına, tahakküme ve tahakkümcü yapılara, çoğunluğun ezici otoriter yasalarına, yöneticilerin iktidarı kötüye kullanmalarına, militarizme boyun eğmedir. Herkesin tahakküme boyun eğip, itaat ettiği yasa ya da uygulama eğer özgürleştirici ve adaleti sağlayıcı bir ahlak ve demokratik bir değer içinde yer almıyorsa buna hayır diyebilecek bir özgür irade ve cesaretin var olması önem göstermektedir.

Seçilen kral, onu seçen yurttaşlarla aynı özdendir. Onlardan aldığı yetkiyle onları yönetir. Uygulamada ise başkanlar ve başbakanlar kendilerini üstün varlıklar olarak hissederler. Baştan böyle düşünmeseler bile, bunu kendilerine hissettirenleri çevrelerine toplarlar. Kendi sınırlarını aşan hayallerine ket vurulmasını istemez, eleştiriye ve kontrol edilmeye gelemmezler. Bu zaafı önlemek için **Roma Cumhuriyeti**'nde konsüllerin yanından

ayrılmayan ve bir zaferden sonra **Kapitol** tepesine çıktıkları zaman onlara durmadan “**unutma sen de bir insandan başka bir şey değilsin**” diyen görevliler bulunmuş.

Liberal eğilim, yönetenlerin otoritesinin, yönetilenlerin özgürlüğü yararına sınırlanmasını savunurken, **otoriter eğilim** yönetenlerin otoritesini yönetilenlerin zararına güçlendirmeyi öngörür. Güçlerin bölünmesi yönetenlerin yurttaşlar üzerinde otoriter egemenlik kurmalarını önleyici en iyi yollardan biridir.

Montesquieu’nun sözleriyle “**Güç, gücü durdurur**”. Yargı gücünün diğer iki güç olan yasama ve yürütmeden bağımsız olması, yurttaşlar açısından hükümetlerin yetkilerini kötüye kullanmasına karşılık tam bir güvencedir.

Yolsuzluk ve rüşvet iddialarına ilişkin olarak yapılan savcılık soruşturmasına iktidarın ve Başbakan’ın gösterdiği tepkisel uygulamalar anayasal düzene yönelik müdahale noktasına gelmiştir. Soruşturmanın gizliliği, hukuk ilkeleri ve kanun ihlal edilerek yönetmelikle engellenmiş, bu tür soruşturmalarda delil elde edilmesi imkânsız hâle getirilmiş, böylece yurttaşların hükümetlerin yetkilerini kötüye kullanması karşısındaki hukuk güvencesi yok edilmiştir. Nitekim savcı, son operasyonda mahkemenin arama ve el koyma kararlarını polise uygulatamamıştır. İktidarın azmettirmesiyle polis suç işlemiş, **iktidar kendi siyasi ve hukuki zeminini kaybetmiştir**.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ne tarafa bakıyorsunuz

Ümit Kardaş 31.12.2013

Demokratik kültür ve geleneğe dayalı, hukuku herkes için güvence hâline getirmiş bir demokraside bizde yaşananlar nasıl yaşanırdı? Öncelikle demokrasi ve hukuk standardı yüksek bir ülkede bir parti, üç dönem iktidar olmaya aday bir parti olmaması nedeniyle üst üste iktidarda kalır mıydı ve sistem tek partili bir düzleme kayar mıydı? İktidarın 11 yıl sonunda yorulması, istikametini kaybetmesi ve kirlenmesi gayet tabii bir sonuçtur. Hele bizim gibi merkeziyetçi bir ülkede. Merkezde iktidarı şahsileştirenlerin rant yaratıp, istedikleri gibi dağıttığı, kurumların kapalı kutu gibi gizlendiği bir sistemde iktidarın bagajı dolar, taşar. Meselenin özü budur.

Kuşkusuz yolsuzluk ve rüşvet iddialarının siyasi nedeni de sonucu da vardır. Operasyonların gerisinde siyasi bir sonuç amaçlayanların olması olayın özünü, vahametini, ağırlığını değiştirmemektedir. Tüm kararların merkezde, fiili olarak bir kişi tarafından, şeffaf olmayan bir şekilde verildiği bir düzende kirlenme olmaması mucize olurdu. Bu nedenle **Kürtlerin** bölgesel yetki talepleri, gücün dikey olarak bölünmesi ve merkezin gücüne denge getirilmesi bakımından hayati önemdedir. Türkiye artık kısır, yararsız, aldatıcı İktidar- Cemaat tartışmasından çıkarak sistemi tartışmalıdır. Merkezî gücün (yasama, yürütme, yargı) kendi içinde yatay olarak birbirini dengelemesi önemli olduğu gibi yargı denetimi de önemlidir. Ama daha da önemlisi dikey olarak merkezdeki yetkilerin bir bölümünün bölgelere aktarılmasıdır. Gerçek demokrasi ve sivil-birey ancak bu şekilde ortaya çıkabilir.

Cemaatlerin, tarikatların, grupların bürokrasi ve devlet içinde yer almak istemelerinin bir nedeni bu merkeziyetçi sistemdir. Diğer önemli bir neden de bu yapıların devletin topluma tasallutu sonucu mağdur

edilmesidir. Siyaset ve bürokrasi, toplumun örgütlü hâinden korktuğu için 90 yıldır baskı, fişleme, psikolojik harekât, tuzağa düşürme gibi hukuk dışı müdahalelerle toplumu işgal altında tutmaktadır. Kurmaca bir hukuk sistemi ise kimseye güven vermediği gibi, bu yapılar hukuk güvenliğini sağlamak için devlet bürokrasisi içinde yer tutmayı hayati olarak algılamakta. İktidar bakımından düne kadar **Alevilerin** bürokrasi içinde yer tutmaları rahatsızlık yaratırken bugün **Gülen Hareketi** tedirginlik yaratmakta.

Peki, parti içi demokrasi olsaydı yani parti lideri mutlakıyetçi bir monark olmasaydı bu krizi bu kadar ağır yaşar mıydık? Standartı yüksek bir demokraside, hele krizin nedeni ekonomiye, siyasi ve hukuki düzene zarar veren yolsuzluk ve rüşvet olayı ise, başbakanın bırakın iktidarda kalması partisinin başında kalması dahi düşünülemez. Uzun süre iktidarda kalan ve seçimlerde mağlup edilemeyen bir başbakan olan **Margaret Thatcher**'ın parti içi oylamayla azledilmesi ilk bakışta inanılmaz gözükmektedir. 1990'a gelindiğinde, **Thatcher**'ın yerel yönetim vergi politikası, hükümetinin ekonomiyi kötü yönettiğine ilişkin kamuoyunda yayılan görüş ve **Avrupa** ile bütünleşme konusunda **Muhafazakâr Parti** içinde ortaya çıkan bölünmeler, hem kendisinin hem de partisinin siyasi alanda giderek zayıfladığını göstermişti.

1 Kasım 1990'da, **Thatcher**'ın en eski ve sadık müttetiklerinden **Geoffrey Howe** Başbakan Yardımcılığı görevinden istifa etti. Eski rakibi **Michael Heseltine**, parti liderliği için kendisine meydan okudu. **Thatcher**, kabine üyelerine danıştıktan sonra 2. turda seçimden çekilmeye karar verdi ve kamuoyuna istifasıyla ilgili şu açıklamayı yaptı. **"Meslektaşlarıma etraflıca danıştıktan sonra, Parti'nin birliği ve gelecek seçimlerde başarı sağlaması için seçimden çekilip diğer hükümet üyelerine liderlik için aday olma imkânı vermemin daha uygun olacağına karar verdim. Gerek hükümetten gerekse hükümet dışından bana fedakârca destek veren herkese teşekkür ederim."**

Otoriter rejimlere değil, demokratik ve evrensel ilkelere göre yönetilen örneklerle bakın.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

HSYK

Ümit Kardaş 04.01.2014

Yolsuzluk soruşturması devam ederken, **Başbakan Erdoğan**'ın, **2010 referandumuyla** yeniden yapılandırılarak bir ölçüde demokratikleştirilen **HSYK**'ya yönelik yaptığı eleştiriler ve ortaya koyduğu niyet **Brüksel**'de şaşkınlıkla karşılanmış gözüküyor. Oysa Başbakan, referandumdan **"evet"** çıkması için büyük çaba sarf etmişti. **Avrupa Birliği** (AB) **Komisyonu**, **Avrupa Parlamentosu** (AP) ve **Avrupa Konseyi**, **HSYK**'nın performansını överken, **2010 referandumu** kazanımlarından geriye gidilmemesi uyarısı yapmakta.

Başbakan'ın yolsuzluk ve rüşvet iddialarının soruşturulmasının yolunu açacağına, hukuk düzenini çökertecek bir şekilde yolsuzluk soruşturmasını yürüten savcılar açık ve doğrudan hedef alması ve soruşturmanın gizliliğini kaldıran düzenlemeler yapması **HSYK**'da da yansımaları buldu. Başbakan, **HSYK**'nın son açıklamasından sonra Adalet bakanının elinde bulunan yetkilerin Kurul'a bırakılmasının yanlış olduğunu belirtti.

Değişiklikten önceki durumda, Kurul'un başkanı Adalet bakanı, bakanlık müsteşarı ise Kurul'un tabii üyesiydi. Anayasa'nın 159. maddesinde değişiklik yapılırken bu durum aynen korunmuş ve Kurul'un yönetim ve temsiline başkan olan Adalet bakanına ait olduğu belirtilmişti. Ancak yapılan en önemli değişiklik Adalet bakanının dairelerin çalışmalarına katılamaması olmuştur. Böylece Adalet bakanının hâkimlerin özlük haklarına ilişkin kararlara katılması önlenmiştir. Aslında, siyasi hüviyeti bulunan Adalet bakanının ve bürokrat olan bakanlık müsteşarının Kurul'da yer almaları daima eleştirilmiştir. Avrupa'nın birçok ülkesinde kurulun başkanı ya kendi üyeleri arasından seçilir ya da yargıtay başkanı veya cumhurbaşkanı kurulun başı kabul edilir.

Başbakan'ın arzuladığı, referandumdan önce olduğu gibi Adalet bakanının dairelerin çalışma ve kararlarına katılmasıdır. Hâkimlerin özlük işlerine ilişkin kararlara yürütmeyi temsil eden bakanın katılması güçler ayrılığı ilkesine aykırıdır ve bu yönde yapılacak bir değişiklik hâkim bağımsızlığı açısından bir geriye gidişi ifade eder.

Hükümet, ayrıca **HSYK** üyelerinin seçilmesindeki usulde "**Venedik Kriterleri**"ne aykırı olacak şekilde değişiklikler yaparak Kurul'u yeniden yapılandırmak istemektedir. Özellikle hâkim ve savcıların kendi aralarından üye seçmeleri düzenlemesinin kaldırılması da bir geriye gidiş anlamı taşır. Hâkimlerin ve savcılarının kendi özlük haklarını ve yargıyı ilgilendiren kararlar alan bir kurulda yer almaları önemli bir adımdır ve bundan geriye dönmemelidir.

Nitekim **AB Komisyonu**, ekim ayında açıkladığı ilerleme raporunda **HSYK**'nın icraatlarını övmüş, Kurul'un aldığı kararların "**şeffaflığının ve öngörülebilirliğinin**" arttığına dikkat çekmişti. **AB Komisyonu**, **AK Parti**'nin **HSYK**'nın yapısını değiştirme teşebbüslerine de atıf yaparak 2010 referandumunda elde edilenlerden geriye gidilmemesi uyarısında bulunmuş, özellikle **HSYK** üyelerinin yarısından fazlasının hâkimler ve savcılarca bizzat seçilmesi kuralının korunması gerektiğini vurgulamıştı. Raporda ayrıca, **HSYK**'da Adalet bakanı ile müsteşarının yetkilerinin hâlâ sorun oluşturduğuna işaret edilerek, bir sonraki reformda bu mesenin çözülmesi de talep edilmişti.

AP de hazırladığı **Türkiye** taslak raporunda **HSYK**'nın yapısının değiştirilmemesi yönünde iktidarı uyarmakta ve "**Venedik Komisyonu Kriterleri**"ne uyulmasını talep etmekte. Yine, **Türkiye**'nin kurucu üyesi olduğu **Avrupa Konseyi Venedik Komisyonu**'nun da kasım ayında, özellikle yargı alanındaki kazanımlarından geriye gidilmemesi konusunda iktidarı uyardığı biliniyor.

İktidarın, hâkim bağımsızlığını ve hukuk devletini daha çok teminat altına alacak reformlar yapacağına panik hâlinde bu ilkelerden uzaklara savrulması endişe veriyor.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Balyoz davasına özel düzenleme

Ümit Kardaş 07.01.2014

AKP'nin iktidara geldiği **2002** yılından başlayarak **2003-2004** yıllarında rutin darbe hazırlık ve planlarının yapıldığı bilinmektedir. **AKP**'yi kapatma davası ve **Abdullah Gül**'ün cumhurbaşkanı seçilmesini engellemeye

yönelik **27 Nisan** darbesi bu sürecin devamıdır. Gelineen noktada ise, Başbakan'ın danışmanı olan **Yalçın Akdoğan**, bütün darbeye teşebbüs davalarının meşruiyetini ortadan kaldıran bir iddiada bulundu. "**Milli orduya kumpas.**"

Türkiye Barolar Birliği derhal faaliyete geçti, kendilerini sadece beraatın tatmin edebileceğini belirterek hâkimlerin yargılanmasını talep etti. Ayrıca kanun değişikliği önerilerinde bulundu. Kuşkusuz darbe teşebbüsünde bulunanlar başarılı oldukları takdirde kimseye bu hakkı tanımayacaklardı ama gerçek bir demokrasi, darbe teşebbüsünde bulunanları da adil yargılanma haklarını gözeterek yargılamak zorundadır. Ancak bunun için Barolar Birliği Başkanı'nın peşine takılıp, kanunların genelliği ilkesine aykırı bir düzenleme yapılmasına gerek yoktur. CMK 311. Madde yargılamanın yenilenmesi başlığı altında Balyoz davası gibi kesinleşmiş davalar için hükümlü lehine bütün kumpasları karşılayacak nedenleri sıralamaktadır. Yarından itibaren aşağıdaki durumlara uyan bilgi ve belgelerin mahkemeye sunulması ile yargılamanın yenilenmesi mümkündür. **311. Madde** aynen şöyle:

"(1) Kesinleşen bir hükümle sonuçlanmış bir dava, aşağıda yazılı hâllerde hükümlü lehine olarak yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar görülür:

a) Duruşmada kullanılan ve hükmü etkileyen bir belgenin sahteliği anlaşırsa.

b) Yemin verilerek dinlenmiş olan bir tanık veya bilirkişinin hükmü etkileyecek biçimde hükümlü aleyhine kasıt veya ihmâl ile gerçek dışı tanıklıkta bulunduğu veya oy verdiği anlaşırsa.

c) Hükme katılmış olan hâkimlerden biri, hükümlünün neden olduğu kusur dışında, aleyhine ceza kovuşturmasını veya bir ceza ile mahkûmiyetini gerektirecek biçimde görevlerini yapmada kusur etmiş ise.

d) Ceza hükmü hukuk mahkemesinin bir hükmüne dayandırılmış olup da bu hüküm kesinleşmiş diğer bir hüküm ile ortadan kaldırılmış ise.

e) Yeni olaylar veya yeni deliller ortaya konulup da bunlar yalnız başına veya önceden sunulan delillerle birlikte göz önüne alındıklarında sanığın beraatini veya daha hafif bir cezayı içeren kanun hükmünün uygulanması ile mahkûm edilmesini gerektirecek nitelikte olursa.

f) Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması. Bu hâlde yargılamanın yenilenmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde istenebilir.

(2) Birinci fıkranın (f) bendi hükümleri, 4.2.2003 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararları ile, 4.2.2003 tarihinden sonra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvurular üzerine verilecek kararlar hakkında uygulanır."

TBB Başkanı'nın önerdiği formüle göre kesinleşmiş bir hüküm görevsizlik nedeniyle bozulup başka bir mahkemeye gidecek ve yeniden görülecek. Hukuk âleminde var olmuş bir mahkeme kararı kanunla ortadan kalkmış olacak. Bu mantığa göre gerektiğinde kanunla kesinleşmiş mahkeme kararları kaldırabilecektir. Verdiği kesinleşmiş kararları yasama tarafından kaldırılan bir yargı. Varılan nokta bu mu.

Eğer toplumsal ve siyasi barışın tesisini düşünüyorsanız her kesim için kalıcı formüller düşünmelisiniz. **KCK** ve **Gezi** davası sanıkları ne olacak. **PKK** üyeleri ne olacak. **Öcalan**'ın durumu ne olacak. Öncelikli mesele **Terörle Mücadele Kanunu**'nun kaldırılmasıdır. Siyasi ve toplumsal barış, **yüzleşme, yeni anayasa inşa süreci ve siyasi afa** birlikte sağlanabilir.

Başında Başbakan'ın bulunduğu hükümet panik hâlinde hukukiliği kendinden menkul önerilerin peşinden nereye savrulduğunun farkında mı?

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

twitter.com/umit_kardas

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yazık oldu

Ümit Kardaş 11.01.2014

Adalet ve Kalkınma Partisi, siyasetin hiçbir kadim sorunu çözemediği ve çöküş içine girdiği, **12 Eylül** ile tahkim edilmiş İttihatçı devlet yapılanmasının toplumu kuşatıp nefes aldırmadığı bir zamanda kuruldu. Toplum bir çıkış arayışındaydı. Kısa sürede ilgi gördü ve iktidara geldi. İslami referansı olması ve çevreden gelmesi statükoyu ürküttü. **Ordu+ CHP+ Yargı+ Sermaye+ Medya+ Üniversite** ekseninde kemikleşmiş antidemokratik cephe karşısında **AKP** iktidarının şansı yok gibiydi. Çünkü bu yapı, **1950**'den bu yana çevreden gelen siyasi kadroyu ister iktidarda olsun, ister muhalefette komünizm, şeriat ve bölücülük tehlikesi olduğu algısı yaratarak darbelerle biçiyor ve sonrasını tekrar dizayn ediyordu. Ancak demokrasi kültürü olmayan siyasetçiler de buna katkı sağlıyorlardı.

1950'de seçimlerden hemen sonra ordu içindeki cuntacılar, **DP**'yi devirme teşebbüsüne girdiler ve Başbakan **Adnan Menderes** , cuntacıları emekli etmek zorunda kaldı. Nitekim aynı zihniyet **AKP** iktidara gelir gelmez de kendini gösterdi. İktidarı devirme teşebbüsleri hemen yaşanmaya başlandı, ancak iç ve dış dinamikler elvermediği için başarılı olunamadı. **1913**'te Bakanlar Kurulu'nu basarak bakan öldürüp, başbakanın kafasına silah dayayıp istifa mektubunu alan zihniyet post-modern varyasyonlarla bugüne kadar gelmiştir.

AKP'nin iktidara geldiği **2002** yılından başlayarak **2003-2004** yıllarında rutin darbe hazırlık ve planlarının yapıldığı bilinmektedir. Mesele bu teşebbüslerin gerçekleşip gerçekleşmediğinden çok, kimlerin gerçek sanık

olduğunun tespitidir. Bunun da yargının adil yargılanma hakkını gözetip yargılama yapmasıyla ilgili olduğu açıktır.

Gelinen noktada ise, **Yalçın Akdoğan**'ın bütün darbeye teşebbüs davalarının meşruiyetini ortadan kaldıran "**milli orduya kumpas**" iddiasıyla somutlaşan kurşun **AKP**'nin ayağına değil adeta beynine sıkılmıştır. Bu iddia, İttihatçı zihniyet sahiplerine güç vermiş, **AKP**'nin rotasını şaşırtmıştır. Nitekim **Barolar Birliği** derhal faaliyete geçti. **Genelkurmay Başkanlığı**, darbe teşebbüsünden hüküm giymiş mensuplarını kurumsal olarak destekler bir pozisyon aldı.

Akdoğan'ın bu çıkışı demokrasi yolunda atılmış adımları berhava etmiş, bu iddiasıyla aslında **AKP**'yi, orduya kumpas kurmakla suçlamıştır. **Akdoğan**'dan beklenen, bu kumpası iktidardaki azmettirici ve işbirlikçileriyle birlikte açıklamaktır.

AKP, sadece kendi varlığına yönelik tehditler olduğunda ya da siyasi çıkarları gerektirdiğinde reform yönünde hamleler yapmış, yapısal reformları gerçekleştirmemiştir.. Merkezde Başbakan'ın şahsında toplanan güç dengelenememiş ve Başbakan kendi gücünün ağırlığı altında ezilmiştir. Merkezdeki tek güç olan Başbakan, ne yazık ki tek başına rant yaratıp, dağıtır hâle gelmiş, bu da kendisinin, iktidarının ve partisinin yıpranmasına ve demokrasi yolundan sapılmasına neden olmuştur. Nitekim asker konjonktürel sessizliğini bozmuş, yolsuzluk soruşturmasında hükümetin iktidar gücüyle yaptığı gibi yargıyı kurumsal gücüyle ezmiştir. Bundan sonra yargının yolsuzluk ve darbe suçlarını yargılama erki kalmamıştır. Böylece yolsuzluk iddialarına maruz kalanlarla, darbe suçlarını işlediği iddia olunanlar koalisyonu oluşmuştur. Bunun kimse için hayra alamet bir durum olmadığı açıktır.

AKP, bu güç ağırlığı nedeniyle kurumsallaşamamıştır. **Akdoğan**, **AKP**'nin kurumsal şahsiyetine son noktayı koymuştur. **Türkiye**, fırtınada rotasını kaybetmiş bir gemi gibi kayalıklara doğru gitmekte, Kürt sorunu ise anayasal planda çözüm beklemekte. **AKP**'lilerin derhal, yıpranmış kadroları bir yana koyarak, **Türkiye**'ye demokrasi yolunda sıçrama yaptıracak yeni bir oluşuma gitmeleri gerekmekte. Yoksa Türkiye yıpranmış bir iktidarın askerî vesayetin gölgesi altında olduğu otoriter bir rejime doğru kaymaktadır. BDP, açık ve net tavır almalı.. Fatura herkese ama en çok Kürtlere çıkar.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

twitter.com/umit_kardas

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Roboski'nin hesabı bu dünyada sorulmalı

Ümit Kardaş 14.01.2014

Genelkurmay Başkanlığı Askerî Savcılığı, Roboski'de 34 genç insanın hava bombardımanı sonucu öldürülmesi olayına ilişkin olarak kovuşturmaya yer olmadığı kararı verdi. Karar kapsamında şüpheli olarak

dördü general, biri albay rütbesinde olmak üzere beş asker kişi bulunuyor.

Kararda olayın nasıl geliştiği **28/12/2013** tarihindeki insansız hava aracının yaptığı keşiften başlanarak kronolojik olarak sıralanıyor. **İHA** görüntüleri **23. J. Sınır Komutanı** tarafından terörist grup olarak değerlendirilip, yurtdışı topçu atış talebi sıralı komutanlıklara iletiliyor, bu arada **Genelkurmay Başkanlığı İstihbarat Başkanı Orgeneral Yaşar Güler**, topçu atışının yeterli olmayacağı, hava harekâtıyla müdahale edilmesinin gerekli olduğu kararına varıyor, **Genelkurmay Başkanı**, havadan bombalama kararını onaylıyor. Bu işlemler saat **20:00**'de sona ererken, yurtdışı topçu ateşleri **19:28**'te başlıyor. **20:21**'e kadar ikisi aydınlatma mühimmatıyla olmak üzere **12** top atışı yapılıyor. Grupların hareket etmeye devam etmesi üzerine **21:39-22:24** arasında uçaklarla dört ayrı bombalama yapıldığı anlaşıyor.

Öncelikle **Askerî Savcı**, ancak mahkemece yapılabilecek kusurluluk değerlendirmesine, yani kaçınılmaz hata üzerinden sorumluluk tartışmasına girerek alanının dışına taşıyor. Savcılık kararında, İHA görüntülerinin tek başına yeterli olamayacağı bunun başkaca bilgilerle ilişkilendirilmesi gerektiği belirtiliyor. Bunun için de son üç aylık istihbarat bilgilerinin dikkate alınması gerektiği öne sürülüyor. Oysa bölgede örgüt üyelerinin hareketliliğine ilişkin istihbarat olmasının yeterli olamayacağı ortaya çıkan sonuçtan belli oluyor. Bölge insanının zaruri yaşam biçimi hâline gelmiş sınır dışı ticaret yapma fiili yerel güvenlik güçlerince açıkça biliniyor. Yerel istihbarat nerede, sorusu havada kalıyor. Bunun yanı sıra **MİT**'in **Genelkurmay** ve **Emniyet**'e ulaştırdığı, **Fehman Hüseyin**'in **Türkiye**'ye geçeceği bilgisinin soruşturma kapsamında değerlendirilmemiş olması önemli bir eksiklik. Acaba bu bir tuzak mıydı? Tuzaksa kime kuruldu? Kim 34 insanın kasten öldürülmesine neden oldu?

Kararda, grubun aydınlatma ve diğer topçu ateşlerinden, **İHA**'nın bölgede bulunduğu ve kendilerini izlediğinden haberdar olmalarına rağmen yürümeye devam etmesi öldürülenlerin hanesine kusur yazılıyor. Kaçağa giderseniz başınıza bu gelir mi demek isteniyor?

Kararda ayrıca, akrabalarından bazıları takip edilen grupta bulunan korucuların güvenlik güçlerine veya kamu idarelerine kaççağa gidenler olduğuna dair bilgi iletmemeleri korucuların hanesine kusur yazılıyor. O hâlde korucular da mı sonuçtan sorumlu?

Savcılık kararını şöyle gerekçelendiriyor. **"Terörist olarak değerlendirilen grubun büyüklüğü, Irak'ın kuzeyinde bulunması, arazide kuzey- güney istikametinde 1150 metre derinliğinde gruplar halinde yayılmış olması, gece şartlarında sınır ötesi bölgeye helikopterle veya yaya birlik gönderilmesinin personel zayiatı dahil pek çok riski beraberinde getirmesi, grubun derinliğinin fazla olması nedeniyle sadece önceki grubun etkisiz hale getirilmesinin etkin bir mücadele yöntemi olmaması nedenleriyle gruba hava taarruzuyla müdahale edilmesinin en etkin yöntem olduğunun düşünülmesi birlikte değerlendirildiğinde;"** Bu değerlendirme sonucu TSK personelinin kaçınılmaz hataya düştükleri belirtiliyor.

Türk Ceza Kanunu'nda suçun manevi unsuru **kast, olası kast, taksir** ve **bilinçli taksir** olarak belirlenmiştir. **34** kişinin bombalanarak öldürüldüğü bir olayda hatadan kaçınılması yolunda gerekli özen gösterilmiştir denebilir mi? Trafik kazalarında bir kişinin ölümünde tali kusuru olan kişi hakkında dahi dava açılırken, savcılığın hem **eksik soruşturma** yapması hem de **kusurluluk** değerlendirmesini mahkemeye bırakmaması hukuka uygun değildir.

Siyasete çağrı: Yeniden inşa zamanı

Ümit Kardaş 18.01.2014

Derin, otoriter, tek tipleştirici olarak kurulmuş, kumpas, tuzak, çetecilik yöntemlerini ittihatçı bir zihniyetle rutinleştirmiş, iktidarı merkezde şahsileştirmeyi gelenekselleştirmiş bir rejimin nihayet geldiği nokta çöküş olmuştur.

İstiklal Mahkemeleri, Sıkıyönetim Mahkemeleri, Devlet Güvenlik Mahkemeleri ve Özel Yetkili Mahkemeler sarmalında hukukun askıda durduğu, kurmaca bir hukukun hukuk olarak kabul ettirildiği bir cumhuriyet süreci yaşanmıştır. Bu mahkemelerin ve ceza kanunlarının kurbanı olmamış hiçbir kesim kalmamıştır. **Terörle Mücadele Kanunu** bu sürece tüy dikmiştir. Bu mahkemeler çoğunlukla ceza hukukunda tam siyasi suç olarak nitelenen suçları yargılayan siyasi nitelikli mahkemeler olmuştur. **Yargı siyasallaştığı gibi siyasetin ve gücün de bir aracı hâline gelmiştir.** Son olarak hükümete kadar uzanan bir yolsuzluk soruşturması, şeklen de olsa var olan yargı bloke edilerek engellenmiştir. Siyasi suçlarda bir kıyım makinesi olarak işleyen hukuk karşısında suspus olan iktidarın birdenbire telaş ve panikle hareket etmesi ve çöküşü hızlandırması bizi **hukuku ve yargıyı herkesin hukuk güvenliği bakımından yeniden inşa sürecine** getirmiştir.

Hukuk ve yargı bu hâlde iken çöküşü hazırlayan merkeziyetçi siyasi sistem demokrasinin, bireyin ve sivilin ortaya çıkmasını engellemiştir. **Rejim, sıkıyönetim ve askerî darbe dönemleri dışında da otoriter niteliğini devam ettirmiştir.** Bütün yetkiler merkezde toplandığından ve parti içi demokrasi işlemediğinden **iktidar tek kişide şahsileşmekte ve otoriterleşmekte, yolsuzlukla kirlenme hızlanmakta, yerelde demokrasi gelişmemekte, sivil ve birey ortaya çıkamamaktadır.** Bölgelere merkezden yetki devri siyasi birliğin, demokrasinin ve özgürlüklerinin güçlendirilmesi, bölgelerin ihtiyaçlara uygun olarak hızlı kalkınması, sivil bireyin yerelde ortaya çıkması gerekçelerine dayanır. Bölgesel planlama, kalkınma, eğitim, sağlık, şehircilik, çevre sorunları, turizm, bayındırlık, balıkçılık, tarım ve güvenlik gibi konular bölgenin yetkisine girer. **Kalıcı barışa ve demokrasiye yaklaşmanın yolu ademimerkeziyetten geçer.**

Çöküşe neden olan diğer önemli bir nokta okul, aile, siyaset, ordu, polis, medya gibi kurumların demokratik değer ve kültür üretmemesi, şiddet, çatışma, uzlaşamama kültürünü çoğaltmasıdır. Ayrıca siyaset kurumu ve ordu, polis, jandarma, istihbarat servisleri gibi bürokratik kurumlar şeffaf ve hesap verebilir olmayıp, sivil demokratik denetime tabi değildir.

Yukarıdaki tablo çöküşün genel resmidir. Bu çöküş bir yeniden inşanın zorunluluğunu ve imkânını işaret etmektedir. Siyasetçilerin akıllarını başlarına alması gerekiyor. **Sadece HSYK'yı tartışıp, bu kurumla ilgili olarak Anayasa'da yapılacak bir değişikliği yeterli bulmak tam bir aldatmacadır.** Cumhurbaşkanı Gül, siyasi partileri yeni bir felsefeyle oluşturulacak sivil ve demokratik bir anayasa için biraraya getirmelidir.

Katılımcı, çoğulcu, özgürlükçü, farklılıkları hukuk güvenliği şemsiyesi altında koruyan, merkezin yetkilerini bölgelere dağıtan, etnik kimliklere değil yurttaşlığa vurgu yapan, Kürtlerin, Alevilerin, Müslümanların,

gayrimüslimlerin, solcuların, laiklerin taleplerini hukuk ve özgürlük temelinde karşılayan ve gerilimleri yumuşatan bir anayasa yapılması. Bununla birlikte toplumsal ve siyasi barışı sağlamak ve yeni bir sayfa açmak üzere siyasi bir af çıkartılması. Yolsuzluk ve rüşvet soruşturmalarının ise herkese güven verecek tarzda sürdürülmesi. **Beyler! Gök kubbe başınıza ve başımıza çöktü. Yeniden inşaya başlayın.**

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

twitter.com/umit_kardas

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Darbe suçu- görev suçu ve izin

Ümit Kardaş 25.01.2014

Anayasa'nın **145.** maddesinde son referandumda yapılan değişiklikle, özel bir ceza muhakemesi kuralı getirildi. **"Devletin güvenliğine, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlara ait davalar her halde adliye mahkemelerinde görülür."** Askerî yargının görev alanını bir ölçüde daraltan bu düzenleme anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine ilişkin suçları işleyen asker kişilerin her durumda adliye mahkemelerinde yargılanacaklarını istisnasız ve özel bir düzenlemeyle kabul etmiştir.

Yine **148.** maddeye eklenen bir fıkradaki düzenlemeye göre de; **Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları ile Jandarma Genel Komutanı** görevleriyle ilgili suçlardan dolayı **Yüce Divan'**da yargılanacaklardır. Burada sözü geçen suçlar, göreve ilişkin suç çeşitleridir. Anayasal düzeni ortadan kaldırma suçu ile, yasama organına ya da hükümete karşı işlenen suçlar askerlerin görevlerine ilişkin suçlar değildir. **(TCK 309, 311, 312)** Yine insanlığa karşı işlenen suçlardan işkence yapmak veya yaptırmak, failini meçhul bırakacak şekilde cinayetler işletmek göreve ilişkin suç kategorisine girmezler.

Kanuni düzenlemelerle askerî personele yüklenen ve periyodik hâle getirilerek onların bilgisine sunulan işler askerî görevi oluşturmaktadır. Asker kişileri bu işlerin gerektirdiği şeyleri yapmak, yasakladığı hususları ise yapmamak yükümlülüğü altındadırlar. Söz konusu bu işler onların askerî görevlerini oluşturmaktadır. Askerî görev, askerî hizmetle bağlantılı bir kavramdır. Askerî hizmetin ne olduğu **Türk Silahlı Kuvvetleri** ile ilgili yasalar, tüzükler, yönetmelikler ve talimatlarda yer almıştır. Orduda görevli asker kişilerin ast ve üst olarak aldıkları vazifeler açık olarak belirlenmiştir. Nitekim çıkartılan emir ve talimatların kanuni olabilmesi için **"hizmete ilişkin"** olma koşulu vardır. Ancak bu nitelikte olması hâlinde verilen emirlere uyulmaması suç oluşturmaktadır. **(As. CK. m. 87)**

Hizmet; kanunlarla nizamlarda yapılması veyahut yapılmaması yazılmış olan hususlarla, amir tarafından yazı veya sözle emredilen veya yasak edilen işlerdir. **(İç Hiz. K. m. 6)** Hizmetin somut, bilinen, belirli veya amir tarafından verilen askerî bir görev olarak anlaşılması gerekir. **(Askerî Yargıtay Daireler Kurulunun 26.01.1995 tarihli E.9, K.9 sayılı kararı)**

Gerçekleşen suç askerî hizmet ve görevle ilgili olarak işlenmiş olmakla birlikte sözkonusu suçla gerçek anlamda askerî yarar ve gereklerin korunması ihlal edilmemiş olabilir. Mevzuatla tevdi edilen hizmet ve görev doğrudan doğruya yurt savunmasının sağlanması, askerî disiplinin tesisi, askerî yarar ve gereklerin korunması ilkeleri ile

ilintili olmayabilir. Bu amaçlara hizmet eder nitelikleri taşımayabilir. Bu durumda ise askerî hizmet ve görevden bahsedilemez.

Meclis'e sunulan yasa tasarısına göre beş üst komutan hakkında görevleriyle ilgili suçlardan dolayı soruşturma yapılmasının Başbakan'ın iznine bağlanması darbeye teşebbüs suçu bakımından bir sonuç doğurmaz. Yukarıda belirttiğim gibi bu suçlar görevle ilgili olmayıp, tehlike suçu olarak nitelenen tam siyasi suçlardır. Bu düzenleme Uludere soruşturmasında sorumluluğu olan Genelkurmay Başkanı ve ilgili Kuvvet Komutanı bakımından uygulanacak gibi gözükmemektedir. Başbakanı tek karar verici yapan bu düzenleme, şeffaf ve hesap vermeyen bürokrasi ve siyaset arasında ittifaka kapı açacak, kapalı, gizli, otoriter bir düzleme doğru kayışı hızlandıracaktır.

Aslında dar bir siyaset, yargı ve bürokrasi kadrosunu görevleriyle ilgili suçlarından dolayı tabii hâkimleri dışında bir mercide yargılamak hukuka uygun değildir. İmtiyaz gibi görünen bu durum adil yargılanma hakkına ve tabii hâkim ilkesine aykırıdır. Anayasa Mahkemesi, görev alanı ve hâkimlerinin niteliği itibarıyla ceza yargılaması alanında uzmanlaşmış bir kurum değildir. Doğru olan Anayasa'nın **148.** maddesindeki düzenlemelerin herkes için kaldırılmasıdır.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

twitter.com/umit_kardas

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Terörle Mücadele Kanunu'nu kaldırın

Ümit Kardaş 01.02.2014

Türk siyasetinin ve bürokrasisinin en önemli özelliği nedir derseniz, "**mış gibi yapmak**"tır derim. İlkesiz davrandığınızda mış gibi yaparsınız ve bu durum en sonunda bumerang gibi gelir sizi vurur. Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kaldırılması yönündeki talepler üzerine AKP iktidarı, asker ve emniyet bürokrasisinin etkisiyle bu mahkemeleri ismini değiştirerek kaldırmış gibi yaptı. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 1 Haziran 2005'te yürürlüğe girdiğinde artık DGM'ler isim olarak yoktu, ama CMK'nın 250-252. maddeleri içine yerleştirilmiş bir vaziyette, özel usul kurallarıyla birlikte varlıklarını devam ettiriyorlardı. Sadece tabelaları değişti, isimleri özel yetkili olarak anılmaya başlandı.

Bu durumdan kimse rahatsız olmadı. Bu mahkemeler CMK 250. Madde'de belirtilen suçlar ile Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçları yargılıyorlardı. Paralel bir ceza kanunu olarak her düşünceden ve kesimden insanı mağdur eden, adeta kıyım makinesi gibi işleyen TMK ile DGM'lerin bir devamı gibi çalışan özel yetkili mahkemelerin kaldırılması konusundaki düşüncelerimi yazılarımda ve konuşmalarımda defalarca anlattım. DGM'ler CMK'ya monte edilirken bunun kandırmaca olduğunu ve hukuk güvenliğini yok edeceğini belirttim. Ancak mağdur olanlar, yurttaşlıkları inkâr edilmiş, ötekileştirilmiş olan insanlardı. Onların hukuk güvenliğine ihtiyacı yoktu. Gücü eline geçiren araçsallaştırdığı bu mahkemeleri kullanırdı. Siyaset kurumu ve bürokrasi niçin bundan rahatsız olabilirdi ki.

Ne zaman ki bu uygulamalar Ergenekon ve Balyoz soruşturmaları kapsamında gözaltılar, tutuklamalar ve aramalar şeklinde başladı, birden bu konulara ilişkin hassasiyet en üst noktaya geldi. Askerî bürokrasi hukuka

sıgmayan bir ilkesizliğin kendini de vurabileceğini gördü. Kuşkusuz bu tespit darbe iddialarının ciddiyetine gölge düşürmez. İddialar ciddidir. Bu davalar daha dar kapsamda tutulabilseydi, ağır ceza mahkemelerinde, genel usul kuralları uygulanarak görülseydi meşruiyet sorunu da yaşanmazdı. Bu mahkemeler ve TMK yargılanan kişide ben adil yargılanıyorum duygusunu vermiyordu. Askerî bürokrasi ve onu destekleyen unsurlar önceden hiç yapmadıkları kadar bu düzenlemeleri eleştirmeye başladılar. Yaşanan bazı mağduriyetler olmasaydı, belki de hukuk güvenliğinin en güçlülere de lazım olabileceği anlaşılmayacaktı.

KCK tutuklamaları ve yargılamaları daha ağır hukuk ihlalleriyle yaşandı ve yaşanmaya devam ediyor. Hükümet bütün uyarılara rağmen ne TMK'yı kaldırdı ne de özel yetkili mahkemeleri. Ancak 2012 yılı şubat ayında MİT Müsteşarı'nın ifadeye çağırılması hükümeti teyakkuza geçirdi. MİT Kanunu değiştirildi. Arkasından hükümet yine miş gibi yaparak CMK 250-252. maddeleri kaldırdı, bu sefer aynı usul hükümleriyle birlikte özel yetkili mahkemeleri TMK 10. Madde'ye terör mahkemeleri olarak monte etti.

Nihayet milat geldi. 17 Aralık 2013. İktidarın tepelerine ulaşmış yolsuzluk ve rüşvet iddiaları. Artık ilkesizlik hükümeti vuracaktı. O zaman birden yargıyı çeteleşmiş görmeye, paralel devletin askere de kendilerine kumpas kurduğunu iddia etmeye başladılar. Oysa paralel devlet ya da çeteleşme şizofrenik bir biçimde siyasetin ve bürokrasinin zihniyet kodlarında mevcuttu. Kimi zaman kanunlara dayansa da çoğu zaman kanunsuzluk ve hukuksuzluğa meyyaldi.

TMK 10. Madde'de değişiklik yapmak ya da 10. Madde'yi kaldırarak özel usul kurallarını ve terör mahkemelerini kaldırmak miş gibi yapmaktır. Muğlâk ve geniş terör tanımıyla, **cezalardaki özel artırım düzenlemeleri ve özel infaz koşullarıyla TMK durdukça mahkeme kaldırmak çare değil**. Bu mahkemeleri kaldırırsanız da TMK'yı ağır ceza mahkemeleri uygulamaktan imtina mı edecektir. Lütfen bir sefer miş gibi yapmayın ve ilkeli olun. TMK'yı toptan kaldırın. Barışın ve demokrasinin yolunu açın.

umitkardas@gmail.com

www.umitkardas.com

twitter.com/umit_kardas

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)